

ΔΗΚΡΙΤΙΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δ. Π. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ, Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ πόλεμος τῆς ἄκρας Ἀνατο-
 λῆς. — Γκαίτε καὶ Ἑγκερμαν, Διάλογοι. — Σ. ΜΑΡΤΖΩΚΗ, Κριτικὴ καὶ
 Ποίσις. — ΔΗΜΟΣΘ. Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ, Ὁ Καμπούρης. Διήγημα. Συνέχεια. — Α.
 ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ, ΡΩΜΑ ΦΙΔΥΡΑ, Μ. ΑΥΓΕΡΗ, Ποιήματα. — Δ. Π. ΚΑΛΔΙΜΑΧΟΥ,
 Ἱστορικά αἴτια τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ. — Μ. Ε. ΣΙΓΟΥΡΟΥ,
 Ὁ κῆνος. — Α. Ι. ΚΟΥΤΡΕΛΗ, Ὁ ἀντροδόξος μου. Διήγημα. Συνέχεια. — Σ.
 ΣΚΙΠΗ, Κ. ΚΑΙΡΟΦΥΛΑ, Ποιήματα. — Α. Ι. Κ. Ἡ Μητροιά. Δράμα. — ΟΦΦΜΑΝ,
 Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἀντωνίας, Μετφ. Δ. Δ. — ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ: Θ. Μ. ΘΩΜΟΠΟΥ-
 ΔΟΥ, Ὁ Λύτρας. — Σημειώσεις.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

ΕΣΤΕΡΙΚΟΥ		ΕΣΤΕΡΙΚΟΥ	
Ἐτησία	δοχ. 12 —	Ἐτησία	φο. χρ. 15 —
Ἐξάμηνος	> 7 —		

Διευθυντής: Σ. ΣΚΙΠΗΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ — ΟΔΟΣ ΣΚΟΥΦΑ 31

**Διὰ τοὺς δυστροποῦντας τὴν ἐξόφλησιν τῆς
συνδρομῆς των.**

Ὁ Νόμος βεβαίως δὲν προστατεύει τὸν περιοδικὸν τύπον. Ἐχουν τὸ δικαίωμα νὰ κρατοῦν τὰ φύλλα, ἐγγραφόμενοι συνδρομηταί, νὰ τὰ λαμβάνουν ἐπὶ ἑξὶ μῆνας, νὰ τὰ σχίζουν, νὰ τὰ τσαλαπατοῦν, νὰ τὰ βρωμιάζουν, νὰ σοῦ στέλνουν κουταμάρες ἕνα σωρὸ πρὸς δῆμοσιεῖμα, καὶ σὰν καλοθεληταὶ αἰώνιοι συμβουλὰς καὶ γνώμας γιὰ τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο ζήτημα, καὶ ὕστερα ποῦ τοὺς στέλνεις τὴν ἀπόδειξί των νὰ ἐξωφλήσουν τὴν εὐτελεστατήν συνδρομὴν των, ἢ σοῦ ἀναβάλουν τὴν ἐξόφλησιν διὰ τὸν μῆνα ποῦ δὲν ἔχει ὄνομα, ἢ σοῦ τὴν ἀρνοῦνται ὀλοκληρωτικῶς, προσσιζόμενοι πῶς δὲν ἔχουν ἰδέαν καὶ πῶς δὲν ἔλαβον ἢ μόνον 1—2 τεύχη, ἐνῶ τὸ ταχυδρομεῖον διαμαρτύρεται ὅτι παρέδωκεν ἀνελλιπῶς ὅλην τὴν σειράν, ἢ σοῦ τὰ ἐπιστρέφουν μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀφέλειαν, ἔσκιισμένα, μουντζουρωμένα, ἐλεεινὰ καὶ ἀξιοδάκρυτα, μὲ τὴν παράκλησιν νὰ τοὺς διαγράψης ἀπὸ τὸν κατάλογον τῶν συνδρομητῶν. Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς ποῦ δὲν ἐννοοῦμε νὰ μᾶς καταχρασθῆ κανεὶς, θ' ἀναγκασθοῦμε νὰ δημοσιεύσωμεν εἰς ὅλας τὰς ἐφημερίδας τὰ ὄνόματά των. Ἐμεῖς ἐδημιουργήσαμε τὸ ἔργον αὐτὸ μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς μας καὶ δὲν θὰ ἐπιτρέψωμεν εἰς κανένα νὰ πάρῃ τὸ πρᾶγμα στ' ἀστεῖα. Ἄς ἀφίσουμε κάποιον ἀντιπρόσωπον ποῦ μᾶς κατεγράσθη χρήματα γι' αὐτὸν ἔχομεν ἄλλα ράμματα γιὰ τὴ γούνα του.

Ὁ διαχειριστὴς τοῦ Ἀκρίτα

Αἱ ἐγγραφαὶ λογίζονται ἀρχόμεναι ἀπὸ 1 Μαρτίου ἢ 1 Σεπτεμβρίου ἐκάστου ἔτους.

Οὐδεμίαν ἀπόδειξιν πληρωμῆς ἀναγνωρίζεται ἄνευ διπλοτύπου φέροντος τὴν σφραγίδα τοῦ Ἀκρίτα καὶ τὴν ὑπογραφήν τοῦ Διευθυντοῦ ἢ τοῦ Γραμματέως.

Τὴν γενικὴν ἀντιπροσωπείαν τοῦ ΑΚΡΙΤΑ ἀνέλαβον:

Ἐν Πειραιεὶ :	δ κ.	Π. Οἰκονομίδης. Ν. Τ. ὁδὸς Σωτήρος 12.
Ἐν Πάτραις :	δ κ.	Ν. Λιθαθινός.
Ἐν Καλάμαις :	δ κ.	Α. Καβαλιεράτος.
Ἐν Αἰγίῳ :	δ κ.	Α. Σταυρόπουλος.
Ἐν Ἀγρινίῳ :	οἱ κ. κ.	Α. Μαρούλης. Δογ. Ὑψος Ἐθν. Τραπεζῆς. Σ. Καραπάνος > > > >
Ἐν Ρεθύμνῳ Κρήτης :	οἱ κ. κ.	Ι. Δεττοράκης. Δογιστὴς Γαλ. Ταχυδρ. Ε. Τσίριμονάκης. Δικηγόρος.
Ἐν Ἡρακλείῳ :	δ κ.	Ι. Λιναοδάκης. Κεντρ. Φαρμ. Γ. Γεωργιάδου.
Ἐν Αἰγύπτῳ :	δ κ.	Π. Μάγνης. Beni-souef. Haute-Egypte.

Ὁ Ἀκρίτας, ἐν Ἀθήναις πωλεῖται εἰς τὰ βιβλιοπωλεῖα Ἐστίας, Μπέκ, Χατζηλουκά καὶ τὰ κίβσκια Συντάγματος καὶ Ὁμονοίας. Συνδρομηταὶ ἐγγράφονται καὶ εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἐστίας.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

Ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ πόλεμος τῆς ἀκρας ἀνατολῆς

Ὁ πόλεμος ὅστις πρό τινων ἀκόμη χρόνων ἐσημείωνε καθημερινῶς τὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος, θεωρούμενος ἐν τῷ κόσμῳ ὡς μία κατάστασις φυσικὴ καὶ ἀναγκαία, εἶνε ἀληθὲς ὅτι κατέστη κατὰ τοὺς τελευταίους τούτους καιροὺς γεγονὸς σπάνιον ἐν τῇ παγκοσμίῳ κινήσει τῶν λαῶν.

Ἐὰν τοῦτο φανερώνει μίαν γενικὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος προελθούσαν ἐκ τῆς ἐξημερώσεως τῶν ἠθῶν, τῆς δσημέραι ἀυξάνουσης ἐπικοινωνίας τῶν λαῶν, καὶ τῆς ἐπικρατήσεως φιλανθρωπῶν ιδεῶν, εἶνε ζήτημα ζωηρῶς ἀμφισβητούμενον. Παρὰ τὸ ὄνειρον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης τοῦ Δάντε, ἔχομεν τὰς θεωρίας τοῦ Ἐγγέλου καθ' ἃς ὁ πόλεμος εἶνε ἀπαραίτητος εἰς τὸν βίον τῆς ἀνθρωπότητος διότι διασώζει τὴν ἠθικὴν υἰείαν τῶν ἐθνῶν.

Ἐν τούτοις εἶνε βέβαιον ὅτι ὑπὸ τὰς περιστάσεις ὑφ' ἃς σήμερον εὐρίσκονται τὰ διεθνή πράγματα, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ παύσῃ τὸ θέαμα τῶν μεταξὺ τῶν ἐθνῶν πολέμων, μάλιστα δὲ ἡ ὀλοκλήρως ἀυξάνουσα περιπλοκὴ τῶν πραγμάτων, ἢ ὁρμὴ μεθ' ἧς ὑποστηρίζονται τὰ ἴδια συμφέροντα, καθιστῶσιν ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν ἐμφανεστέραν τὴν εἰς τὸ μέλλον σύρραξιν τῶν εὐρωπαϊκῶν κολοσσῶν, ἐξ ἧς οὐδεὶς δύναται νὰ προῖδῃ ὁποία μεταβολὴ ἐν τῷ κόσμῳ θέλει ἐπέλθῃ.

Σήμερον τὰ βλέμματα τοῦ κόσμου, εἶνε ἐστραμμένα εἰς τὸν πόλεμον ὅστις πληροῖ μὲ αἷμα τὰς πεδιάδας καὶ τὰς θαλάσσας τῆς Ἀνατολικῆς Ἀσίας. Ἐκεῖ ἡ Ρωσικὴ δύναμις μάχεται κρατερῶς κατὰ τοῦ Ἰαπωνικοῦ ἔθνους, ζητοῦσα διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβάλλῃ τὰς θελήσεις της ὡς πρὸς τὸν διακανονισμὸν τῶν διαφορῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων τὰς χώρας ἐκείνας τῆς Ἀ-

κρας Ἀνατολῆς. Ὁ ἀγὼν δὲν εἶνε μικρός. Ἡ τιμὴ καὶ ἡ ἰσχύς τῆς Ρωσσίας θέλει κριθῆ ἔκ τῆς ἐκβάσεως τοῦ πολέμου τούτου, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα θὰ ἔχη ἀναμφιβόλως μεγάλην ἐπίδρασιν ἐπὶ τῶν διεθνῶν πραγμάτων καὶ ὑποθέσεων, καὶ τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων. Αὐτὸ εἶνε τὸ σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον ἔγκριται τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἔκβασιν τῆς Ρωσσοῖαπωνικῆς συγκρούσεως.

Πολλοὶ ὑποστηρίζουν ὅτι ἡ νίκη τῶν Ἰαπωνικῶν δπλων, καὶ ἡ ἔκ τῆς νίκης ταύτης συντριβὴ τῆς Ρωσσίας, θὰ ἀποκαρδιώσῃ τὰ διάφορα ὑπ' αὐτῆς προστατευόμενα ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου σλαυικὰ φύλα, καὶ ἰδίως τὴν ἐχθρὰν τοῦ Ἑλληνισμοῦ Βουλγαρικὴν φυλὴν, ἣτις θὰ παύσῃ ἐκθρασουμένη καὶ κακουργοῦσα, πρὸς βλάβην τῶν ὁμοειδῶν πληθυσμῶν τῆς Ἑλληνικωτάτης Μακεδονίας. Πλὴν τούτου δέ, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει καὶ ἡ προστασία τῆς Ρωσσίας ἐπὶ τῶν σλαυικῶν κρατῶν θὰ εἶνε ἀσθενής, μὴ δυναμένης ταύτης νὰ ἐπιβληθῆ, δι' ἔλλειψιν τῆς προσηκούσης ἰσχύος. Καὶ ἡ ὠφέλεια τῆς Ἑλλάδος θὰ εἶνε μεγάλη, διότι ὁ Ρωσσοικὸς κολοσσός, ὁ φυσικὸς οὗτος πρόμαχος τῆς πανσλαυιστικῆς ιδέας, θὰ κείται ἡθικῶς συντετριμμένος.

Αἱ σκέψεις αὗται, σκέψεις τῆς ἀντιρωσσοικῆς πολιτικῆς, τὴν ὁποῖαν τελευταίως πολλοὶ συμβουλευούσιν ὅτι πρέπει νὰ ἐγκολπωθῆ τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν βασίλειον, προέκυψαν ἀπὸ μίαν στενὴν ἀντίληψιν τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῶν εὐρωπαϊκῶν πραγμάτων, καὶ ἀπὸ ἄγνοίαν τῶν ἀληθῶν βλέψεων τῶν διαφόρων Δυνάμεων.

Ὅταν ὁμως κανεὶς ρίψῃ τὰ βλέμματά του ὀλίγον μακρύτερον, καὶ εἰσδύσῃ βαθύτερον εἰς τὰ πράγματα, τότε θὰ εὐρεθῆ ἀποκαλυπτικῶς πρὸ ἄλλων σκέψεων.

Ἀνεκὰθεν λέγεται, ὅτι ἡ Ἑλλὰς τότε θὰ δυνηθῆ νὰ ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἀσθενής καθὼς εἶνε, ὅταν τὴν προστασίαν αὐτῆς ἀναλάβῃ λόγῳ συμπαθείας καὶ φιλίας, ἰσχυρά τις εὐρωπαϊκὴ Δύναμις. Καὶ ἄλλοι μὲν διαβλέπουσιν ὡς προστάτιδα τὴν ὁμόδοξον Ρωσσίαν, μετὰ τῆς ὁποίας ἰδιαιτέροι δεσμοὶ εὐγνωμοσύνης καὶ φιλίας συνδέουσι τὸ ἡμέτερον Ἔθνος· ἄλλοι δὲ ἀποκρούουν τοῦτο λέγοντες ὅτι ἡ Ρωσσία συμφέρον ἔχει νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς Σλαύους τοῦ Αἴμου, καὶ διαβλέπουσιν ὡς φυσικὴν προστάτιδα τὴν Ἀγγλίαν, ἣτις διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τῶν συμφερόντων τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀντικρούει τὰς πανσλαυιστικὰς βλέψεις τῆς Ρωσσίας. Ἄλλοι πάλιν διορῶσιν ὠφελείας ἀπὸ τὸ φίλον τῶν Γάλλων ἔθνος.

Ἐὰν ὁμως ἐρευνήσῃ τις τὴν ἱστορίαν, ἐκεῖ θὰ εὕρῃ τὴν ἀλήθειαν. Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ἡ Ἑλλὰς καμμίαν Δύναμιν δὲν ἔχει φιλικήν. Ἡ Ἑλλὰς εἶνε μόνη, καὶ αἱ Δυνάμεις ὅλαι εἶνε ἐχθρικαί. Ὅπου δὲ φαίνονται ἐκδηλώσεις συμπαθείας καὶ παροχαὶ λόγῳ φιλίας γενόμεναι ὑπὸ τῶν Δυνάμεων, ἐκεῖ κρύπτονται ἀφορμαὶ διαφόρων συμφερόντων, αἵτινες ὑπεκίνησαν τὰς ἐκδηλώσεις ταύτας, ὅσον ἐμπράγματα καὶ ἂν ἦσαν.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, οὐδὲν ἀποτέλεσμα θὰ εἶχε, ἐὰν δὲν ὑπῆρχε τότε μία ἀνωτέρα ἀνάγκη, ὅπως ἐνοσηνωθῆ ὑπὸ τὴν ρίνα τῆς Τουρκίας, τὸ ἐλεύθερον Ἑλληνικὸν κράτος. Καὶ ἡ ἀνάγκη αὕτη ἦτο τὸ συμφέρον τῆς Ρωσσίας πρὸ παντός, ἣτις διαρκῶς εἶχε διαφορὰς μετὰ τοῦ Τουρκικοῦ κράτους, καὶ ἐζήτει τρόπον ὥστε νὰ τῷ ἐπιφέρῃ διαρκῆ ἀντιπερισπασμόν, ἀλλὰ καὶ τὸ συμφέρον τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Γαλλίας, αἵτινες ἐπόθουν μεγάλως τὴν ἐξασθένησιν τῶν τότε παντοδυνάμων Τούρκων. Ὅμως, καὶ τοῦτο ἀκόμη δὲν θὰ ἐκατάρθουτο, ἂν δὲν ἐξεργήγυτο, τὸ ἔτος 1828, ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος, καὶ δὲν ἐπηκολούθη ἡ συνθήκη τῆς Ἀδριανουπόλεως.

Ἐπίσης ὅλα τὰ μετὰ ταῦτα γεγονότα μᾶς δεικνύουσι ὅτι πάντοτε προεἶχε τὸ συμφέρον μιᾶς ἢ πλειόνων Δυνάμεων, καὶ οὐδέποτε τὸ ἀληθές συμφέρον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους. Ἡ ἔνωσις τῆς Ἑπτανήσου κατὰ τὸ 1864, ἐγένετο ἀφ' ἑνὸς μὲν διότι τὸ Ἴόνιον κράτος ἦτο εἰς τὴν Ἀγγλίαν, μὴ ἀπολαύουσαν οὐδεμίαν ὠφέλειαν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ τοῦναντίον ἔχουσα διαρκεῖς ἐνοχλήσεις μετὰ τὰς ἐξεγέρσεις τοῦ Ἑλληνικωτάτου λαοῦ τῶν Ἰονίων πρὸ ἀποκατάστασίν του, ἀφ' ἑτέρου δὲ διότι διὰ τῆς παραχωρήσεως ταύτης ἐνόμιζεν ἡ Ἀγγλία ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν κράτος θὰ εἶχε τυφλὴν πλέον ὑπακοὴν εἰς αὐτήν, φιλοδοξοῦσαν νὰ μεταχειρίσῃ τὸ τοῦτο ἀναλόγως τῶν συμφερόντων αὐτῆς εἰς τὴν Ἀνατολήν.

Ἡ παραχώρησις τῆς Θεσσαλίας καὶ Ἡπείρου κατὰ τὸ 1881, δὲν ἦτο τίποτε ἄλλο εἰμὴ ἐν ὅστωι διὰ τοῦ ὁποίου ἐβούλωσαν τὸ στόμα τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἔκ τῆς Βερολινεῖου συνθήκης, κατὰ συνέπειαν τῆς ὁποίας ἐγένετο ἡ παραχώρησις αὕτη, ἄλλοι ἐπελάμβανον τεράστια ὠφελήματα μετὰ ὅλον τὸ δόγμα τῆς ἀκεραιότητος τῆς Τουρκίας, τὸ ὁποῖον προτέρα ταύτης συνθήκη τῶν Δυνάμεων εἶχε καθιερώσει.

Ὅταν δὲ τὸ 1854, ἡ Ἑλλὰς εὕρε κατάλληλον εὐκαιρίαν νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῆς Τουρκίας, αἱ Δυνάμεις Ἀγγλία καὶ Γαλλία τῶν ὁποίων φαίνεται τὰ συμφέροντα προσέβλαπτεν ὁ πόλεμος ἐκεῖνος διότι ἔβλεπον συγχρόνως τὴν Ρωσσίαν ἐπιτιθεμένην κατὰ τῆς Τουρκίας μετὰ κατακτητικὸς σκοπούς, ἐγκατέλειπον τὴν φι-

λίαν των, και ἐφήρμωσαν τὸν ἐπαίχοντον ἀποκλεισμόν καταλαβοῦσαι διὰ στρατευμάτων τὸν Πειραιᾶ.

Καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον Ἑλληνοτουρκικὸν πόλεμον τοῦ 1897, οὐδέποτε θὰ ἐπενέβαινον αἱ Μεγάλαι Δυνάμεις παρὰ τῇ Τουρκίᾳ, ὅπως ἀποσύρῃ τὸν στρατὸν τῆς ἐκ τῆς καταληφθεῖσης Θεσσαλίας, θὰ ἔβλεπον δὲ ἀδιαφόρως καὶ τὸν Τουρκικὸν στρατὸν ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἐὰν δὲν ὑφίστατο καὶ τώρα ἡ αὐτὴ ἀνωτέρα ἀνάγκη, ἢ ἐπιβάλλουσα τὴν ὑπαρξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους διὰ τὴν ἰσορροπίαν τῶν Ἀνατολικῶν πραγμάτων. Δὲν ἐλησμόνησαν ὁμως καὶ τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν συμφέροντα, δραττόμεναι τῆς εὐκαιρίας ὅπως τὰ οἰκονομικὰ τῆς Ἑλλάδος τεθῶσιν ὑπὸ διεθνῆ ἔλεγχον.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ ὀλιγώτερον ἐχθρική δύναμις εἶνε διὰ τὴν Ἑλλάδα ἢ Ρωσσία. Καὶ λέγομεν ὀλιγώτερον ἐχθρική, διότι αὕτη ἐννοεῖ ὅτι εἰς ταύτην ἢ ὑπαρξιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου εἶνε ἀναγκαιότερα, παρὰ εἰς πάντα ἕτερον. Διὰ τοῦτο βλέπομεν συχνάκις ἐνεργοῦσαν τὴν Ρωσσίαν, ὑπὸ τύπον φιλίας καὶ συμπαιθείας, ὅπως παραχωρηθῶσι τῇ Ἑλλάδι παρὰ τῆς Τουρκίας προνόμια καὶ ὠφελήματά τινα.

Ἄλλ' ἐξ ἄλλου εἶνε βέβαιον, ὅτι τὴν Ρωσσίαν διακαίει εὐσεβὴς πόθος, ὅπως κατωρθωθῇ νὰ συγκοινωνήσουν οἱ Σλαῦοι μετὰ τῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, καὶ δι' ἐμπορικοὺς λόγους. καὶ διὰ λόγους φιλοδοξίας ἵνα τὸ ὄμμα αὐτῆς διατηρεῖται ἄγρυπνον ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ πραγμάτων. Διὰ τὸν σκοπὸν τοῦτον μάλιστα ἰδρύθη ἀπὸ τοῦ 1840 καὶ ἡ Ἐταιρεία τῶν Πανολαυστῶν, ἢ ὁποῖα διὰ μυρίων θεμητῶν καὶ ἀθεμητῶν μέσων προσπαθῇ νὰ ἐπιβάλῃ τὴν ρωσικὴν ἐπιρροὴν ἐν ταῖς χώραις τῆς Ἀνατολῆς.

Ὁ πόθος ὁμοῦς οὗτος τῆς Ρωσσίας ἐγκαίρως ἠννοήθη ὑπὸ τῶν λοιπῶν δυνάμεων, καὶ μάλιστα ὑπὸ τῇ Αὐστροουγγαρίας ἣτις βλέπει τὴν κατάκτησιν τῆς Μεσογείου ὡς τὸ μόνον μέσον τῆς προόδου αὐτῆς καὶ τῆς ἰσχύος. Ἄλλ' αὐτὴν ὑποστηρίζει καὶ ἡ Γερμανία, καὶ τοῦτο, ὅπως λέγεται, κατὰ σχέδιον τοῦ Βίσμαρκ, ὅστις ἠθέλησε πανίσχυρα τὰ δύο κράτη, Αὐστρίαν καὶ Γερμανίαν, τὰ ἀποτελούμενα ἀπὸ φύλα γερμανικά.

Βλέπομεν λοιπὸν ὅτι τὰς ἑλληνικὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου ἀπειλοῦν ἀφ' ἑνὸς οἱ Σλαῦοι, ἀφ' ἑτέρου οἱ Αὐστρογερμανοί. Οἱ Σλαῦοι ὀλιγώτερον ἐπιφοβοὶ τῶν ἄλλων, διότι εἶνε διηρημένοι εἰς πολλὰς ἐθνότητας, καὶ δὲν ἔχουσι τὴν δύναμιν καὶ τὴν ἐπιβολήν, τὴν ὁποῖαν δύναται νὰ ἐξασκήσῃ ὁ πολιτισμὸς τῶν Αὐστρογερμανῶν.

«Καὶ μεῖς περιπλεγμένοι μεταξὺ τῆς Σκύλλας καὶ τῆς Χάρυβδος, τὸν Ὀδυσσεᾶ πρέπει νὰ ζητήσωμεν, γιὰ νὰ σωθοῦμε. Οἱ Σλαῦοι δὲν θὰ κατέβουν στὰ νερά μας χωρὶς πανευρωπαϊκὴν καταστροφήν. Κ' οἱ Γερμανοὶ τὸ ἴδιο. Ἀλλὰ μεταξὺ μιᾶς συγκρούσεως ποῦ θὰ ἀποφάσιζε τὴ Θεσσαλονίκη οἱ Ἕλληνες ὀφείλουν τάχα νὰ συμπράξουν μετὰ τὴ δύναμιν ποῦ τοὺς τὴν ἐποφθαλμιᾷ; Νὰ χάσῃ δὲν ἔχει, ὁ μὴ ἔχων, ἀπὸ τὸ κακὸν ἀποτελεσμα. Γιατί ἂν πρόκειται νὰ μαραίνεται κανεὶς αἰετοῦ στὰ μινθέντα ἀπὸ τὴ στενότητά τους πλεόν ὄριά μας, δὲν θὰ χάσῃ, κ' ἂν πῶ πολὺ στενέψουν.»

Τοιαῦτα ἔγραφε πρό τινων ἐτῶν, ἐπισκοπῶν κάπου τὴν διεθνή πολιτικὴν διὰ τὰ Ἀνατολικά πράγματα, ὁ Γιάννης Καμπύσης, ἢ φωτεινὴ σκέψις τοῦ ὁποῖου ἀντελήφθη ἐνωρίτερον παντὸς ἄλλου τὴν ἀληθῆ τῶν πραγμάτων τούτων κατάστασιν. Καὶ τὰ συμπεράσματα ταῦτα, εἶνε τὰ μόνα τὰ ἔχοντα ὑπὲρ αὐτῶν τὸ κύρος τῆς βαθείας καὶ ἐπισταμένης ἐξετάσεως τῶν γεγονότων.

Ὅττω λοιπὸν ἐξηγεῖται τὸ ἐνδιαφέρον τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ἔχη ἡ Ἑλλάς, διὰ τὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἔκβασιν τῆς εἰς Ἄκραν Ἀνατολὴν Ρωσσοῖαπωνικῆς συγκρούσεως. Σήμερον ἡ Ρωσσία, ἢ ἐχθρὰ μας Ρωσσία εἶνε δι' ἡμᾶς τὸ πᾶν. Ἐὰν στέψη ἢ νίκη τὰ Ἰαπωνικά ὄπλα, καὶ συντριβῇ ἡ Ρωσσία, ὅπως πολλοὶ θέλωσι νὰ πιστεύωσι, καὶ ἐκ τῆς συντριβῆς ταύτης δεθῶσιν ἐπ' ἀρκετὸν αἱ χεῖρες αὐτῆς, μετ' οὐ πολὺ, χωρὶς καμμίαν πανευρωπαϊκὴν καταστροφήν, θὰ ἔχωμεν τοὺς Αὐστρογερμανοὺς γείτονας καὶ κυρίους τῶν θαλασσῶν μας. Αὕτη θὰ εἶνε καὶ ἡ ἀπροσδόκητος λύσις τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος.

Τότε πλεόν, νομίζομεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν ἔχει λόγον ὑπάρξεως.

Δημ. Π. Δημητριάδης

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΓΚΑΙΤΕ - ΕΚΚΕΡΜΑΝΝ

Δευτέρα, 16 Αυγούστου 1824.

Ὁ Γκαίτε κατὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς ὑπῆρξε πλούσιος εἰς διακοινώσεις, ἀλλ' ἤμην τόσο ἀπησχολημένος, ὥστε δὲν ἠδυνήθην νὰ σημειώσω τὰς συνομιλίας του. Εἰς τὸ ἡμερολόγιόν μου εὐρίσκω ἐγκατεσπαρμένας μερικὰς ιδέας, χωρὶς νὰ ἐνθυμοῦμαι πῶς προῆλθον.

Οἱ ἄνθρωποι ὁμοιάζουν πρὸς δοχεῖα, τὰ ὁποῖα πλέοντα ἐπὶ τοῦ ὕδατος, ἀλληλοσυγκρούονται.

Τὴν πρωΐαν τὸ πνεῦμά μας εἶνε εὐφυνέστερον, ἀλλὰ καὶ πλέον ἀνήσυχον. Ἡ ἀνήσυχία εἶνε, πραγματικῶς, ἓν εἶδος εὐφύιας, μία παθητικὴ εὐφύια. Οἱ ἠλίθιοι οὐδέποτε περὶ οὐδενὸς ἀνησυχοῦν.

Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸ γῆρας του, ἀρκεῖ ὅτι, αὐτὸ τοῦτο τὸ γῆρας παρουσιάζει τὰς ἀτελείας του.

Ὁ βίος τῆς Αὐλῆς ὁμοιάζει πρὸς συναυλίαν, ὅπου κάθε μουσικὸς ὀφείλει νὰ λογαριάζη τοὺς ρυθμούς του καὶ τὰς παύσεις του.

Οἱ αὐλικοὶ οἱ ὁποῖοι ἐκτίθενται εἰς τὸν κίνδυνον ν' ἀποθάνουν ἀπὸ ἀνίαν, ἐφεῦρον τὴν ἐθιμοταξίαν διὰ νὰ περνοῦν τὸν καιρὸν τους.

Θέλετε νὰ μορφώσετε ἠθοποιοὺς; τότε, νὰ ἔχετε ἓν ἀτελείωτον κεφάλαιον ὑπομονῆς.

Τρίτη, 9 Νοεμβρίου 1824.

Ἀπόψε ὠμιλήσαμεν περὶ τοῦ Κλόπστοκ καὶ τοῦ Ἐρδερ, καὶ ἔλαβον τὴν εὐτυχίαν νὰ τὸν ἀκούσω ἀναπτύσσοντα τὴν ἀξίαν τῶν δύο αὐτῶν ἀνθρώπων.

Ἄνευ τῶν δύο αὐτῶν ἰσχυρῶν προδρόμων, εἶπεν, ἡ φιλολογία μας δὲν θὰ ἐφθηνεν εἰς τὸ σημεῖον, ὅπου σήμερον εὐρίσκεται. Ὅταν ἐνεφανίσθησαν, προέτρεχον τῆς ἐπερχῆς των καὶ τὴν ἔσυραν, οὕτως εἰ-

πεῖν, πρὸς ἐκτουός· ἤδη ὁ αἰὼν ἐν τῇ ταχείᾳ του προόδῳ, τοὺς ὑπερπίδησε καὶ ἀφοῦ ὑπῆρξαν τόσοι χρήσιμοι, τόσοι ἐνδιαφέροντες, ἔπαυσαν πλέον νὰ χρησιμεύουν ὡς μέσα. Ἐνας νέος ὁ ὁποῖος σήμερον θὰ ἤθελε νὰ σπουδάσῃ εἰς τὴν σχολὴν τοῦ Κλόπστοκ καὶ τοῦ Ἐρδερ, θὰ ἔμεινε πολὺ ὀπίσω.

Ὁμιλήσαμεν περὶ τῆς *Messiad* καὶ τῶν Ὁδῶν τοῦ Κλόπστοκ, περὶ τῶν ἀρετῶν των καὶ τῶν ἐλλείψεων των. Συνεφωνήσαμεν εἰς τὸ ὅτι ὁ Κλόπστοκ δὲν εἶχε καμμίαν φιλοκαλίαν, καμμίαν ἐπιτηδειότητα ψυχικὴν εἰς τὸ νὰ βλέπῃ καὶ συλλαμβάνῃ τὸν αἰσθητὸν κόσμον καὶ νὰ πλάττῃ χαρακτῆρας· τοῦ ἔλειπαν λοιπὸν αἱ οὐσιώδεις ιδιότητες τοῦ ἐπικοῦ καὶ δραματικοῦ ποιητοῦ, καὶ, θὰ ἠδυναίμεθα νὰ εἴπωμεν, αὐτοῦ τοῦ ποιητοῦ.

— Ἐνθυμοῦμαι, εἶπεν ὁ Γκαίτε, μίαν Ὁδὴν, εἰς τὴν ὁποίαν φαντάζεται ἓνα ἀγῶνα δρόμου μεταξὺ τῆς Γερμανίδος Μούσης καὶ τῆς Βρετανικῆς Μούσης, καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, ὅταν σκεφθῇ κανεὶς ποίαν εἰκόνα παρουσιάζουν αἱ δύο αὐταὶ κόραι τρέχουσαι ἀμιλλώμεναι, μὲ ὅλα τους τὰ δυνατὰ καὶ μὲ τὰ πόδια μέσα εἰς τὴν σκόνην¹, πρέπει νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ὁ καλὸς Κλόπστοκ δὲν εἶχε τίποτε ζωντανὸν ἐμπρὸς εἰς τὰ μάτια· δὲν ἀναπαρίστανε διὰ τῶν αἰσθήσεων ὅ,τι ἔγραφεν, ἄλλως δὲν θὰ ἔσφαλλε μέχρις αὐτοῦ τοῦ σημείου.

Ἡρώτησα τὸν Γκαίτε ποῖαι ἦσαν κατὰ τὴν νεότητά του αἱ σχέσεις του μετὰ τοῦ Κλόπστοκ καὶ πῶς ἦτο τότε ἡ γνώμη του περὶ αὐτοῦ.

— Τὸν ἐσεβόμην, εἶπε, μὲ ὅλον τὸ σέβας τοῦ περιέκλεια εἰς τὴν ψυχὴν μου. Τὸν ἐθεώρουν ὡς προηγούμενον. Ἡσθάνομην, ἀναγινώσκων τὰ ἔργα του, ἓνα θρησκευτικὸν σέβας, καὶ δὲν συνέλαβον ποτὲ τὴν ιδέαν νὰ τὰ ἐξετάσω ἢ νὰ τὰ κρίνω. Ἀφῆκα νὰ ἐπιδρασσοῦν ἐπ' ἐμοῦ αἱ ὠραιότητές των, ἀκολουθῶν ἄλλως τε τὸν ἰδιαιτερόν μου δρόμον.

Ἐπανήλθομεν εἰς τὸν Ἐρδερ καὶ ἠρώτησα τὸν Γκαίτε πῶς ἦτο, κατὰ τὴν γνώμην του, τὸ ἀριστούργημά του.

— Ἀναντιρρήτως, μοῦ ἀπήντησεν, εἶνε τὸ τιτλοφορούμενον; Ἰδέαι (Σκέψεις) ἐπὶ τῆς ἱστορίας τῆς ἀνθρωπότητος². Ἀργότερα τὸ πνεῦμά του ἔλαβε μίαν ἀρνητικὴν διεύθυνσιν καὶ ἐπομένως ἀπώλεσε τὰς ἀρετάς του.

— Δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω, εἶπα τότε, πῶς ἓνας ἄνθρωπος τόσο ἐξοχος ὡς ὁ Ἐρδερ, εἶδειξεν εἰς μερικὰς περιπτώσεις τόσο ὀλίγην κρίσιν. Δὲν δύναμαι, παρὰδείγματος χάριν, νὰ τοῦ συγγωρήσω, πρὸ πάντων ὅταν σκέπτομαι εἰς ποῖαν κατάστασιν ἦτο τότε ἡ γερμανικὴ φιλολογία, τὸ νὰ σὰς ἀποστείλῃ τὸ χειρόγραφόν σας τοῦ Γκαίτε δὲ

1) Ἡ κυρία Στάελ, ἡ ὁποία δὲν εἶχε τὴν φαντασίαν τόσο λεπτήν, τόσο αἰθερίαν τοῦ Γκαίτε, μετέφρασε τὴν ᾠδὴν αὐτήν, χωρὶς διόλου νὰ αἰσθανθῇ τίποτε τὸ προσκροῦον. Εὐρῆκε «πολὺ ἐπιτυχῆς» ὅ,τι ὁ Γκαίτε εὐρῆκε γελοῖον. Ὅσον ἡ φιλοκαλία εἶνε τελειότερα, τόσο βαρύτερα καὶ εὐκολώτερα πληγώνεται.

2) Ἐκ τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἐδημοσιεύθησαν ἀποσπάσματα εἰς τὸ 2ον, 3ον 4ον καὶ 5ον τεῦχος τοῦ «Ἀκρίτα», 15 Μαρτίου, 1 Μαΐου 1904.

Μπερλίχινγκεν (Goetz de Berlihingen) γεμάτον ἀπὸ εἰρωνικὰς παρατηρήσεις καὶ χωρὶς νὰ θέλῃ ν' ἀναγνωρίσῃ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἔργου. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι τοῦ ἔλειψεν ἡ αἴσθησις μερικῶν πραγμάτων.²

— Ἦνε ἡ μόνη περίστασις ποῦ δυσηρεστήθην μὲ τὸν Ἔρδερ, ἀπὴντησεν ὁ Γκαϊτε. Κατόπιν προσέθεσε μὲ ζωνρότητα: — Ναι, καὶ ἐν ἧτο ἐδῶ ἐνώπιόν μας ὡς πνεῦμα, σὰς βεβαιῶ, δὲν θὰ μᾶς ἐνόει!

— Τούναντιον, εἶπα, ἐπαινῶ τὸν Μέρκ, ὁ ὁποῖος σὰς ἐξηνάγκασε νὰ τυπώσετε τὸν Goetz.

— Ἦτον ἓνας περίεργος ἄνθρωπος καὶ ἄξιος προσοχῆς: Τύπωσέ το, μὲ εἶπε, αὐτὸ δὲν ἀξίζει τίποτε, ἀλλὰ τέλος πάντων τύπωσέ το. Δὲν παρεδέχετο τὰς διορθώσεις καὶ εἶχε δίκαιον, διότι ἀνασκευάζων τὸν Goetz θὰ τὸν μετέβαλα, χωρὶς νὰ τὸν καταστήσω καλλίτερον.

Κυριακή, 1 Μαΐου 1825.

Ὁ καιρὸς ἦτο θαυμάσιος σήμερον καὶ ἐπεριπατήσαμεν εἰς τὸν κήπον, ὅστερ δὲ ἐκαθίσκαμεν ἐπὶ καθίσματος, ἀκουμβῶντες ἐπάνω εἰς τὸ τρυφερόν φύλλωμα πυκνῆς αἰμασιᾶς.

Συνωμιλήσαμεν περὶ τῶν ἠρώων τοῦ Ὀμήρου, περὶ τῶν Ἑλλήνων τραγικῶν καὶ τέλος περὶ τῆς σχηματισθείσης γνώμης, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν θέατρον διὰ τοῦ Εὐριπίδου περιέπεσεν εἰς παρακμὴν. Ὁ Γκαϊτε εἶνε ἐναντίον τῆς γνώμης αὐτῆς.

— Γενικῶς, εἶπε, δὲν παρεδέχομαι ὅτι μία τέχνη δύναται νὰ παρακμάσῃ ἀπὸ τὸ σφάλμα ἑνὸς ἀνθρώπου. Χρειαζέται δι' αὐτὸ ἓνα πλήθος περιστάσεων, τὰς ὁποίας δὲν μᾶς εἶνε εὐκόλον νὰ υποδείξωμεν. Ἡ τραγικὴ τέχνη τῶν Ἑλλήνων δὲν ἠδύνατο νὰ παρακμάσῃ διὰ τοῦ Εὐριπίδου, ὅπως καὶ ἡ γλυπτικὴ δι' ἑνὸς γλύπτου μετὰ τὸν Φειδίαν καὶ ὄχι μεγάλου, ὅσον αὐτός. Ὅταν ἓνας αἰὼν εἶνε μέγας, βραδίξει εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τελειότητος τὰ δὲ μέτρια ἔργα δὲν ἔχουν καμμίαν ἐπίδρασιν. Καὶ πόσον μέγας αἰὼν, ὁ αἰὼν τοῦ Εὐριπίδου! Δὲν ἦσαν οἱ χρόνοι τῆς παρακμῆς τοῦ καλαισθητικοῦ, ἀλλὰ τούναντιον, τῆς τελειοποιήσεώς του. Ἡ γλυπτικὴ δὲν εἶχε φθᾶσῃ ἀκόμη εἰς τὸν κολοφῶνα καὶ ἡ ζωγραφικὴ εὕρισκετο εἰς τὴν πρώτην τῆς ἐξέλιξιν. Ἐὰν τὰ ἔργα τοῦ Εὐριπίδου, παρεχθλόμενα πρὸς τὰ τοῦ Σοφοκλέους, ἔχουν μεγάλας ἐλλείψεις, αὐτὸ δὲν εἶνε λόγος νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι οἱ μεταγενέστεροι ποιηταὶ θὰ ἐμιμοῦντο αὐτὰς τὰς ἐλλείψεις καὶ ὅτι ἐπομένως θὰ κατεστρέφοντο. Ἀλλ' ἐὰν τούναντιον, εἶχον μεγάλας ἀρετὰς, τόσοσιν ὥστε μερικοὶ νὰ δύνανται νὰ τὰ προτιμῶσιν ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Σοφοκλέους, διατὶ νὰ μὴ παρδεχθῶμεν, ὅτι οἱ μεταγενέστεροι ποιηταὶ θὰ ἐμιμοῦντο τὰς ἀρετὰς αὐτὰς, καθιστά-

² Ὁ Ἔρδερ εἶχε προσέξει πολὺ εἰς τὰς ὀφαιότητας τοῦ Goetz, καὶ εἰς μίαν πρὸς τὴν μνηστὴν του ἐπιστολὴν τὸ ἐπαινεῖ μέγας. Γράφων ὁμοῦ πρὸς αὐτὸν τὸν συγγραφέα, ἐπέμεινεν εἰς τὰ ἐλαττώματα. Εἶνε πράξις βεβαίως ἀσχηρᾶς ψυχῆς, ἀλλ' ἀληθινὸ φίλου.

μενοι τοῦλάχιστον τόσοσιν μεγάλοι, ὅσον αὐτός ὁ Εὐριπίδης; Ἐὰν, μετὰ τοὺς τρεῖς γνωστούς μεγάλους τραγικούς, δὲν ἐμορφώθῃ καὶ ἓνας τέταρτος ἐπίσης μέγας, ἓνας πέμπτος, ἓνας ἕκτος, τοῦτο εἶνε ζήτημα τὸ ὁποῖον δὲν λύεται μὲ τόσην ἀφέλειαν, ἐπὶ τοῦ ὁποῖου ὁ καθεὶς δύναται νὰ ἐκφέρῃ τὰς ὑποθέσεις του καὶ τὸ ὁποῖον μέχρις ἑνὸς σημείου δύναμεθα νὰ ἐννοήσωμεν.

Εἰς ἡμᾶς, τοὺς πτωχοὺς Γερμανοὺς, ὁ Λέσσιγκ ἐγράψε δύο, τρία κομμάτια ὑποφερτὰ διὰ τὸ θέατρον. ἐγὼ τρία τέσσαρα, ὁ Σίλλερ πέντε, ἕξ: ἐὰν συνέβαινε τὸ ἴδιον εἰς τοὺς Ἑλληνας, θὰ ὑπῆρχε βέβαια θέσις δι' ἓνα τέταρτον, πέμπτον καὶ ἕκτον τραγικὸν ποιητὴν: ἀλλὰ μὲ τὴν ἀφθονον παραγωγὴν τῶν Ἑλλήνων, παρὰ τοῖς ὁποίοις ἕκαστος τῶν τριῶν τραγικῶν ἐγράψε πλέον τῶν ἑκατὸν ἢ σχεδὸν ἑκατὸν ἔργα, καὶ ὅταν αἱ τραγικαὶ ὑποθέσεις, παρμέναι ἀπὸ τὸν Ὀμηρον καὶ τὴν ἠρωϊκὴν παράδοσιν, ἐγράφησαν ὅλαι τρεῖς, τέσσαρας φορὰς, εἰμποροῦμεν πολὺ καλὰ νὰ ἐννοήσωμεν, ὅτι αἱ ὑποθέσεις εἰς τὸ τέλος ἐξηντλήθησαν καὶ ὅτι ἓνας μέγας ποιητῆς, ἐρχόμενος ὡς τέταρτος, δὲν ἤξευρε πλέον ποῦ νὰ διευθυνθῇ. Καί, τὸ κάτω-κάτω, διατὶ αὐτός ὁ ποιητῆς; Ὅ,τι εἶχαν δὲν ἐφθανε διὰ μακρὸν χρόνον; Ἐὰν ἔργα τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Σοφοκλέους, τοῦ Εὐριπίδου, δὲν εἶχον ποικιλίαν καὶ βαθύτητα τοιαύτην, ὥστε νὰ δύνανται νὰ τὰ ἀκούωσιν ἀδιακόπως χωρὶς νὰ τὰ βρυνθοῦν καὶ νὰ τὰ ἐξαλείψουν; Τὰ ὀλίγα μεγαλοπρεπῆ ἀποσπάσματα, τὰ ὁποῖα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, ἔχουν τόσοσιν πλοῦτον καὶ ἀξίαν, ὥστε ἡμεῖς οἱ πτωχοὶ Εὐρωπαῖσι, τόσοσιν αἰῶνας τώρα ἀσχολοῦμεθα ἐπ' αὐτῶν, καὶ θὰ περάσουν ἀρκετοὶ αἰῶνες καὶ ἡμεῖς θὰ ἐργαζώμεθα ἀκόμη καὶ θὰ κοπιᾶζωμεν ἐπ' αὐτῶν.

Πέμπτη, 12 Μαΐου 1825.

Ὁ Γκαϊτε μὲ ὀμίλησε σήμερον ἐνθουσιωδῶς περὶ τοῦ Μενάνδρου, Καλντερόν, Σίλλερ καὶ ἐφθάσαμεν εἰς τὸν Μολιέρον, τὸν ὁποῖον θεωρεῖ μοναδικόν.

— Παντοτε ἀναγινώσκω τὰ ἔργα τοῦ Μολιέρου, ὅπως ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μελετῶ τὰς εἰκόνας τῶν μεγάλων Ἰταλῶν διδασκάλων. Διότι μικρὰ πλάσματα ὡς ἡμεῖς, δὲν εἴμεθα ἱκανοὶ νὰ διαφυλάττωμεν ἐν ἡμῖν τὸ μεγαλεῖον τοσοῦτων ἔργων. Πρέπει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ ἐπανερχόμεθα πρὸς αὐτὰ διὰ νὰ ἀνανεώσωμεν τὰς ἐντυπώσεις μας. Ὅμιλοῦν περὶ πρωτοτυπίας, ἀλλὰ τί ἐννοοῦν δι' αὐτοῦ; Ἀφ' ἧς στιγμῆς γεννώμεθα ὁ κόσμος ἀρχίζει νὰ ἐνεργῇ ἐφ' ἡμῶν μέχρι τέλους καὶ εἰς ὅλα! Εἰς ἡμᾶς δὲν ἀνήκει παρὰ ἡ ἐνεργητικότης μας, ἡ ἰσχὺς μας, ἡ θέλησις μας! Ἐὰν ἠδύναμην ν' ἀπαριθμῶ τὰ χρέη μου ἀπέναντι τῶν μεγάλων μου προκατόχων καὶ τῶν συγχρόνων μου, ὅ,τι θὰ μὲ ἐμνε, θὰ ἦτο ὀλίγον. Ὅ,τι μᾶς ἐνδιαφέρει εἶνε ἡ στιγμὴ τοῦ βίου μας, καθ' ἣν ἐπενεργεῖ ἐφ'

ήμων ή επιρροή ενός μεγάλου χαρακτήρος. Ὁ Λέσσιγκ, ὁ Βίνκελμανν,¹ ὁ Κάντιος, ἦσαν μεγαλειότερας ἀπὸ ἐμὲ ἡλικίας καὶ εἶχε μεγάλην βαρύτητα δι' ἐμὲ ἡ ἐπίδρασις τῶν δύο πρώτων ἐπὶ τῆς νεότητός μου καὶ τοῦ τελευταίου ἐπὶ τοῦ γήρατός μου· ἐπίσης σπουδαῖον δι' ἐμὲ εἶνε τὸ ὅτι ὁ Σίλλερ ὑπῆρξε πολὺ νεώτερός μου καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἀκμῇ τῆς δράσεώς του, ὅταν ἐγὼ ἤρχιζα νὰ κουράζωμαι ἀπὸ τὸν κόσμον. Δὲν ἦτο δὲ μετὰ ταῦτα ὀλιγώτερον ἐνδιαφέρον δι' ἐμὲ τὸ ὅτι εἶδα ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμούς μου τὰς ἀπαρχὰς τῶν ἀδελφῶν Οὐμπόλδ² καὶ Σλέγελ.³ Προσεπορίσθην καὶ ἀπ' ἐκεῖ πολυτίμους ὠφελείας.

᾿Ωμιλήσαμεν ἀκολούθως περὶ τῆς επιρροῆς αὐτοῦ τοῦ Γκαῖτε ἐπὶ τῶν ἄλλων. Ἀνέφερα τὸν Μπουρζερ, λέγων ὅτι εἰς ἓν τάλαντον τόσον ἔμφυτον, δὲν ἦτο ἐντελῶς δυνατὸν νὰ ἐπιδράσῃ ὁ Γκαῖτε.

— Ὁ Μπουρζερ, μοῦ εἶπεν, εἶχε μ' ἐμὲ κάποιαν συγγένειαν εἰς τὸ τάλαντον,⁴ ἀλλ' ἡ ἠθική του ἀγωγή εἶχε τὰς ρίζας τῆς εἰς ἐντελῶς διάφορον ἔδαφος καὶ διηύθυνε τοὺς κλάδους του ἐντελῶς πρὸς ἄλλην διεύθυνσιν καὶ ἕκαστος ἐν τῇ ἐξελίξει του ἠκολούθησεν ὅπως ἤρχισε. Ἀνθρωπος, ὁ ὁποῖος εἰς ἡλικίαν τριάκοντα ἐτῶν, ἠδυνήθη νὰ γράψῃ ποίημα ὅπως τὴν Κυρίαν Σχνίπς⁵, σημαίνει, ὅτι εὕρισκεται εἰς δρόμον ὀλίγον διάφορον τοῦ ἰδικοῦ μου. Διὰ τοῦ ἀξιοσημειώτου ταλάντου του ἐδημιούργησε κοινόν, διὰ τὸ ὁποῖον ἦτο τελείως ἀρετός, μὴ ἔχων οὐδένα λόγον ν' ἀπασχοληθῇ περὶ τῶν ἀρετῶν ἐνὸς ἀνταγωνιστοῦ, ὁ ὁποῖος ἄλλως τε δὲν εἶχεν ἄλλας σχέσεις μαζί τους.

Γενικῶς, ἐξηκολούθησε, δὲν διδάσκαται κανεὶς παρὰ ἀπὸ ἐκεῖνον ποῦ ἀγαπᾷ. Τὰ νέα τάλαντα, τὰ ὁποῖα ἐμφανίζονται σήμερον ἔχουν δι' ἐμὲ αὐτὴν τὴν καλὴν διάθεσιν, ἀλλὰ παρὰ τοῖς συγχρόνοις μου σπανίως συνήντησα τοῦτο. Δὲν δύναμαι μαλιστα νὰ ὀνομάσω ἓνα σπουδαῖον ἄνδρα, ὁ ὁποῖος νὰ ἰσχυρῶς τότε, μαζί μου καθ' ὅλα. Διὰ τὸν Βέρθερόν μου μοῦ ἀπηύθυναν τόσας μομφάς, ὥστε ἐν ἡθέλα ὑποσημειώσῃ τὰς γραμμάς ποῦ ἐπέκριναν, ἀπὸ ὅλον τὸ ἔργον δὲν θὰ ἔμενε οὔτε μία σειρά. Ἀλλὰ ὅλαι αὐταὶ αἱ μομφαὶ δὲν με ἀνησυχουν οὐδόλως, διότι αἱ κρίσεις αὐταὶ ὅλως διόλου προσωπικαὶ ἀπὸ πνεύματα ἀξίας, λαμβανόμεναι ὡς ὅλον, δὲν ἦσαν τίποτε. Ἐ-

1) Σπουδαῖος γερμανὸς ἀρχαιολόγος.

2) Δύο ἀδελφοὶ ἐξ ὧν ὁ εἰς σοφός, φιλόσοφος καὶ πολιτικός, ὁ δ' ἕτερος φυσιοδίφης καὶ σοφὸς συγγραφεύς.

3) Δύο ἀδελφοὶ ἐνδοξοὶ ποιηταὶ καὶ κριτικοί.

4) Αἱ ballades τοῦ Μπουρζερ εἶνε δημοτικαὶ ὅσον καὶ αἱ τοῦ Γκαῖτε.

5) Εἰς τὸ περίφημον ἄρθρον του ἐπὶ τῶν ποιήσεων τοῦ Μπουρζερ, ὁ Σίλλερ, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Κυρίας Σχνίπς καὶ ἄλλων παρομοίων ἔργων, εἶπε: «Πολλάκις ὁ κ. Μπουρζερ συγγέσται μὲ τὸν λαόν, ἀντὶ νὰ κύπητ ἀξιοπρεπῶς πρὸς αὐτόν· καὶ ἐνῶ ὤφειλε παίζων καὶ χαριτολογῶν νὰ ἀνυψῶν τὸ κοινὸν του μέχρι τοῦ ὄψους του, τοῦναντίον ἐκεῖνος πολλάκις λαμβάνει τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀφομοιοῦται πρὸς τὸ κοινόν του». Ἐδῶ ἀποδεικνύεται ἐν πνεύμα ἐντελῶς ἀντίθετον τοῦ Γκαῖτε, ὁ ὁποῖος ἔγραψεν ἐπὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίους παρφορίας, διὰ ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἐν τῇ ἀρχαιότητι αὐτὴ ἡ παρφορία εἶχεν ὑψηλὸν χαρακτήρα καὶ ἐξηγουμένον διὰ τῆς τέχνης.

κεῖνος ποῦ δὲν ἐλπίζει νὰ ἔχη ἓν ἑκατομμύριον ἀναγνωστῶν, δὲν πρέπει νὰ γράφῃ.

Ἐξοσιν ἔτη τὸ κοινὸν συζητεῖ, διὰ νὰ μάθῃ πῶς εἶνε μεγαλιότερος; ὁ Σίλλερ ἢ ἐγώ. Πρέπει νὰ μείνουν πολὺ εὐχαριστημένοι ποῦ ὑπάρχουν ἐκεῖ δύο κατεργάρηδες ἐπὶ τῶν ὁποίων δύνανται νὰ συζητοῦν.

(Ἀκολουθεῖ)

ΚΡΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΙΗΣΙΣ

Δὲν εἶνε βέβαια ἡ κριτικὴ, ἡ ὁποία στέλλει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους ἓνα ἔργο, εἶνε τὰ λίγα ἐκεῖνα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν σὲ κάθε αἰῶνα, ὅσον ἀλλόκοτος κι' αὐτὸς εἶνε. Πολλὰς φορὰς ἡ κριτικὴ καταδικάζει ἓνα ἔργο, κ' ἡ κοινωνία σ' αὐτὸ εἶνε σύμφωνη, ἀλλ' ὄχι τὰ ἐκλεκτὰ ἐκεῖνα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα σχηματίζουν τὸ αἰσθητικὸ δικαστήριον, σὸ ὁποῖο ἀκούεται ἡ φωνὴ τοῦ ἀπωτάτου μέλλοντος.

Δὲ συμφωνεῖ ἡ κριτικὴ μὲ τὴ γνώμην τῶν ἐκλεκτῶν αὐτῶν ὅταν αὐτὴ εἶνε συστηματικὴ, ὅταν δὲν ἔχη βάσιν τὸ ὠραῖο, ὅταν δὲν ἔχη ἄλλα ἐλατήρια, ὅταν ἐγκολλῶνεται μίᾳ φιλοσοφίᾳ βλαβερῇ γιὰ τὸν αἰῶνα. Τὴ **Θεῖα Κωμῳδία**, τὸ Furioso καὶ ἄλλα ἀριστουργήματα, ἡ κριτικὴ τὰ καταπολέμεισεν γιὰτὶ ἡ φιλοσοφία τῆς ἐποχῆς ἦτο ἀφηρημένη καὶ δὲν ἦτο δυνατὸ νὰ ἐξετάσῃ ἔργον ὡς τὴ **Θεῖα Κωμῳδία**, ἡ ὁποία ἔχει ὡς βάσιν τὴν ὑψηλότητα. Δὲν εἶχε τὴ διορατικὴν δύναμιν νὰ ἰδῇ πλεῖο βαθειά· ἐβλεπε τὸ θεοπρατικὸν Δάντην κι' ὄχι τὸν ποιητὴ ὅλων τῶν αἰῶνων.

Ὅσο κι' ἂν παραγνωρισθῇ ἓνας ἀληθινὸς ποιητής, θὰ βρεθοῦν οἱ λίγοι αὐτοὶ ἐκλεκτοὶ οἱ ὁποῖοι θὰ μεταβιβάσουν τὸ ὄνομά του εἰς τοὺς μεταγενεστέρους, ὅπως εἶχε συμβῆ μὲ τὸ Λεοπάρδον, ὁ ὁποῖος τὴν ἐποχὴν του ὡς ποιητῆς σχεδὸν ἐξῆσεν ἀφανής. Δὲν ἠμποροῦσε νὰ ἐννοηθῇ ἀπὸ τὸ γενικὸν μίᾳ ποίσει, ἡ ὁποία ἦτο οἱ ἀντίποδες τῆς χριστιανικῆς ποιήσεως τοῦ Μαντζόνι. Ἐκεῖνοι ποῦ ἐβλεπαν πλεῖο βαθειά, ἔπροσπε νὰ περιμένουν μίαν ἀντίδρασιν. Ἡ μεγάλη πίστις, ἡ μεγάλη λα-

τρεία πρὸς τὸ Θεῖο ἔπρεπε νάχη τοὺς κλονισμοὺς τῆς· ὁ σπόρος τῆς ἀμφιβολίας εἶχε ριζωθῆ στὰ Ἰταλικά στῆθη, κι' αὐτὴ τῆ στιγμῇ τοῦ σκεπτικισμοῦ καὶ τοῦ πεσσιμισμοῦ τὴν εἶχεν ἀντιπροσωπεύσει τὸ πλειὸ ἀσθενικὸ σῶμα ὡς ὁ ὑγειέστερος νοῦς, ὁ Ἰάκωβος Λεοπάρδης.

Χωρὶς μιὰν δλύμνια γαλήνη, χωρὶς μιὰν ἀπεριόριστη ἀγάπη καὶ λατρεία στὸ ὄραϊο, δὲν ἤμπορεῖ νὰ γραφῆ κριτικὴ. Ὁ κριτικὸς λαβαίνει μιὰ πολὺ μεγάλην εὐθύνη πρὸς τὸν ἑαυτὸ του καὶ πρὸς τὴν κοινωνία. Ἡ κριτικὴ ἔχει οὐρανό, τὸν ὁποῖο δὲ θολώνει κανένα νέφος, δὲν τὴν κάνει νὰ βογγᾷ κανένας ἀνεμος. Ὅπου βρῖσκει τὸ ὄραϊο, ὅπου βρῖσκει τὴ ζωὴ, ἐκεῖ τρέχει, ἐκεῖ ἐξετάζει, ἐκεῖ ἀναλύει. Τὸ ἔργο τῆς εἶνε ἡ δημιουργία κι' ὄχι ἡ καταστροφή. Καὶ ὁ τεχνοκρίτης πρέπει νᾶνε ποιητῆς, δὲν ἐννοῶ νὰ γράφῃ στίχους, ἀλλὰ στὸ ἔργο του νὰ ὑπάρχη ἡ ποίησι τῶν πραγμάτων. Μήπως ὁ Ταιπε, ἂν καλὰ ἐξετάσουμε, δὲν εἶνε μεγάλος ποιητῆς; Ποῖος ἄλλος ποιητῆς, ὅσο μεγάλος κι' ἂν εἶνε, ἤμπορεῖ νὰ μᾶς περιγράψῃ τὴ Σκωτία καλλίτερα καὶ νὰ χύσῃ τόση ποίησιν ὅση ἔχυσε στὸ ἔργο του αὐτὸς ὁ μεγάλος Γαλάτης;

Ὅπως εἶνε, κατὰ τὴ γνώμη μας, δραματικὸς, λυρικός, σατυρικὸς ποιητῆς, ἔτσι εἶνε κριτικὸς, ἱστορικὸς ποιητῆς. Καὶ μήπως πολλοὶ Γερμανοὶ μ' ὅλην τους τὴ μεταφυσικὴ, μ' ὅλην τους τὴ ψυχρότητα, δὲ μᾶς φανερόνουν στὸ ἔργο τους τὴν ποίησι τῶν πραγμάτων; ἡ λογοτεχνία ἄλλο δὲν εἶνε παρὰ μία ἐποποιΐα, στὴν ὁποία κινουῦνται ὅλες ἡ ἰδέες, ὅλα τὰ αἰσθήματα, τὰ ὁποία ἀνήκουν στὸ μέλλον τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ στὴν ὁποία κάνει μιὰ παρέλασι ὁ ἠρωϊσμὸς τῆς σκέψεως.

Ἡ λεγομένη κριτικὴ μας τί κάνει; ποῖο σκοπὸ ἔχει; Ἐδῶ ὁ ποιητῆς θέλει μὲ τὴν κριτικὴ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἀδυναμία του, θέλει νὰ δείξῃ τὸν παλληκαρισμὸ του, ὅπως ὁ μπράδος μὲ τὸ μαχαῖρι του, θέλει διὰ τῆς βίας νὰ ἐπιβληθῆ στοὺς ἄλλους, θέλει νὰ ταραξῆ τὴ γαλήνη, νὰ θολώσῃ τὰ νερά καὶ νὰ δείξῃ ὅτι κατὶ κρύβει ἐκεῖ ποῦ δὲν ὑπάρχει τίποτε. Ἐδῶ ὁ ποιητῆς, ἐπειδὴ αἰσθάνεται τὴν ἀδυναμία του, γυρεύει ὀπαδοὺς καὶ γιὰ τοῦτο ἐξευτελίζεται στοὺς μὲν γιὰ νὰ δείξῃ ὅτι εἶνε μεγάλος στοὺς ἄλλους. Δὲν πιστεύω νὰ ταπεινώθηκε κανεὶς τόσο ὅσο μερικοὶ γιὰ ν' ἀποκτήσουν ἕναν ὀπαδὸ καὶ τὴν ἴδια στιγμῇ τῆς χαρᾶς τους νὰ δοκιμάσουν τὴ μεγαλειότητα λύπη χάνοντες ἕναν ἄλλο. Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος αἰσθάνεται τὴ δύνامي του, ἐκτελεῖ καὶ ἐνθαρρύνει τοὺς ἄλλους καὶ δὲν προσπαθεῖ νὰ θυσιάσῃ τὴ δυστυχιμένη νεότητα καὶ νὰ τὴν ὀδηγήσῃ στὴν καταστροφή, ὅπως ἡ πολιτικὴ μας στοὺς πολέμους.

Σήμερα ὁ ἕνας εἶνε μεγάλος καὶ τὴν ἄλλη ὁ μεγάλος ἐκεῖνος γίνεται μικρός. Κατηγοροῦνται οἱ παλαιότεροι καὶ σὲ κά-

ποιους βλέπουμε τὴν ἐξέλιξι τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου. Ἡ ρητορικὴ βλέπουμε νὰ τρέχη, τὰ παιδιὰ τῆς ἑλληνικῆς ποιήσεως: τὸν Οὐγγῶ, τὸ Λαμαρτινο, τὸ Βύρωνα τοὺς ἔχουν διαδεχθῆ ἄλλοι ἐπίσημοι Εὐρωπαῖοι, ὁ ξενισμὸς μ' ὅλην τὴ μανία τῶν πλέον βυρβάρων ὀρδῶν, ἔχει εἰσβάλει τὴν Ἑλλάδα καὶ διάφορες προσωπικότητες πλέκουν ἕνα στεφάνι νὰ στεφανώσουν τὸ πλατύ τους μέτωπο πρὸς ἱκανοποίησι δική τους καὶ πρὸς διασκέδασι τῶν ἄλλων.

Δὲν ἐφοβήθηκα καμμία τρικυμία τῆς ζωῆς, ἔτρεξα καὶ τρέχω μὲ χίλιες τίμιες πληγές, λατρεύω τὴν ἀλήθεια, τὴν ποίησι καὶ τὴν πατρίδα, καὶ γιὰ τοῦτο σήμερα γράφω μὲ τὸ θάρρος ποῦ μοῦ δίνει μιὰ ἀμόλυπτη ζωὴ καὶ λίγοι ἐκλεκτοί. Αὐτὴ δὲν εἶνε κριτικὴ, δὲν εἶνε ποίησι. Δὲ θέλω βέβαια νὰ ἀδικήσω κανένα, δὲ θέλω ν' ἀδικήσω δύο τρεῖς ποιητᾶς, γιὰ τοὺς ὁποῖους σ' ἄλλη μου μελέτη θὰ γράψω, κι' ὁποῖοι ἔχουν διαμαρτυρηθῆ δείχνοντες στὰ ἔργα τους τὴν ἑλληνικὴ ψυχὴ.

Εἶνε ἀνάγκη κι' ὄχι ἐπιθυμία ἂν προβαίνῃ καμμιά φορὰ τὸ ἐγὼ μου σ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο γράφω. Στούς πολλοὺς θὰ φαίνεται ἐγωῖσμὸς, καὶ πραγματικὸς αὐτὸς εἶνε ἐγωῖσμὸς, ἀλλ' ὄχι ὅπως τὸν ἐξηγοῦν οἱ περισσότεροι. Δὲν εἶνε ὁ ἐγωῖσμὸς ἐκεῖνος τῶν αἰσθήσεων, εἶνε ὁ μεγάλος ἐγωῖσμὸς τῆς ψυχῆς, εἶνε ἡ ἀγάπη καὶ ἡ ἁρμονία ἐκείνη στὴν ὁποία ἐμπερικλείεται ἕνα τοῦλάχιστον ἄτομο τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ σύμπαντος.

Αὐτὴ δὲν εἶνε ποίησι. Ἡ ἐπιδημία πάντοτε προσβάλλει ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι εἶνε ἀδύνατοι. Ἀπὸ τὲς πολλὰς ποῦ μᾶς ἔστειλεν ἡ Γαλλία ἤτο ὄχι καὶ μικρὴ αὐτὴ ἡ τελευταία, αὐτὸ τὸ ποιητικὸ κρυφτουλάκι, τὸ ὁποῖο τόσω λαμπρὰ τῷπαιξαν μερικοὶ, ποῦ μοῦ φαίνεται πῶς ἀκούω τὰ χειροκροτήματα τοῦ μέλλοντος.

Ὅποιος εἶχε προσβληθῆ ἀπ' αὐτὴ τὴν ἐπιδημία, ὁ δυστυχὴς ἐπέθανε, καὶ πέθανε, ὅπως πεθαίνουν σὲ παρόμοιες περιστάσεις, ἄκλαυτος. Δὲν πρόκειται ἐδῶ νὰ τοὺς κάμουμε τὸν ἐπικήδειο, λέμε μόνον ὅτι πέθαναν ἠρωϊκά.

Μίμησι καὶ πάντοτε μίμησι, ποίησι χωρὶς κανένα σκοπὸ, στίχοι χωρὶς κανένα προορισμὸ, στροφές χωρὶς καμμία μουσικότητα, χωρὶς καμμία ζωὴ στὲς ὁποῖες γιὰ ἰδέα ξανοίγει ἕναν κόσμον ἀπὸ μίση. Ὅταν ἕνας ποιητῆς αἰσθάνεται τὴ δύνامي του κ' εἶνε γεννημένος ν' ἀφήσῃ ἴχνη ἀνεξάλειπτα, δὲ γυρεύει καμμία ὑποστήριξι, δὲ γυρεύει τὴν ὑπεράσπισι τοῦ ἐνὸς καὶ τοῦ ἄλλου. Αὐτὸς πρέπει χωρὶς καμμία ὑστεροβουλία νὰ προστατεῖ καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ ἐκεῖ ποῦ πρέπει.

Τὴ μόνωσι κι' ὄχι τὰ πλήθη πρέπει νὰ ζητῆ γύρω του, ὄχι τὸ θόρυβο, ἀλλὰ τὴ γαλήνη ἐκείνη, ἡ ὁποία φανερόνει τὸν Ὀλυμπο.

Ὁ Λεοπάρδης, δὲν παύω ν' ἀναφέρω αὐτὸ τὸ μέγαλο ἐρμητικόν, ἔζησε μακριὰ ἀπὸ κάθε θόρυβο, γιατί αἰσθάνετο μέσα του τὴν πληθώρα τῆς ιδέας, τὴ δημιουργικὴ δύναμι.

Στὸ φαινομενικὸ του ἐκεῖνο πεσιμισμό, στὰ μίση του ἐκεῖνα ἐναντίον τῆς ἀνθρωπότητος, στὲς κατάρεις ἐκεῖνες ἐναντίον τῆς φύσεως, βλέπει κανεὶς ὅλην του τὴν πίστι, ὅλην του τὴ λατρεία, ὅλην του τὴ θεότητα. Αὐτὸς εἶνε ἕνας νέος τρόπος ἐκφράσεως κι' ἐδῶ ὑπάρχει ὅλο τὸ μεγαλεῖο τῆς ποιήσεώς του.

Στὴν ἀρχὴ αὐτὴ ἡ ποίησι δὲν ἤμποροῦσε νὰ ἐννοηθῆ, κι' αὐτὸς ὁ Μαντζόνης μ' ὅλην του τὴ μεγάλην διάνοια, δὲν κατώρθωσε νὰ τὴν ἐννοήσῃ, οὔτε κι' αὐτὸς ὁ Σολωμός.

Ἄλλ' αὐτοὶ οἱ δύο δυστυχῶς ἦταν συστηματικοὶ ποιηταί, ἦταν καὶ οἱ δύο φανατικοὶ στὴ θρησκεία. Ὁ μέγας τους ὅμως νοῦς καὶ ἡ ἀφθαστὴ διαλεκτικὴ τους δὲν τοὺς ἄφηκε νὰ μὴν ἰδοῦν τὴν ἀπαράμιλλν ἐκείνη τελειότητα στὸ ἔργον τοῦ Λεοπάρδου.

Ὁ Μαντζόνης καὶ ὁ Σολωμός ὡς φανατικοὶ δὲν ἤμποροῦσαν νὰ αἰσθανθοῦν τὴ μεγάλην ἐκείνην ποίησι. εἶχαν μόνο θαυμάσει καὶ ἐκτιμήσει ὅ,τι εἶχε φθάσει στὸν ἐγκέφαλό τους.

Ἐβλεπαν τὴν τελειότητα ἐκείνη, τὴ μυστικὴ ἐκείνη θύρα καὶ μᾶς τὴν ἔδειξαν ἀπὸ ἐκεῖ ἐμεῖς καταρθώσαμε νὰ προχωρήσουμε γιὰ νὰ βροῦμε ἕναν ὁλόκληρο κόσμον ἀπὸ ιδέας, ἀπὸ αἰσθήματα, ἀπὸ θρησκεία.

Ἄν ὁ Μαντζόνης ἢ ὁ Σολωμός ἦτο μικρότερος στὸ νοῦ, δὲν θὰ ἤμποροῦσαν βέβαια νὰ διακρίνουν τὴν τελειότητα ἐκείνη· ὁ φανατισμός τους δὲν ἦτο ἀνώτερος ἀπὸ τὸ νοῦ τους, ὑπῆρχε σ' αὐτοὺς ἡ ἰσορροπία, ἡ μεγάλη ἐκείνη ἀρμονία, ἡ ὁποία γεννᾷ τὴν ιδέα, ἡ ιδέα ἐκείνη ἡ ὁποία ἐνσαρκώνει καὶ στερεοποιεῖ.

Σὲ μερικοὺς ἐδῶ ὑπάρχει ὁ φανατισμός, ὁ ὁποῖος εἶνε πολὺ ἀνώτερος ἀπὸ τὸ νοῦ τους. Ὁ φανατισμός τους μοιάζει μὲ τὸ βρέφος, τὸ ὁποῖο πέρνει νὰ φορέσῃ, ὅχι τὸ ξίφος, ποῦ τᾶδοσεν ὁ πατέρας του τὴν πρωτοχρονιά, ἀλλ' ἐκεῖνο ποῦ φορεῖ ἕνας μέγας.

Σ' αὐτοὺς τοὺς συγγραφεῖς δὲν ὑπάρχει τὸ μέτρο. Μέσα τους τὸ ἕνα καταστρέφει τὸ ἄλλο· στὴν πάλιν ποῦ γίνεται στὸν ἐγκέφαλό τους, δὲν εἶνε κανεὶς νικητῆς, ἀλλ' ὅλοι νικημένοι, δὲν εἶνε σημεῖα ζωῆς, ἀλλὰ θανάτου.

Ὁ καθένας νομίζω ὅτι πρέπει νὰ ἔχῃ στὸ νοῦ ὅτι δὲν πρόκειται νὰ πλουτίσουμε καμμία ἀνθολογία, πρόκειται νὰ κάμουμε μία παρέλασι στὴν ἱστορία τοῦ πνεύματος.

Στέφανος Μαρτζώκης

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑ

Ο ΚΑΜΠΟΥΡΗΣ

(Διήγημα - συνέχεια).

Ἦταν ἀπόγευμα.

Στὸ καφενεῖο τοῦ Κουδούνα εἶχαν μαζευτῆ ὄλοι. Ὁχι ὄλοι. Ἐλειπε ὁ Λαχούρας. Σὲ λίγο ἤρθε ὄχι ὅμως μόνος· ἕνας μπροξᾶς τοῦ καθαλίκευε τοὺς ὄμους.

— Πέρασα ἀπ' τὸ κατὰστημά σου εἶπε στὸν Παραλὴ ἅμα κάθησε, ἀλλὰ σὺ δὲν ἤσουν ἐκεῖ!...

— Πότε πέρασες;

— Πρωί, πρωί!

Πρωί, πρωί!

Καὶ ὁ Παραλὴς σούφρωσε τὰ φρύδια ἔβγαλε στὰ ἔξω λίγο τὰ κάτω χεῖλη, ἔπεινα εἶπε κουνώντας τὸ κεφάλι.

— Ἐκεῖ ἤμουνα! Δεν τὸ κούνησα ἀπ' ἐκεῖ!...

Ὁ Λαχούρης ἔκανε ἐπάνω κἀνω τὸ κεφάλι ἐνῶ ἕνα χαμόγελο φάνηκε στὰ χεῖλη του.

— Ἀπ' τὸ σπιτί τὸ κούνησες!... Γιατί σὲ εἶδα στὴ γωνιὰ τοῦ δρόμου, ὅταν ἔφυγα, ποῦ μιλοῦσες μὲ μιὰ κυρία!...

Ἄ! ναί εἶχε ἔρθῃ μιὰ βρώμα! Ἄλλος διάβολος ξυδάτος!

Ἐ κύριε Παραλὴ, ἀφοῦ βρίζης τίς γυναῖκες, γιατί τρέχης πίσω τους; Μίλησε ὁ κύριος τοῦ καφενείου. Εἶχε σταθῆ στηρίζοντας τὰ χέρια σένα τραπέζι, μὲ γυρμένο λίγο τὸ σῶμα. Ὁ Παραλὴς γύρισε λίγο καὶ τὸν εἶδε.

— Μπᾶ! σὺ μίλησες Κουδούνα, τοῦ εἶπε κυτάζοντας αὐτὸν καλλίτερα καὶ περγελαστικά. Βρὲ τὸν καῦμένο τὸν Κουδούνα δὲν μπόρεσε νὰ μὴ μιλήσῃ καὶ αὐτός!...

Ὁ Κουδούνας αἰσθάνθηκε, ὅτι κοκκίνιζε καὶ ἔκανε προσπάθεια νὰ μὴ φανῆ.

— Σωστό, δὲν μπόρεσα νὰ μὴ μιλήσω!...

Κουνοῦσε τὸ κεφάλι καὶ χαμογελοῦσε. Τοῦτο τὸ τελευταῖο ἦταν ἡ προσπάθεια.

— Μὰ μὴ εἶπα ψέμματα;

Ὁ Παραλὴς ἄλλαξε. Εἶδε τὸ κοκκίνισμα τῆς ἀγαθῆς καὶ χονδρῆς μορφῆς τοῦ Κουδούνα καὶ τὸν λυπήθηκε.

— Νὰ σοῦ πῶ φίλε Κουδούνα! Εἶνε σωστὸ αὐτό, τῆς ἀγαπῶ τῆς γυναῖκες. Δὲν τὸ κρύβω διόλου!... Ἀλλὰ τῆς ἀγαπῶ νὰ τῆς ἔχω ἐρωμένες

νά με διασκεδάζουν! Έννοεῖς; Μόνον αὐτὸ καὶ τίποτα ἄλλο! Ποτὲ δὲν τῆς ρωτῶ ἂν μ' ἀγαποῦν Δὲν μὲ μέλλει! Φθάνει ὅτι μὲ εὐχαριστοῦν καὶ ὅτι κάνουν ὅτι θέλω καὶ ὅχι ὅτι θέλουν! Τὸ κατάλαβες; Καὶ τί μὲ μέλει ἂν μ' ἀγαποῦν, ἢ ὅχι ἀφοῦ τῆς ἔχω στὴν ἀγκαλιά μου... Μὰ ὅταν σ' ἀγαποῦν σοῦ δίνουν περισσότερα....

Ὁ Παραλῆς ἐδῶ εἶδε τὸν Λαχούρα καὶ τὸν εἶδε λυπημένο καὶ θυμῆ-θηκε τὴν ἀπιστίαν τῆς γυναικὸς του. Ζάρωσε λίγο τὸ πρόσωπό του καὶ μὲ μιὰ κίνηση τοῦ χερσιῦ σὰ νὰ τὸν εἶχαν πολὺ σκοτίση.

— Γυναῖκες, ὥραῖες μαϊμοῦδες γιὰ διασκέδασι, ποῦ μόνο γιὰ ἓνα πρᾶγμα εἶνε ἱκανές! ὦ! Ἄλλοίμονο σὲ κεῖνον, ποῦ τῆς ἀγαπᾷ παρὰ πάνω ἀπὸ πρᾶγμα γιὰ εὐχαρίστησι, γιὰ διασκέδασι! Ἄλλοίμονό του! Ναί· πρέπει νὰ νὰ τῆς πλησιάση κανεὶς μὲ ψυχρὸ αἷμα γιὰ νὰ καταλάβῃ τί γελοῖο πρᾶγμα εἶνε ἡ γυναῖκα. Ψεῦστρες, ὑποκρίτριες, προδότριες, ἀχρεῖες, ἔλα μαζύ!...

Ὁ Κουδοῦνας ἐρθώθηκε. Στὴ μνήμη του φάνηκε μιὰ γυναικοῦλα ἀγα-θὴ, σεμνὴ, μὲ μιὰ ποδιὰ ἐμπρὸς τῆς σκυῶρα νὰ ἐτοιμάζῃ σκυμμένη στὸ τραπέζι· φαί γιὰ μαγειρῆμα...

— Ἐχεις λάθος!...

— Ἐγὼ ἔχω λάθος; Τρομάρα σου!

Καὶ ὁ Παραλῆς κίνησε τὸ κεφάλι. Ἄνασηθώθηκε. Ἐβαλε τὰ δύο του χέρια κλεισμένα σὲ γροθιὲς στὸ τραπέζι καὶ κάθησε στὴν ἄκρη τοῦ τρα-πέζιου. Ὁ Λαχούρης τὸν κύταξε ἀπὸ πάνω ἀπὸ μιὰ ἐφημερίδα, ποῦ εἶχε πάρῃ στὰ τελευταῖα λόγια τοῦ Παραλή. Ὁ Πέτρος στηρίζοντας τὸ κε-φάλι στὰ χέρια ἄκουγε. Ἡ ἀνάμνησις τῆς Φιφῆς παρουσιάζόταν στὴ μέση. Σκέψεις μαῦρες, κακίες, πεταχθῆκαν στὴ μέση ἀπ' τὰ λόγια τοῦ Παραλή σὰν ἄνεμοι ἀπ' τὸν ἀσκὸ τοῦ Αἰόλου καὶ ἔφεραν σὲ ἀναστάτῳσι καὶ παρη-γοριὰ μαῦρη τὸ νοῦ του, τὴν καρδιά του!

Γιὰ ἄκου! Λές ὅτι ἔχω λάθος ἐγὼ ἔ; Λοιπὸν ἄκουσε ἄς μὴ πᾶνε ἡ δουλιές σου καλὰ, ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ δώσῃ αὐτό, τὸ λέμε γιὰ παράδειγμα: Λοιπὸν ἄς μὴ πᾶνε μιανοῦ ἢ δουλιές του τόσο καλὰ καὶ θὰ δῆς τί γρύ-νια θὰ πῆσῃ! Μὴ τῆς κἀνης φέρεμα καθὼς θέλει καὶ θὰ δῆς τί θὰ σοῦ σακάρωσῃ! Ὅλες εἶνε ἔτσι! Τὸ συμφέρο ἔχει θεὸς ἢ γυναῖκα, ἢ καλλιτέρα τὸ λοῦσο. Καὶ ἡ μάνα ἀκόμα δὲν ἀγαπᾷ κεῖνο τὸ γυό, ποῦ τῆς πάει λε-πτὰ καὶ βρίζει κεῖνον ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ πάη; Δὲν τὸ κάνει ποτὲ ὁ πα-τέρας αὐτό, ποτέ!...

Πέντε, ἕξη πολίτες μὲ ρεμπούπλικες καὶ μαγκούρες στὰ χέρια μπῆκαν στὴ μέση. Ὁ Κουδοῦνας ἄφησε τὸ τραπέζι γιὰ νὰ πάη κοντὰ τους. Ὁ Πέτρος συλλογιζόταν. Ἐχει δίκαιο ὁ Παραλῆς; Ὅχι! Ὑπάρχει ἀγάπη καὶ ἡ ἀφοσίωσις στῆς γυναῖκες, ποῦ κοντὰ των μένει περισσότερον ὁ θάνα-τος παρὰ ἡ σκέψις τοῦ χωρισμοῦ, καὶ γρυνια...

Ὁ Παραλῆς τοῦ διέκοψε τοὺς συλλογισμοὺς.

— Ὁ καῦμενος ὁ Κουδοῦνας ὑποστηρίζει ὅλες τῆς γυναῖκες ἐξ αἰτίας τῆς γυναῖκας του!

— Ἐρθασαν ἢ ἐκλογές ἢ βουλευτικές.

Ἄπ' τὸ πρῶτο ὁ Πέτρος καθὼς διώρθωνε ἓνα μουσικὸ κομμάτι, ἄκουγε τὸν Σαλιγκάρο νὰ φωνάζῃ, νὰ βγάξῃ τὸ λαρύγγι του καὶ σὰ νὰ ἤθελε κατακτῆσῃ τὸν ἀέρα, νὰ ριχθῇ μιὰ ἐπάνω στὴν ἄλλη πληθὸς φωνές.

— Κορδόνι! Κορδόνιαρος! Κορδο....

Καὶ τὸν εἶχε δῆ στολισμένο μὲ κορδόνια γύρω στὸ καπέλο του καὶ κρεμασμένα στὸ στήθος του. Τὸ κορδόνι ἦταν σύμβολο τοῦ Γέρου.

Μετὰ τὸ μεσημέρι βγήκε ἔξω. Στὸς δρόμους κόσμος πολὺς ἐκινεῖτο πάνω κάτω βιαστικὰ καὶ μὲ θέρους. Κάποτε σὰ νὰ σήκωνε ὁ θέρους τῆς κεφαλῆς του πεταγόντουσαν στὴ μέση φωνές δυνατές.

— Κορδόνιαρος!

— Ἐληά!

Παρέες μὲ μαγκούρες, μὲ τὰ πλατύγυρα καπέλλα χωμένα ἴσαμε τὰ μάτια, κυτᾶζοντας ὅλο τὸν κόσμον μὲ ὑποψία χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀληθινή, ἀλλὰ γελοῦσαν τὸν ἑαυτὸ τους, ἀπαντοῦσε σὲ κάθε βῆμα. Οἱ μάγκες τοὺς κύταζαν μὲ θαυμασμό, μὲ γέλια καὶ στεκόντουσαν ἂν τύχαινε καὶ σταμα-τοῦσαν κᾶπου αὐτοί, γιὰ νὰ τοὺς δοῦν. Λοῦστοι μὲ εἰκόνες τοῦ Γέρου στὰ χέρια καὶ τὰ κεφάλια ἔτρεχαν ξεστήθωσι φωνάζοντας καὶ κολλῶντας εἰκόνες.

— Πάρε μιὰ ἀφεντικό!

Εἶπε ἓνας σταματῶντας ἀντικρὺ του καὶ παρουσιάζοντας μιὰ εἰκόνα τοῦ Γέρου μὲ ὕψος παπᾶ, ποῦ δίνει γιὰ ἀσπασμὸ θαυματουργὸ εἰκόνα.

Ὁ Πέτρος αἰσθάνθηκε θυμὸ βλέποντας τὴ μορφή ἐκείνη μὲ τῆς μπαρ-μπέτες καὶ τὰ μάτια τὰ γεμάτα θαμπὴ πονηρία.

— Τί νὰ τὴν κάνω; ρώτησε καὶ πέρασε σπρώχνοντας τὸν μάγκα. Εἶδε ἀπὸ τὰ πλάγια τὸν μάγκα νὰ τὸν κυτᾶξῃ καὶ περίμενε νὰ ἀκούσῃ τὴ βρι-σιὰ του, ἀλλὰ κάποιος τὸν ἐσπρωξε....

Προχώρησε. Χωρὶς νὰ θῆλῃ ἔπεσε στὸ σπιτί ἐνὸς ὑποψηφίου βουλευτοῦ ἀντιθετοῦ τοῦ Γέρου. Κοντὰ ἐκεῖ στὴ γωνιά εἶδε παιδιὰ γυμνόποδα νὰ φω-νάζουν κυτᾶζοντας πέρα τὸ σπιτί τοῦ υποψηφίου.

— Κορδόνιαρος!

Αἰσθάνθηκε εὐχαρίστησι καὶ τὰ κύταξε μὲ χαμόγελο γιὰ νὰ δοῦν τὰ παιδιὰ ὅτι ἦταν καὶ αὐτὸς μαυτοῦς.

Πέρα σὲ μιὰ πόρτα μεγάλη στολισμένη μὲ ζωγραφιές ὑποψηφίων καὶ κοντὰ σὲνα πληθὸς, ποῦ στεκόταν ἀπ' ἔξω, ἄλλα παιδιὰ ἀπαντοῦσαν.

— Ἐληά!

Ἦσαν παιδιὰ καταστημάτων, ὑπνῆρτα. Εἶχαν ἡμερὴ ὄψι καὶ φαινό-ντουσαν νὰ φοβοῦνται τοὺς ἄλλους μὲ τὰ κορδόνια, ποῦ πρόσβαλαν ἀπὸ τὴ γωνιά τοῦ δρόμου πηδῶντας σὰν ἀγρίανθρωποι. Κεῖνὴ τὴ στιγμή, ποῦ πλη-σίαζε στὴν πόρτα, ἔγεινε μιὰ κίνηση· στοὺς ἀνθρώπους ποῦ ἦσαν ἀπ' ἔξω. Ἐνας ἄνθρωπος μὲ ὕψος ἀφηρημένου φάνηκε στὴν πόρτα. Ἐρριξε μιὰ μα-

τιὰ γύρω. Τὰ καπέλα σὰ νὰ τὰ τράβηξε ἡ ματιά του ἔφυγαν ἀπ' τὰ κεφάλια. Φαίνόταν νὰ ζητοῦσε κάποιον, ἴσως καὶ κανέναν. Τὸ μάτι του στηλώθηκε γιὰ λίγο στὸν Πέτρο. Αὐτὸς μὲ τὸ καπέλο, ποῦ τὸ αἰσθανόταν πάνω στὸ κεφάλι του νὰ κἀθεταί σφιχτά, τὸν κύταξε, κάμνοντας ὅμως τὸν ξένο, τὸν περιέργο. Ὁ Πέτρος αἰσθάνθηκε κάτι· νὰ τὸν ἐλκύη πρὸς τὸ ἄλλο πλῆθος τὸ γυμνόποδο, τὸ ἀνεξάρτητο, τὸ ἑποῖον ἀγριεμένο ἀπὸ λόγια ἐνὸς ἀνθρώπου, καθὼς θάλασσα ἀπὸ δυνατὸ ἄνεμο, ἀπειλοῦσε νὰ συντριψῆ τὰ πάντα!

Τὸ βράδυ ἀπὸ τὸ σπιτί του εἶδε κόκκινα καὶ κίτρινα φῶτα ν' ἀπλώνωνται στοὺς τοίχους μακρυνῶν σπιτιῶν καὶ νὰ δείχνουν μπαλκόνια, γεράτα κόσμος. Φωνές, χιλιάδες φωνές, πεταχθῆκαν ἀπ' τὴ βοή τοῦ γεινόνταν, σὰ νὰ ἔσπασ' αὐτὴ κάπου καὶ ἀπ' ἐκεῖ νὰ ὤρμησε, νὰ πετάχθηκε ἕνα μπουκέτο ἀπὸ φωνές, ποῦ γέμιζε τῆς τέσσερης ἄκρας τῆς πόλεως.

Δὲν μπόρσσε εὐθὺς νὰ κοιμηθῆ. Στὸ νοῦ του γύριζαν οἱ μάγικες, οἱ μπράβοι, ὁ κόσμος ποῦ ἀνεβουκατέβαινε. Ἡ Φιφὴ φαίνόταν κάποτε σὰ σελήνη θαμπή καὶ νὰ βγαίνει πίσω ἀπὸ σύννεφο. Μάγικες μὲ χαρτιά κολλημένα στὴ σκούφια, στοὺς κούκους των ἔτρεχαν φωνάζοντας.

— Κορδόνι!

Ἐβλεπε τὴ μορφή τῆ ζωγραφισμένη στὰ χαρτιά, τῆς ἄσπρες μπαρμπέτες τῆς. Ὁ ὑποψήφιος κείνος, ὁ μάγικας, ποῦ θέλησε νὰ τοῦ πουλήσῃ τὴν εἰκόνα, ἡ Φιφὴ πάλι!... Μία ἐπιγραφή ἐνὸς καπνοπωλείου πέρασε, ξαναπέρασε σὰ νὰ τὴν τραβοῦσαν δεξιά καὶ ἀριστερὰ ἀόρατα σχεινιά, ἔπειτα συνῆρθε καὶ ρώτησε τὸν ἑαυτὸ του, τί ἤθελε ἡ ἐπιγραφή αὐτὴ στὸ νοῦ του. Θυμήθηκε ὅτι τὴν εἶχε δεῖ πρὶν τὸν σταματήσῃ ὁ μάγικας, ἀλλὰ τί ἤθελε αὐτὴ τώρα;

Τὴν ἄλλη μέρα, ποῦ ξύπνησε ὁ ἥλιος ἔμπαινε μέσα καὶ φώτιζε τὸ πάτωμα ἀπ' τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο. Μέσα στῆς ἀκτῖνες του, στὸ κενό, ποῦ σὰ χρυσᾶ νήματα ἔπεφταν μέσα καὶ χυνόντουσαν στὸ πάτωμα σὰ μικρὰ τρελλὰ ἔντομα παίζοντα, πηδοῦσε, γύριζε ἡ σκόνη. Κανεῖς θόρυβος ἔξω. Ἐνα χύσιμο νεροῦ, ποῦ πέφτει μαζεμένο ἀκούστηκε καὶ ἔπειτα πάλι ἡσυχία. Δὲν κράτησε πολὺ. Καθὼς κύταξε τῆς ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου μιὰ φωνὴ σουβλερῆ.

— Κορδόνι!

Ἦταν ἡ φωνὴ τοῦ Σαλίγκαρου. Ὁ θόρυβος, ποῦ κοιμώταν κίνησε τὸ νύχι του.

Ὅταν ντύθηκε καὶ ἀνοιξε τὰ γυαλιὰ ἑνας θόρυβος, ἡ τὸ μουρμούρισμα τοῦ θορύβου ἔφθασε στ' αὐτιά του. Ἡ φωνὴ πάλι τοῦ Σαλίγκαρου.

— Κορδόνιαρος!

Τὸν εἶδε στολισμένο μὲ κορδόνια, χωρὶς καπέλο νὰ ἔρχεται κρατῶντας ἕνα χαρτί κίτρινο σὰ χωνὶ τυλιγμένο. Στὸ πρόσωπό του φαίνόταν χαρά. Γύρισε καὶ εἶδε πίσω του, ἐνῶ τὸ βῆμα του πῆγε στὰ πλάγια ἔφυγε ἀπ' τὸ δρόμο του καθὼς κάνουν τᾶλογα ποῦ σέρνουν βαρὺ φορτίο. Στάθηκε.

— Ρε Κώστα ρέ! φώναξε.

Μιὰ φωνὴ τινάχθηκε ἀπὸ μακριὰ καὶ ἔφθασ' ἐκεῖ.

— Κορδόνιαρος!

— Ποῦ πᾶς ρέ;

— Νὰ πάγω τὴ ζάχαρι!... Κάτσε καὶ ἔφθασα!...

Ὁ Σαλίγκαρος στράφηκε καὶ ἄρχισε νὰ τρέχῃ.

(Συνέχεια).

Δημοσθένης Ν. Βουτουρᾶς

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὸ Νίκο Σικελιανό

Κάπου θάν' εἶν' τὰ πράσινα, βαθυὰ μεγάλα μάτια,
Κάτου ἀπὸ τῶν δλόμανυρων μαλλιῶν τοὺς πλοκαμοῦς.
Μὰ ἀκόμα δὲν ἐχτίσαμε στὴ θάλασσα παλάτια,
Δὲν κόψαμε παράθυρα, ψηλὰ πρὸς τοὺς δρυμούς.

Κάπου θάν' εἶνε τὰ πλατυὰ θαμπόφωτα κανάλια
Ὅπου ἡ ἀγάπες σμίγουνε καὶ λάμπουν σταυρωτά.
Μὰ ἀκόμα δὲν ἐφτάσαμε στὰ ἡλιόφωτα ἀκρογιάλια
Ἄκόμα ἐδῶ βρισκόμαστε καὶ πάντα στάνοιχτά.

Κάπου θάν' εἶνε καὶ ἡ θαμπὲς τοῦ χρυσαφιῦ κοιλάδες
Μὰ ἀπ' τὴν πηγὴ δὲν ἔπιαμε τοῦ ἀχνοῦ τοῦ φεγγαριοῦ,
Θὰ βροῦμε κάπου τοὺς καλοὺς τῆς νύχτας κεραστάδες
Μὰ εἶνε τὰ χεῖλη ἀνέγγιχτα τοῦ μαύρου ποτηριοῦ.

Τὰ δίχτυα μας' θὰ πιάσινε στὰ δάση ἀπ' τὰ κοράλλια
Τὸν ἄλικο θὰ φέραμε μὲς τὸν ἀγέρα ἀνθό,
Ἄκόμα εἶν' ἀπ' τοὺς κάμπους μας γεμᾶτα τ' ἀνογυάλια
Δὲ βρῖσκει τὸ μολύδι μας ἀκόμα τὸ βυθό.

Ἄγγελ. Σικελιανός

Θ' ΑΡΘΡΟ . . .

Θάρθω σάν κῦμα στὴν πνοὴν ἀγαλιαστοῦ Ζεφύρου,
στὸ δάσο σου, ὦ Δρυάδα μου, σάν θὰ κοιμᾶται ἡ κρήνη,
στὸ λίκνο τῆς τὸ πράσινο, στὴ δύση κάθε ὄνειρου
σάν θὰ κοιμῶνται τὰ πουλιὰ στῆς νύχτας τῆ γαλήνη.
Θάρθω στοῦ Πόθου τὸ γοργὸν ἄτι τὸ γαῦρο ἀπάνου,
ὅταν ἡ Λήθη θεὸ νὰ κρούη τὴν ἀῦλὴ τῆς λύρα,
ν' ἀφήσω ἀπ' τὴν ψυχουλά μου τὸ χνοῦδι τοῦ ἔρωτά μου,
ποῦ μέσ' στὸ διάβα τῆς ζωῆς μ' ἀφήσε ἡ μαύρη Μοῖρα.

Ρῶμος Φιλύρας

ΑΠ' ΤΗ ΓΙΟΡΤΗ ΤΟΥ ΚΑΜΠΟΥ

Γάμου κρεβάτια στρώνουνε τοῦ Ἥλιου ἡ καλὲς κοπέλλες,
οἱ γυιοὶ τοῦ Ἥλιου οἱ Μάγνηδες καὶ ἡ ὄρες ἀνθοφόρες·
τὰ ψίκια πάνοιν κ' ἔρχονται μὲσ' στὰ ἰσκιωμένα λόγγα·
κι' ὁ κοῦκκος τώρα λάλησε τὴν ἀνοιξὶ ἀπ' τὸ λόφο.
Τὴν κοπελλοῦδα τοῦ Παπᾶ κυνήγα στὰ χωράφια,
κι' ἂν πάντα βλέπει χαμπλά. σὲ λαχταραεὶ ἡ καρδιὰ τῆς·
Μὲ τὸ κοπέλλι γίνκε τρελλὴ τοῦ Βλάχου ἡ κόρη
κι' ὄλο χαμπλοζόνεται γιὰ νὰ φανῆ ἡ κοιλιὰ τῆς·
Κ' ἡ Λένα ἡ Ρούσα χαιρέται τὸ Δῆμο 'στὸ ρουμάνι:
»ἂν βρῆς ἀλάφια χτύπα τα κι' ἀγρίμια σκότωσέ τα
»κι' ἂν εὔρης καὶ τὸν ἀντρα μου κ' ἐκεῖνον σκότωσέ τον
»νὶὸν ἀντρα θέλω, πῶ πολὺ κι' ἀπὸ χρυσοὺς ἀρμάθες».

Μάρκος Λυγέρης

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΑΙΤΙΑ ΤΗΣ ΕΞΑΠΛΩΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Β'

ΕΜΠΟΔΙΑ

Ἐν τῷ πρώτῳ μέρει τῆς πραγματείας ἡμῶν ἐπεζητήσαμεν νὰ ἐξακριβώσωμεν, ἀνεξαρτήτως πάσης θρησκευτικῆς προϋποθέσεως, τὰ αἴτια, ἅτινα συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀστραπιαίαν τῶν πρώτων αἰώνων ἐξάπλωσιν τῆς νέας θρησκείας. Ἄλλ' ὅμως διὰ νὰ ἐκτιμηθῇ δεόντως τὸ γεγονός τῆς ταχείας διαδόσεως τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ δέον ἄφ' ἑτέρου νὰ ἐρευνησωμεν καὶ τὰ προσκόμματα, ἅτινα ὤφειλε νὰ ὑπερπηδήσῃ, ὅπως ἐγκαθιδρυθῇ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ παλαιοῦ κόσμου.

Ἐκ τῆς ἐρεύνης δὲ ταύτης τῶν ἐμποδίων ἐξαίρεται ἐπὶ μᾶλλον ἢ ἐσωτερικῆ ζωτικότης τῆς νέας θρησκείας, ἥτις δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναγνωρισθῇ ὡς ἡ παγκόσμιος μονοθεϊστικὴ θρησκεία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης, ἐὰν δὲν περιέκλειεν ἐν ἑαυτῇ ἅπαντα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀληθείας.

Ἡ νίκη δ' αὐτῆς, ὡς ἀληθείας, ὡς πνεύματος, κατὰ τῆς ἐξωτερικῆς βίας ἐπιλάμπει φωτεινότερον διὰ τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν πολεμίων στοιχείων εἰς τῶν ὑποίων τὴν ἐρευναν προβαίνομεν ἐν τοῖς ἐφεξῆς :

Ὁ Ἰουδαϊσμός, ὅστις, ὡς εἶδόμεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, σκορπισθεὶς ἀνά τὴν ἀχανῆ Ῥωμαϊκὴν Ἀυτοκρατορίαν ἐγένετο διὰ τῆς ἐπικαιωνίας πρὸς τὰ ποικιλώνυμα ἔθνη τῆς νέας ἐκείνης Βαβυλωνίας εἰσηγητῆς τῆς περὶ μονοθεΐας ἀντιλήψεως, καὶ ληληθότως καθίστατο ἀρνητικὸν στοιχεῖον, εἰσοῦν τὴν διάδοσιν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐδραζομένου ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς θρησκευτικῆς δόξης τῶν Ἑβραίων, θετικῶς κατέστη πολέμιος τῆς νέας θρησκείας, ἥτις πνευματικώτερον ἔχουσα τὴν ὑπόστασιν δὲν ἐπλήρου τὰς ἀποκλειστικὰς θεοκρατικὰς τῶν Ἑβραίων θεωρίας.

Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὁ Ἰουδαϊσμός συνετρίβη ἰσχυρῶς διὰ τῆς ἐπὶ Ἰτίου καταστροφῆς τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ πολιτικοῦ αὐτοῦ κέντρου· οὐχ ἦττον ὁ ραββινισμός, περισυλλέξας τὰ ναύαγια τῆς καταστροφῆς, ἐπεζήτησε ν' ἀνασυνταχθῇ καὶ ν' ἀναπτυχθῇ ἀγωνιζόμενος τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα. Κέντρον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ τρίτου μ. Χ. αἰῶνος ἐχρησίμευσε τὸ κατ' ἀρχὰς μὲν ἡ Τιβερίαις, ὕστερον ἡ Γαμάρα τῶν Ἱεροσολύμων καὶ βραδύτερον ἡ Γαμάρα τῆς Βαβυλωνίας. Καὶ ὁ ραββινισμός οὗτος ἀνασυνταχγμένος, καταστάς κέντρον φωτοσβεστι-

κόν, παρεμφερῆς πρὸς τὸν Ἰησοῦτισμὸν τῶν νεωτέρων χρόνων, ἤρξατο τοῦ συστηματικοῦ πολέμου κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ, διαψεύδων τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Μεσσία καὶ ἐμπνέων τὸ μῖσος κατὰ τῆς νέας θρησκείας. Τὰ κατὰ τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ συγγράμματα τῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων Πατέρων τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων καὶ δὴ Ἰουστίνου τοῦ φιλοσόφου καὶ μάρτυρος, «ὁ διάλογος πρὸς Τρύφωναν» τοῦ Τερτυλλιανοῦ τὸ «κατὰ τῶν Ἰουδαίων» (adversus Judaeos) καὶ τοῦ Κυπριανοῦ ἢ «μαρτυρία κατὰ Ἰουδαίων» (testimonia adversus Judaeos) μαρτυροῦσιν ἐναργῶς ὅτι ὁ πολέμιος δὲν ἦτο ἀνάξιος προσοχῆς. Ἐὰν δὲ μέχρι τῆς σήμερον ὁ Ἰουδαϊσμός, ἔκτοτε συντετριμμένος πολιτικῶς, εἶνε ἀδιάλλακτος πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν, κυριαρχοῦσαν τῶν πέντε Ἡπειρῶν καὶ ἐξασφαλίσασαν ἐαυτῇ τὸν τελικὸν θρίαμβον τοῦ μέλλοντος, ὡς στοιχεῖον ἀναπόσπαστον τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ, δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν λύσσαν, μεθ' ἧς ἠγωνίζοντο οἱ Ἰουδαῖοι, ἀμυνόμενοι ὑπὲρ ἱερῶν, βωμῶν καὶ ἐστιῶν, κατὰ τοῦ ἀσθενοῦς τότε καὶ πικταχόθεν ἐπιβουλευομένου Χριστιανισμοῦ, ἐπιζητούντος τὴν κατάλυσιν τοῦ Σαβαὼθ τῶν ραββίνων καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐγκαθίδρυσιν τοῦ θεοῦ τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης.

Ἄλλ' ἐκτός τοῦ ἀδιάλλακτου πολέμου τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ ὁ Χριστιανισμός, ἐμφανισθεὶς ὡς ἀπόλυτος θρησκευτικὴ ἀλήθεια, ἀξιοῦσα τὴν πνευματικὴν κυριαρχίαν τῆς Οἰκουμένης καὶ τὴν μέχρις ἐσωτῶν διείσδυσιν αὐτῆς ἐν τῷ πολιτικῷ, τῷ κοινωνικῷ, τῷ ἠθικῷ καὶ τῷ πνευματικῷ βίῳ τῶν Ἑθνῶν, παρίστη ἄμ. τῇ ἐμφανείᾳ αὐτοῦ ὡς bellum omnium contra omnes, πόλεμος ἀπάντων καθ' ἀπαντων. Ἐπρεπε νὰ καταλυθῇ ἡ πολυθεΐα· ἀλλὰ μετὰ τῆς πολυθεΐας ταύτης ἔδει ν' ἀνατραπῇ ἅπας ὁ κοινωνικὸς ὄργανισμός τοῦ ἀρχαίου κόσμου. Τοιαῦται δὲ ἔρδην ἀνατροπὰς θρησκευτικοῦ, πολιτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ πνευματικοῦ καθεστώτος, δὲν τελεσιουργοῦνται ἐκ τοῦ παρρηγήμα, οὐδὲ ἄνευ αἱμάτων καὶ θυσιῶν. Ἡ ἐν Γαλλίᾳ μεγάλη κοινωνικὴ ἐπαναστασις, ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀνθρωπίνη (1789) ἠδυνήθη ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀστραπῶν καὶ τῶν βροντῶν νὰ ἐπιβαλῇ τὸ κράτος τῆς ἠθικῆς ιδέας καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀλλὰ τὸ μέγα τοῦτο κοσμοϊστορικὸν γεγονός, παρρησκευζόμενον ἀπὸ τῆς ἐπαύριον τοῦ 1517, ὅτε ὁ μέγας Μεταρρυθμιστὴς ἐτοιχοκόλλει τὰς περιβόητους αὐτοῦ 95 θέσεις πρὸς κατάλυσιν τῆς αὐταρχικῆς παντοκρατορίας τοῦ Ῥωμαίου Ποντίφικος, λαβὼν σάρκα καὶ ὀστέα ἐν τῇ συνειδήσει τῆς τχλαιπωρουμένης κοινωνίας διὰ τῆς διδαχῆς τῶν νεωτέρων προφητῶν τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, καὶ δὴ τῶν περιωνύμων Ἐγκυκλοπαιδιστῶν, ἐπεβλήθη καὶ διὰ τῆς ἐξωτερικῆς ἰσχύος, καὶ ὡς εἴπομεν, ἡ ιδέα ἐξῆλθεν ὡς ἄχραντος θεᾶ ἐκ τοῦ ὄρυμαγδοῦ καὶ τῆς κληγγῆς τῶν πεδίων τοῦ Ἄρεως καὶ τῶν ἀστραπῶν καὶ βροντῶν τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἄλλ' ὁ Χριστιανισμός, ἀξιών νὰ ἐπιβαλῇ τὴν ιδέαν, ἀνατρέπων τὸ σεσαθρωμένον καθεστὼς τῆς κοινωνίας δὲν εἶχε τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πολιτικῆς δυναμείας, ἐπιβαλλούσης σεβασμῶν εἰς τὰ δεδομένα αὐτῆς

καὶ διὰ τῶν ὀπλων. Οὐ μόνον δ' ἦτο χυσιρος πολιτικῆς προστασίας, ἀλλὰ καὶ εὐρέθῃ ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν Κυβέρνησιν, ἣτις ἀνά πάσαν στιγμήν ἠδύνατο νὰ πνίξῃ ἐν τῷ αἵματι τὰ πρῶτα σπέρματα τῆς νέας θρησκείας.

Ὁ κόσμος δ' ἀρχαίως ἦτο προσκεκολλημένος εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἢ ἀνατροφή καὶ ἢ παιδεία ἐρρυθμίζοντο συμφῶνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ μεγάλου τούτου κοινωνικοῦ πράγοντος, τῆς θρησκείας, ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν εὐκλείαν τῆς ἀρχαιότητος ἦτο μέγας, ἢ δὲ λαμπρότης καὶ ἢ φαιρότης τῶν ἑσέρτων καὶ πανηγύρεων τῆς πολυθείας, ἐξήσκουν γοητεῖαν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου, τοῦ ὁποίου τὰ καλίσθητικὰ συνιστήματα, τοσοῦτον θαυμασίως θεραπευόμενα ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ κάλλους τῆς ἀρχαίας λατρείας ἤρχετο ὁ χριστιανισμὸς νὰ ἐκμηδενίσῃ διὰ λατρείας ζηράς, ἀπλῆς, ἐστερημένης ἐξωτερικῆς γοητείας καὶ χαριτος. Ὁ Ἑλληνισμὸς δ' δημιουργήσας τὸν Παρθενῶνα, δὲν ἦτο εὐχερὲς νὰ δείξῃ διαφῆρον πρὸς ζηράν λατρείαν, ἀρμόζουσαν μᾶλλον πρὸς λαοὺς βορειοτέρους. Ἀναπτύξας δὲ βραδύτερον τὴν χριστιανικὴν λατρείαν μετὰ τὸν θρίαμβον τῆς νέας θρησκείας ἠκολούθησε τὰς ἐμφύτους πρὸς τὸν ἔθνικόν αὐτοῦ βίον ιδέας τοῦ καλοῦ ὅσοι δὲ τῶν Δικμαρτυρομένων, δικτηρούντων ὡς γνωστὸν τὸν ἀπλοῦν τύπον τῆς πρωτογόνου λατρείας μέμφονται ἡμῖν ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τῆς ἀρχαίας ἀπλότητος καὶ ὅσοι καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων τυφλῶς καὶ ἄνευ τῆς ἐρεῦνης τῶν αἰτίων ἐπαναλαμβάνουσι τὰς ἀσυστάτους μορφὰς τῶν βορείων λαῶν, ἀγνοοῦσι πανταπασι ἐκείνο, ὅπερ μεγαλοφρονότατα ἐπνέλαθε τελευταίως καὶ ὁ μέγας Γερμανὸς Βιλάμβοιτς, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶνε Ἑλληνισμὸς καὶ ὅτι τὸ τελευταῖον πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα δῶρον τοῦ Ἑλληνισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ Χριστιανισμὸς. Πῶς λοιπὸν ὁ Ἑλληνισμὸς ὁ ταυτίσας τὴν τύχην αὐτοῦ μετὰ τῆς νέας θρησκείας καὶ γενόμενος ὁ προσφῆτης καὶ μυσταγωγὸς αὐτῆς ἠδύνατο νὰ μὴ ἀναπτύξῃ τὴν δεδικαιολογημένην αὐτοῦ πρωτόγονον λατρείαν συμφῶνως πρὸς τὰς ἀπαρχαίλους καλίσθητικὰς ἐμπνεύσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους;

Ἄλλ' ἐπανεέλθωμεν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ζητήματος.

Οὐ μόνον ἡ ζηρότης τῆς πρωτογόνου λατρείας τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν λαμπρότητα καὶ τὸ κάλλος τῆς πολυθείας, γοητευοῦσης λαόν, συναισθανόμενον φύσει τὸ καλόν, προῦκάλει τὴν ἀδιαφορίαν πρὸς τὴν ὑπ' αὐτῆς κηρυττομένην ἰσωτερικὴν ἀλήθειαν θρησκείας κατ' ἐξοχὴν πνευματικῆς, ἀλλὰ καὶ διὰ τῶν αὐστηρῶν αὐτῆς ἠθικῶν ἀπαιτήσεων. Εἶνε γνωστὴ ἡ ἐπὶ Ρωμαϊκοκρατίας χλιδὴ καὶ ἡ βιωτικὴ εὐμάρεια. Ὁ Λουκουλλὸς παρείχε ζωρὰν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς του. Ἡ ἐξαχρείωσις καὶ ἡ ἀκολασία τῶν χρόνων ἐκείνων εἶναι διχόβητος ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Κοινωνία δὲ εἰθισμένη εἰς τὴν ματαιότητα τοῦ βίου, κοινωνία παρ' ἧς οἱ ἠθικαὶ ιδέαι εἶχον μεταβάλλῃ ἔννοιαν καὶ ἐν ἧς ἐνεσαρκώθησαν οὕτως εἰπεῖν μεθ' ὄλου τοῦ κοινωνικοῦ βίου τὰ παχυλά διδάγματα τῆς εὐδαιμονικῆς θεωρίας τοῦ Ἐπικούρου, τοιαύτη κοινωνία, τὴν ὁποίαν

θαυμασίως χρωματίζει ὁ Ἀπόστολος Παῦλος (ἐπιστολὴ πρὸς Ρωμαίους κεφ. Α, 18-32) δὲν ἦτο εὐχερὲς νὰ προσκολληθῇ πρὸς τὴν νέαν θρησκείαν, ἣτις ἐκήρυττε τὴν παντελῆ τῶν ἐγκοσμίων ἀπάρνησιν, θεωροῦσα καὶ αὐτὴν τὴν ἐν τῇ διανοίᾳ σύλληψιν τῆς κακῆς ἐπιθυμίας ἴσην πρὸς τὴν μοιχείαν.

Ἄλλὰ δὲν ἦσαν μόνον τ' ἀνωτέρω, τὰ δυσχεραινόντα τὴν ταχεῖαν διείσδυσιν τοῦ νέου πνεύματος ἐν τῷ ἐξηχρειωμένῳ ἐκείνῳ κοινωνικῷ ὀργανισμῷ.

Μετὰ τῆς πολυθείας ἦσαν στενῶς συνδεδεμένα τὰ συμφέροντα τῶν ἱερέων, οἵτινες ἀνεδείχθησαν φυσικοὶ καὶ ἀδιαλλακτοὶ πολέμιοι κατὰ θρησκείας, ἀπειλοῦσης νὰ ἐρημώσῃ τὰ ἱερά αὐτῶν καὶ νὰ καταδικάσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν διὰ τῆς πεινῆς θάνατον. Εἶνε δὲ φοβερὰ τὸ ἀποτελέσματα τοῦ περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνος τῶν ἀπληγισμένων. Οἱ ἔθνικοι ἱερεῖς ἠδύνατο ἀνά πάσαν στιγμήν νὰ φανατίζωσι τοὺς ὄχλους, καὶ νὰ ἐγείρωσι διωγμὸν κατὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς νέας πίστεως. Εἰκόνα τῆς τοιαύτης πάλης μᾶς παρέχουσιν ἤδη καὶ αἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων (Πρᾶξ. ιθ, 25), καθ' ἃς ἀγαλματοποιὸς τις Δημήτριος διηγείρε κατὰ τοῦ Παύλου ἐν Ἐφέσῳ τὸν ὄχλον καὶ δὴ τοὺς ἐργάτας τῶν εἰδώλων. Ἐὰν δὲ λαβῶμεν ὑπ' ὄψει τὰ γραφόμενα ὑπὸ Πλινίου τοῦ νεωτέρου (Ἐπιστολὴ Χ. 97) ὅτι ἤρχισαν ἐρημούμενοι οἱ ἔθνικοι ναοὶ καὶ αἱ τελεταὶ ἀπὸ πολλοῦ παρελείποντο καὶ ἦσαν σπανιώτατοι οἱ τῶν θυμάτων ἀγορασταί, δυνάμεθα νὰ φαντασθῶμεν τὴν λύσσαν, μεθ' ἧς ἀπεγνωσμένως κατεπολέμουν τὴν θρησκείαν τοῦ Ἐσταυρωμένου οἱ ἱερεῖς τῶν εἰδώλων. Τὸ τοιοῦτον δ' ἀπετέλει κώλυμα σπουδαῖον τῆς ἐπιρρατήσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Εἰς ταῦτα πάντα προστίθενται καὶ αἱ περὶ τῶν Χριστιανῶν πρόληψεις τοῦ ὄχλου, τὰς ὁποίας θαυμασίως ἐξεμεταλλεύοντο οἱ ἐπιτήδαιοι.

Ἐπειδὴ οἱ ἀσπαζόμενοι τὴν νέαν θρησκείαν μετεπλάσσοντο παρρηθῆς καὶ ἀπέφευγον τῶν δημοσίων θεαμάτων καὶ τελετῶν καὶ τοῦ συγχρωτισμοῦ πρὸς τοὺς ἐμμένοντας εἰς τὴν πολυθειαν ἐγεννήθη ἡ πρόληψις, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ φανατικὴ τις μελαγχολικὴ καὶ μισάνθρωπος μανία. Μὴ ἔχοντες δὲ τὰ τῆς λατρείας τῶν ἔθνικῶν, ἀγαλματα καὶ βωμοὺς καὶ θυσιαστήρια ἐθεωροῦντο κατὰ τὴν μαρτυρίαν Ἑλληνος ἀπολογητοῦ (Ἰουστ. ἀπολ. Α' ἰστ. 13, 17) ὡς ἄθεοι.

Τὸ παραδοξότερον δὲ εἶνε ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἡ πρόληψις, δι' ἣν σήμερον ἐκτίθενται εἰς τὴν μανίαν τῶν ὄχλων οἱ Ἰουδαῖοι. Τὴν θεῖαν δηλονότι εὐχαριστίαν τῶν Χριστιανῶν μυστικῶς γινομένην ἐθεώρουν οἱ ἔθνικοι ὡς θεύσειον δαίμων, ἐν ᾧ ἐτρόγοντο αἱ σάρκες νεογενήτων παιδίου, τὸ δὲ αἷμα αὐτοῦ ἐπίνετο! Καὶ αἱ ἀγάπαι δὲ λεγόμεναι τῶν πρώτων Χριστιανῶν, τὰ κοινὰ δηλονότι ἐκείνα ἀδελφικὰ δαίπνα, ἐθεωροῦντο ὡς οἰδιπόδειοι μίξεις.

Ἄλλὰ τὸ σπουδαιότερον ἴσως τῶν κωλυμάτων ἦτο, ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἄρα τῇ γενέσει αὐτοῦ εὐρέθῃ ἀντιμέτωπος πρὸς τὴν ρωμαϊκὴν πολιτείαν, ὡς ἐχθρὸς τοῦ κράτους, ὡς ἔνοχος ἐσχάτης προδοσίας.

Καί εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐδείκνυντο ἀνεκτικοὶ πρὸς τὰ ποικίλα θρησκευόμενα τῶν κατακτωμένων λαῶν καὶ τὰ τῆς λατρείας αὐτῶν ἐτελοῦντο ἀκωλύτως, ἀλλὰ τοῦτο ἐγένετο, καθόσον ὑπῆρχε ρητὴ διάταξις τοῦ νόμου περὶ ἀνοχῆς τῶν παλαιῶν θρησκειῶν. ἀπηγορεύετο ὅμως ρητῶς πᾶσα νέα θρησκεία. Ποίαν δὲ ἀντίληψιν εἶχε καὶ αὐτός ὁ ἀνεπτυγμένος ρωμαϊκὸς κόσμος περὶ ἀνοχῆς καὶ σεβασμοῦ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ λόγου, δικαιώματ' αὐτοῦ κατὰ τοὺς νεωτέρους χρόνους ἀναγνωρισθέντα, μαρτυρεῖ εἰς τῶν νομοδιδασκάλων τῶν χρόνων ἐκείνων, ὅστις ἀποφαίνεται (ἐν Sent. v, 21, c. 2) ὅτι ἐκ τῶν εἰσηγητῶν καινῶν δαιμονίων, δι' ὧν ἐπέρχεται ταραχὴ ἐν τῇ θρησκευτικῇ τῶν ἀνθρώπων συνειδήσει, οἱ μὲν διασημότεροι δέον νὰ ἐξορίζωνται, οἱ δ' ἀσημότεροι νὰ καταδικάζωνται εἰς τὴν ἐσχάτην τῶν ποινῶν!

Ἐν τῇ ὄρακοντίῳ ταύτῃ ἀποφάνσει διαφαίνεται βεβαίως τὸ διαφέρον τῆς διατηρήσεως τῆς ἐσωτερικῆς ἡσυχίας τῆς πολιτείας. Λαμβανομένης δ' ὑπ' ὄψει τῆς βαρβαρότητος τῶν χρόνων ἐκείνων ἢ ἐτυμολογία τοῦ Ἰουλίου Παύλου δὲν πρέπει νὰ ξενίζη, ἀφ' οὗ ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία, παρ' ὅλην τὴν ἱερότητα καὶ τὸ ἀπαρβαρίαστον τῆς πνευματικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως, καταδικάζει εἰσέτι εἰς πολυετὴ ἐγκαθειρξιν, ὑπὸ τὴν ἐπίφρασιν τῆς κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς εὐπραγίας, πάντα ὅστις, χρώμενος ταῖς συνταγματικαῖς ἐλευθερίαις, ἐπεζήτησε νὰ διατυπώσῃ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ δόξας, κίτινες θὰ ἐφαίνοντο μὴ συνάδουσαι πρὸς τὸ γράμμα καὶ τὸ ὑπὸ τῆς βαρβαρότητος τοῦ παρελθόντος συσκοτισθὲν πνεῦμα τῆς ἐπικρατούσης θρησκείας. Ἀλλὰ τὰ μελανὰ ταῦτα σημεῖα, λείψανα τελευτηῶν τῶν πεπαικωμένων πλανῶν τοῦ ζοφεροῦ παρελθόντος, θέλουσι βαθμικῶς ἐκλείψῃ καὶ θέλουσιν ἐπιλάμψει μεθ' ὅλης αὐτῶν τῆς αἴγλης καὶ ἰδέαι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ πρὸς δόξαν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς πατρίδος ἡμῶν.

Ἄλλ' ἐπανελθόμεν εἰς τὸ θέμα. Ἐπειδὴ δ' ἀφ' ἐνός, παρ' ὅλην τὴν ἀνοχὴν πρὸς τὰ παλαιὰ μόνον θρησκευόμενα τῶν κατακτωμένων λαῶν, ἡ ρωμαϊκὴ πολιτεία ὡς ἐπικρατοῦσαν θρησκείαν ἐπροστάτευε τὴν ἰδίαν ἐαυτῆς καὶ ἐθεώρει ταύτην ὡς ἀσφαλίστατον θεμέλιον τοῦ πολιτειακοῦ ὄργανισμοῦ τοῦ κράτους, ἀφ' ἐτέρου δὲ ὑπῆρχεν ἡ ρητὴ διάταξις τοῦ νόμου, ἡ ἀπαγορεύουσα πᾶν θρησκευόμενον νεοφανές, διὰ τοῦτο ὁ Χριστιανισμὸς, ὁ ἔχων ἀμφοτέρω τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα πρὸς καταδίωξιν καὶ δὴ ὡς προσβαλλὼν τὴν θρησκείαν τοῦ κράτους, ὅπως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἐγκαθιδρυθῆ μετὰ τῆς ἐκ τῶν προτέρων ἀξιώσεως νὰ καταστῇ πνευματικὸς δεσμὸς παγκόσμιος συνέχων, τὴν πρᾶξιόν αὐτῆς ἀνθρωπότητα, ἐξετέθη πρὸ τῆς πολιτείας ὡς ἐχθρὸς τοῦ κράτους καὶ ἐνοχὸς ἐσχάτης προδοσίας. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται δικτὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἄτοκράτορες, νομίζοντες, ὅτι αἱ διδασκαλίαι τῆς νέας θρησκείας εἶνε ἐπικίνδυναι εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους, ἤγειρον ἐπὶ τρεῖς ὅλους αἰῶνας διωγμοὺς φεβρωτάτους κατὰ τῶν ὀπαδῶν τῆς νέας πίστεως. Ἀναμφιβόλως δὲ ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων εὐνοϊκῶν πρὸς διωγμὸν συνθηκῶν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἐπιθέσεων τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν

ἱερέων τῆς πολυθείας, φανατιζόντων τοὺς ὄχλους ἕνεκα τοῦ περι ὑπάρξεως ἀγῶνος, ἐν τῷ μέσῳ προλήψεων παραδοξοτάτων περὶ τῆς θρησκείας τοῦ Ἐσταυρωμένου, ἀποτελούσης διὰ τῆς ξηρότητος τῆς λατρείας ἀντίθεσιν πρὸς τὴν μεγαλοπρεπῆ λαμπρότητα καὶ τὸ κάλλος τῆς πολυθείας, ἐν τῷ μέσῳ τῶν περὶ ἐξοντώσεως τῶν νέων θρησκειῶν δικτάξεων τῆς πολιτείας καὶ τῶν προσωπικῶν ἐπιθέσεων σκληροτάτων Ἀυτοκρατόρων, λυσσῶδῶς διεξυγρόντων ἀγῶνα ἐξοντώσεως, ἀναμφιβόλως ὁ Χριστιανισμὸς ἤθελε πνιγῆ ἐν τῷ αἵματι ἐὰν δὲν ἔφερον ἐν ἐκείνῳ τὴν ἀλήθειαν, ἣτις καὶ παρέσχε τὴν ὑπερφυῆ δύναμιν ν' ἀντίστη, νὰ ἐπικρατήσῃ τῆς κτηνώδους βίας, νὰ ἐξασφαλίσῃ τὸν τελειωτικὸν αὐτοῦ θρίαμβον, καθιστάμενος ἐν τῇ ἐξελίξει τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ ἢ παγκόσμιος μονοθεϊστικὴ θρησκεία τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ἀγάπης.

Δημ. Π. Καλλέμαχος

Ο ΚΡΙΝΟΣ

(Ρουμανικὴ παράδοσις).

Εἰς τὸν οὐρανὸν ξεψυχοῦν τὰ τελευταῖα ρόδα τῆς Λύσεως. Ἐνας ἰσκιος θανάτου πλανᾶται εἰς τὸ Δάσος. Ὅλα τὰ πέταλα τῶν λουλουδιῶν ἀνατριχιάζουν. Ὅλα τὰ χρώματα ἀστράπτουν σβυρόμενα. Σὰν δάκρυα κρέμονται αἱ σταγόνες τῆς δροσιάς ἀπὸ τὰ φύλλα. Χαϊμένη, εἰς τὸ μυστήριον τοῦ λυκόφωτος τρέχει ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μία ἀκτίς τοῦ δύσαντος ἡλίου.

Ἡ φωνὴ τῆς Ἀκτίδος

Ἐγὼ μόνη ἐβράδυνα στὴ γῆ, χωρὶς νὰ κυτᾶξω τὸν οὐρανόν. Οἱ ἄλλες μου ἀδελφές ἐκρύφτηκαν, καὶ ἐγὼ δὲν ἠξέυρω πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ νὰ φύγω, διὰ νὰ σωθῶ ἀπὸ τῆς νυκτὸς τὰ ἀπαίσια φάσματα. Ἡ αἰωνία χρυσὴ πηγὴ, ποῦ μοῦ ἔδωκε τὴν ζωὴν, δὲν φαίνεται στὸν οὐρανόν.

Ἡ ἀκτίς τρέχει. Εἰς τὴν ὀρητικὴν φυγὴν τῆς προσκρούει κατὰ τῶν δένδρων καὶ ἐπὶ τῶν κρημνῶν. Μὲ φωσφορίζουσαν λάμψιν φαίνεται κινουμένη πότε μέσα εἰς τὴν πεδιάδα, πότε ἐπάνω εἰς τὰ βουνά, πότε εἰς τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ.

Ἡ φωνὴ τοῦ δάσους.

Ἔχει βραδύνει αὐτὴ ἡ ἀκτίς! Κ' εἶναι ἓνα ἔγκλημα ἀσύγνωστον· ὁ ἥλιος ἐκρύφτηκε μὲ τὸ πρόσωπον σκιαζόμενον ἀπὸ κίλιου σύγνεφο. Μάταια, φτωχὴ μου ἀκτίνα, ἀναζητεῖς τὸν αἰθέριο δρόμο σου. Ἡ ἐρημιὰ κ' ἡ σιγὴ σὲ σαβανώνει καὶ τ' ἀπειρο σκοτάδι ἐμποδίζει τὸ φτερούγισμά σου. Πολλοὶ εἶναι οἱ δρόμοι, μὰ ὅσο κι' ἂν τοὺς ζητήσης δὲν θὰ εὕρῃς τὴ χρυσῆ πηγὴ τοῦ ἡλίου, τῆς ζωῆς τὴ βασίλισσα. Κάτι περὶ ἀπὸ τοὺς πυκνόφυλλους θόλους καὶ μέσα ἀπὸ τοὺς κλάδους τῶν μεγάλων δένδρων μου, σὰν φιλὶ μυστικό, κι' ὅλα τὰ φύλλα ἐνώνονται καὶ ψιθυρίζουν ἓνα ὕμνο κι' ὅλες οἱ ρίζες ἀνατριχιάζουν κ' ὑψώνουν μιὰ προσευχὴ στὸ μεγάλο χαῖμό σου, ὦ ἀκτίνα! Τὰ ὀλόπικνα σκοτάδια θὰ πλημμυρίσουν καὶ δὲν φαίνεται ἡ ρομφαία τοῦ Ἡλίου. Φτωχὴ ἀκτίνα, ἓνας θάνατος θὰ φιλήσῃ τὴν τρεμόσβυστη χρυσῆ λάμπη σου.

Ἡ φωνὴ τῆς ἀκτίνοσ.

Ἐβράδυνα! ὦ, πῶς νὰ μὴ βραδύνω, ἀφοῦ εὕρισκόμουν, ἀπὸ τὴν αὐγὴ μέσα σ' ἓνα τάφο διὰ νὰ θερμάνω τὸ μικρὸ σῶμα ἐνὸς παιδιοῦ. Πόσον ἦτο ὑγρὸς ἐκεῖνος ὁ τάφος. Ἐκεῖ μέσα ἦταν ἓνα παράξενο τῆς ζωῆς λουλουδι, ἐκεῖ, στοῦ τάφου τὴ σαπίλα εὔρηκα ὁ,τι ἐζητοῦσα σὲ ὅλους τοὺς ἀγρούς καὶ σὲ ὅλες τῶν βουνῶν τῆς ράχης. Πῶς νὰ μὴ βραδύνω; Ἀπὸ κεῖ ἔδγαινε τὸ παράπονο τῆς φωνῆς ἐνὸς ἀγγελουδιοῦ. Ἐκρούωνε καὶ τὸ στῆθος ἦταν ἀνοιχτό Ἐζητοῦσε τὴν μάνα του κι' ἐγὼ εἶχα ἀνοσμονήσει τὸν ἥλιο τὸν πατέρα μου.

Ὁ ἥλιος ἐπέθανε καὶ τὸ σκοτάδι πλημμυρίζει. Ἡ ἀκτίνα περὶ ἀπὸ ἓνα ἐρημικὸ φύλλωμα καὶ λάμπουσα σὰν ἡδονικὸν ὄνειρο χαρᾶς πλησιάζει εἰς τὴν δχθὴν τοῦ ποταμοῦ καὶ ὀρητικῆ, ραγδαία, καθὼς ἡ σκέψις διαπερᾶ τὰ ὑγρά στέρνα του καὶ κρύπτεται σὰν ἓνα μικρὸν ρυάκιον ρευστοῦ χρυσοῦ.

Ἡ φωνὴ τοῦ ποταμοῦ

Εἰς τὴν θερμότητά σου, ὦ οὐράνιε ξένε, μία γλυκεῖα φρικίασις διατρέχει τὰ ὑγρά μου βᾶθη καὶ τὰ ἐμψυχώνει. Θύσανε φωτὸς πῶς εὕρισκεςαι, πῶς ἐχάθης μέσα εἰς τὰ σκότη, εἰς τὸ μυστήριον τοῦ ζόφου ὅπου φωλιάζει τὸ ἀπόρητον ἐνὸς θανάτου; Ἐνας ὑγρὸς θάνατος θὰ στεφανώσῃ τὸ αἰθέριο φτερούγισμά σου, καὶ θ' ἀναπαιθῆ στὸ αἰώνιο ὑγρὸ μου παλάτι κ' ἡ

νοσταλγία τοῦ ἀπειροῦ θὰ σβυσθῆ. Στὴν ψυχρὴ μου ἀγκάλῃ πεθαίνει τ' ὄνειρο.... Εἶσαι ἡ ὠραιότερα φλόγα, ὦ μικρὴ ἀκτίνα, στὸν κόσμον δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα μυστικώτερον καὶ ὠραῖον σὰν τὴν τρεμόσβυστη λάμπη σου. Μὲς τ' αὐτὸ φῶς σου εἶναι σωματωμένη βαθιὰ ἡ εἰμαρμένη.... Χάσου, σβύσου στὰ βᾶθη μου κι' ἐγὼ σοῦ δίνω ὅλα τὰ διαμαντένια στολίδια ποῦ θὰ ἔχη ἡ κοίτη μου, κ' ἐσύ θὰ εἶσαι τὸ καλλίτερον στολίδι μου, ὦ χρυσῆ ἀκτίνα.

Ἡ φωνὴ τῆς ἀκτίνοσ

Ἀλλοίμονο! Ἐμεῖνα βυθισμένη, κολλημένη, χαῖμένη στὸ ὑγρὸ χῶμα. Μέσα σένα τάφον ὅπου ἓνα μικρὸ παιδάκι, ἓνα ξανθὸ ἀγγελοῦδι τ' οὐρανοῦ, σκεπασμένο ἀπὸ τὸ παγερὸ μάρμαρο, ἀναζητοῦσε τὴ μάνα του.

Ἡ φωνὴ τοῦ ποταμοῦ

Ἐγὼ τὸ γνωρίζω ἐκεῖνο τὸ παιδάκι. Ἡ μικρὴ του ζωὴ ἐβυθίσθη στὰ ψυχρὰ στέρνα μου, καὶ τὰ ὑγρά μου βᾶθη ἔγειναν ἓνα μεγάλο θυσιαστήριον ποῦ ἐστεφάνωσε μὲ ψυχρὸ θάνατον τὸ θνητὸ του κορμάκι. Σὰν λίκνον ἀπλώθηκε τὸ ἀφροσμένο κύμα μου, διὰ νὰ κοιμηθῆ ἡ ζωὴ τοῦ παιδιοῦ τὸν ἀνεξύπνητον ὕπνον. Καὶ στὴν παιδικὴν ἀνησυχία του ἡ πατρικὴ μου ἀγκάλῃ τοῦ ἀπλώσε σὲ ὑγρὸ παλάτι μιαν αἰωνίαν ἀνάπαυσι καὶ τοῦ ἐχάρισε τὸ θάνατον. Μὲς τὰ νερά μου τ' ἀθόλωτα ἀναπαίεται τὸ κορμάκι του σὰν σὲ πλατὺ κρεβάτι. Καὶ γι' αὐτὸ τώρα φαίνεται σὰν νὰ ψιθυρίζῃ ἡ ροὴ τοῦ νεροῦ μου ἓνα τραγοῦδι θριάμβου, ἓνα βαυκάκιμα γιὰ τὸ πνιγμένο παιδάκι. Κ' οἱ ροδοδάφνες στὶς ὄχθες του ρίχνουν τ' ἄνθη των....

Ἀπὸ τὰ ὑγρά βᾶθη ἡ ἀκτίς ἐξακολουθεῖ τὴν ὀρητικὴν φυγὴν τῆς. Σταματᾶ στὸ ἐρημικὸ φύλλωμα, σπρωγμένο ἐκεῖ ἀπὸ τὸν ἄνεμον.

Ἡ φωνὴ τοῦ φυλλώματος.

Μία ἀνατριχίλα, μία ψυχρὴ φωτεινὴ διατρέχει τὰς ἴνας μου καὶ ξαναπρασινίζω. Τί ζητεῖς ἐσύ, χρυσῆ ἀκτίνα; σὰν χαμόγελο μὲς τὰ δάκρυα! Πῶς ἐχάθης ἐδῶ μέσα εἰς τὸν θάνατον τῶν φύλλων;

Ἡ φωνὴ τῆς ἀκτίνοσ.

Σὰν τραγοῦδι θανάτου ὁ ἥλιος ἐκρύφτηκε. Ἡ φλογερὴ δόξα τ' οὐρανοῦ ἐπέθανε. Ὁ αἰώνιος βασιλιάς ἐστερνοκύτταξε τὴν

ἀγαπνημένη του γῆ κ' ἔδωσε. Κ' ἐγὼ τοῦ κυανοῦ καὶ τοῦ ἀπείρου ὁ αἰώνιος ταξειδιώτης ἐλπισμονήθηκα σ' ἓνα τάφο. σ' ἓνα λιμάνι γαλήνης ποῦ μιὰ μικρὴ ζωὴ ἐκοιμᾶτο, σὰν οὐράνιον ὄνειρο, ἓνα χρυσὸν ὕπνο. Ἐνα μαγικὸ τραγοῦδι, τὸ αἰώνιο τραγοῦδι τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, συμβολικὰ γραμμένο μὲς τὴ φθορὰ τοῦ τάφου, μ' ἐμάγεψε κ' ἔμεινα...

Ἡ φωνὴ τοῦ φυλλώματος.

Ἐγὼ τὸν γνωρίζω ἐκεῖνο τὸν τάφο. Ἐγὼ ἤμουν τὸ νεκρικὸ στεφάνι. Ἦμουν τ' ἀνθέμια ποῦ ἦσαν ἀκουμπισμένα ἐπάνω στὸ φέρετρο τὴν σημερινὴν χαραυγὴ. Σ' ἓνα βλέμμα τῆς λυπημένης μητέρας, μ' ἐμάραναν τὰ φλογερά, τὰ πικρὰ δάκρυά της, σὰν νὰ ἐστάλαξεν ἐπάνω μου μιὰ φλόγα ἄσβυστη. Κ' ἐπειτα ὁ ἄνεμος ὁ βασιλιάς μ' ἐπῆρε στὰ φτερά του σέρνοντάς με σ' αὐτὴ τὴν ἐρημιὰ.

Ἡ νύχτα ἔφτασεν. Ἡ θανάσιμη σιγὴ σφραγίζει τὸ δάσος. Οἱ ἴσκιαι ὀνειρεμένοι ἀγκαλιάζουν τὰ δένδρα. Ἐνα σιγαλὸ κι' ἀνέκουστο ψιθύρισμα τῶν φύλλων κάτι δηγείται. Ἡ ἀκτίνα συμμαζεύεται στὸ μαραμμένο φύλλωμα κοντά.

Ἡ φωνὴ τῆς ἀκτίνας.

(μὲ λάμψη ποῦ τρεμοσβύνει πρὸς τὸ φύλλωμα.)

Κ' ἐσὺ κ' ἐγὼ ἐχαθήκαμε στὴν τυφλὴ νύχτα. Ἡ χρυσὴ ρομφαία τοῦ ἡλίου θ' ἀργήσῃ νὰ φανῇ... Μία νύχτα ὀλόκληρη πρέπει νὰ περάσῃ ὥσπου νὰ φανῇ στὸν οὐρανὸ ἢ χρυσὴ δόξα νὰ διώξῃ τὰ πυκνὰ σκοτάδια, ἢ αἰωνία πηγὴ ποῦ δίνει τὴ ζωὴ τοῦ φωτός κι' ἀγκαλιάζει μὲ θερμὴν ἀγκάλη τὸ σύμπαν. Ὁ ψυχρὸς θάνατος τοῦ σκοταδιοῦ τώρα φτερουγίζει ἐπάνω ἀπὸ τ' ὄνειρο τῶν δένδρων. Τῆς ἐρημιᾶς καὶ τῆς σιγῆς τὸ σάβανο φοβερὸ κι' ὀλομέλανο μᾶς σφιχταγκαλιάζει. Κάποιες σκλαβωμένες ψυχὲς ἔρχονται τώρα στὸ μαγικὸ δάσος νὰ ξυπνήσῃν τὰ πνεύματα τῶν πηγῶν καὶ τῶν δένδρων, κ' ἐγὼ ἢ μικρὴ ἀκτίνα ἀντὶ νὰ σκορπίσω φῶς πέρνω σκοτάδι κ' εἶμαι χαϊμμένη κάτου ἀπὸ τὰ μεγάλα φτερά τῆς νύχτας ὅπως τὸ μικρὸ παιδάκι στὰ σκοτάδια τοῦ τίφου του.

Ἡ φωνὴ τοῦ φυλλώματος.

Μέσα μας ἔχει μεταγισθῆ κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴν τοῦ παιδιοῦ.

Ἡ φωνὴ τῆς ἀκτίνας.

Ἄς περιμείνουμε τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἡλίου. Ἄφου μέσα μας μένει ἢ ψυχὴ τοῦ ἀγγελουδιοῦ ποτὲ ὁ μέγας θάνατος, ὁ ἄγριος κατακτητὴς, δὲν θ' ἀπλώσῃ τὰ φτερά του ἐπάνω μας. Αὔριο ὅταν ὁ νικητὴς τοῦ σκοταδιοῦ, ὁ χρυσὸς κι' ὀλοδόξαστος νικητὴς τοῦ ζόφου, γυρίσῃ στὰ γαλανά του ἀνάκτορα θὰ μᾶς ἀναστήσῃ.

Ἡ φωνὴ τοῦ φυλλώματος

Κάποια ἀόριστη ψυχὴ, κάποια ἀπροσδιόριστη δύναμις γεννιέται, σὰν πόθος καὶ σὰν ὄνειρο.

Ἡ φωνὴ τῆς ἀκτίνας

Σὰν νὰ κρατῶ μέσα μου αἰχμαλωτισμένο τὸ ἰδανικὸ!

Ἡ φωνὴ τοῦ φυλλώματος

Νέα πλούσια ἀρώματα πλημμυρίζουνε στὰ μαραμμένα φύλλα μου κι' ὀλόγυρα ἀντηχοῦν ἀνάκουστες, σὰν ψυχὲς ἐλεύθερες στ' ἄπειρο. μελωδίες μακρινὲς, οὐράνιες.

Μαζὶ ἢ ἀκτίς καὶ τὸ φύλλωμα ψιθυρίζουν μιὰ δοξολογία, μία μυστικὴ προσευχή, μὲς τὴς σκιᾶς, καὶ βυθίζονται στὸν μέγας λίθθαργος. Ἡ ὄρασις σὰν οὐράνιο νέκταρ τὰ ὑγραίνει μέχρι τῆς αὐγῆς.

Ἡ φωνὴ τοῦ δάσους

Ὁ βασιλιάς ὁ ἥλιος προβαίνει μέσα στὴν τριανταφυλλίαν του πορφύρα. Μία μεγάλη ζωὴ πλημμυρεῖ τὰ δένδρα μου. Τὰ ἔντομα κινοῦνται εἰς τοὺς κλάδους, καὶ στίς ρίζες οἱ χυμοὶ ζωογονοῦνται. Τὴν ἄπειρον δόξα τοῦ χρυσοῦ βασιλιά ἡμῶν τὰ πουλάκια καὶ δοξάζουν τ' ἄνθη. Ἡ πνοὴ τῆς Δημιουργίας πνέει πανταχοῦ. Ὅλα τὰ σπέρματα καὶ οἱ χυμοὶ ὑφαίνουν τῆς γῆς τὰ πράσινα στολίσματα. Οἱ γηραιοὶ κορμοὶ καὶ τὰ ταπεινὰ λουλούδια ψάλλουν μὲ σωπηλὲς μελωδίες, μὲ ἀνάκουστους ἤχους τὸν δοξασμένον ἕμνον τῆς Ἀναστάσεως καὶ τὰ μητρικὰ στέρνα τῆς Γῆς ἀνατριχιάζουν εἰς τοῦ ξανθοῦ Φοίβου τὰ φλογερά φίληματα. Κ' ἐγὼ τὸ δάσος τὸ πολύκαρπο παιδί τοῦ ξανθοῦ θεοῦ καὶ τῆς γόνιμης Κυβέλης, δοξάζω τῆς Δημιουργίας τὴν ἀθάνατην δύναμι.

Ἡ φωνὴ τοῦ ποταμοῦ

Εἰς τὸν ὑγρό μου καθρέφτη ὁ βασιλεὺς ὁ ἥλιος καθρεφτίζει τὰ ρόδινα κάλλη του καὶ βυθίζει τίς χρυσῆς ἀχτίτες του στοῦ ὑγροῦ παλατιοῦ μου τὰ βάρη, σὰν νὰ γυρεύῃ τὸ πνιγμένο παιδάκι...

Ἐκ τοῦ δάσους ἡρέμα ὑψώνεται: εἰς ποταμὸν ροδίνου φωτὸς ὁ φλογερὸς θρίαμβος τοῦ ἡλίου. Εἰς τὸ μέρος τοῦ μαραμμένου φυλλώματος καὶ τῆς χαϊμένης ἀκτίνος φωτίζει ἓνα λευκὸν κρίνον.

Μιά μάνα

Μοιάζει μὲ παιδάκι ὁ ὠραῖος κρίνος, μὲ παιδάκι ποῦ πρώτη φοράν ἀνοίγει στοὺς φῶς τὰ ματάκια του, δοξασμένα γιὰ τὴ ζωὴ. Σὰν νὰ ἀναζῆ μὲς τ' ὠραῖον ἄνθος κάποια ἀγνή κι' ὠραία παιδικὴ ψυχὴ χαϊμένη· ὄχι μοναχὰ ἡ ψυχὴ ἀλλὰ καὶ τοῦ παιδιοῦ τὸ ἀνθόλουστο μικρὸ σῶμα. Σὰν νὰ ἐγεινε μία μετουσίωσις ἐν τῇ φθορᾷ. Κανείς, περισσότερον ἀπὸ ἐμέ, περισσότερον ἀπὸ μία μητέρα, δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὸ μυστήριον τῆς Δημιουργίας. Τὸ μόνον μυστήριον. Σκορπίζουν τὸ μῦρον των τὰ ἄνθη ὡς νὰ δίδουν νέαν ζωὴν εἰς τὰ πνεύματα τοῦ Σύμπαντος.

Μία ἀκτίς τοῦ ἀνατείλαντος ἡλίου φιλεῖ τὸν κρίνον σὰν ἀδελφὴ του.

Ζάκυνθος 1 Σεπτεμβρίου 1902,

Μιχάλης Ε. Σιγοδρός

Ο ΣΥΝΤΡΟΦΟΣ ΜΟΥ

(ἀτῆγμα· συνέχεια)

Τρεῖς θεώρατοι σκύλοι μαλλιαροὶ ὤρμησαν ἀπὸ τὸ σκότος καὶ ἐρρίφθησαν κατεπάνω μας. Ὁ Σάρκο, ὁ ὁποῖος δὲν ἔπαυε τοὺς σπασμωδικούς λυγμούς του ἐξεφώνησε φοβερὰ καὶ ἔπεσε κατὰ γῆς.

Ἐξεσφενδόνισα τὸ βρεγμένον ἐπανωφόρι κατὰ τῶν σκύλων, καὶ ἔσκυψα ζητῶν πέτραν ἢ κανένα ξύλον. Δὲν ὑπῆρχε τίποτε· τὰ χόρτα μόνον μοῦ ἀγκύλωναν τὰ δάκτυλα. Οἱ σκύλοι μᾶς ἐπετίθεντο καὶ οἱ τρεῖς μαζί. Ἐσφύριξα μὲ ὄλην μου τὴν δύναμιν μὲ τὰ δύο δάκτυλα εἰς τὸ στόμα. Ἐτραβήχθησαν τότε καὶ ἤκουσα βήματα ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἤρχοντο τρέχοντες.

Μετ' ὀλίγον ἐφθάσαμεν κοντὰ εἰς τὴν φωτιὰ· τριγύρω ἐκάθηντο τέσσαρες ἄνθρωποι μὲ φορέματα ἀπὸ δέρμα προβάτων μὲ τὸ μαλλὶ πρὸς τὰ ἔξω. Ἐσιωποῦσαν, μᾶς παρετήρουν προσεκτικὰ καὶ μὲ δυσπιστίαν, καὶ ἤκουαν τὴν ἀφήγησίν μου.

Δύο ἐξ αὐτῶν ἐκάθηντο κατὰ γῆς καὶ ἐκάπνιζαν, φυσῶντες σύννεφα καπνοῦ· ἓνας ἄλλος, ὑψηλός, μὲ πυκνὴν μαύρην γενειάδα καὶ μὲ ὑψηλὸν κάλυμα κοζάκου, ἐστέκετο ὀπίσω μας, ἀκουμβῶν ἐπάνω εἰς ἓνα ραβδί, τοῦ ὁποῖου ἡ λαβὴ ἦτο χονδρὴ· ὁ τέταρτος, νέος ξανθός, ἐβοηθοῦσε τὸν Σάρκο, ὁ ὁποῖος ἔκλαιε, νὰ γδυθῆ. Κοντὰ τοὺς εἶχαν τὰ γερά τοὺς ραβδιά.

Ὀλίγον μακρότερας μᾶς μία μεγάλη ἐκτασις τῆς γῆς ἐσκεπάζετο ἀπὸ ἓνα στρώμα στακτερόν, χιονῶδες, τὸ ὁποῖον ὁμοίαζε μὲ τὸ φθινοπωρινὸν χιόνι, ποῦ μόλις ἀρχίζει νὰ λυώνῃ. Μόνον ἀφοῦ ἐκαλοπαρατήρησα ἀρκετὴν ὥραν διέκρινα, ὅτι ἦσαν πρόβατα συμμαζεμένα τὸ ἓνα κοντὰ εἰς τὸ ἄλλο. Θὰ ἦσαν καμμιά δεκαριὰ χιλιάδες συνενωμένα ἀπὸ τὸν ὕπνον καὶ τὸ σκότος τῆς νυκτὸς εἰς μίαν μάζαν, ἡ ὁποία ἐσκέπαζε τὴν στέπαν. Καμμιά φορὰ ἐδέλαζαν φοβισμένα.

Ἐστέγνωνα τὸ ἐπανωφόρι εἰς τὴν φωτιὰ καὶ ὁμολόγουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀλήθειαν, ἀφηγούμενος τὸ πῶς εἶχα πάρῃ τὴ βάρκα.

— Ποῦ εἶνε αὐτὴ ἡ βάρκα: μὲ ρώτησεν ἓνας αὐστηρὸς ἀσπρομάλλης γέρον, ὁ ὁποῖος δὲν μ' ἀφῖνε ἀπὸ τὸ βλέμμα του. Τοῦ τὸ εἶπα.

— Πήγαίνε, Μιχάλη, νὰ ὀδῆς.

Ὁ Μιχάλης, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὴν μαύρην γενειάδα, ἔβαλε τὸ ραβδί του εἰς τὸν ὦμον καὶ ἐπροχώρησε πρὸς τὴν παραλίαν.

Τὸ ἐπανωφόρι ἐστέγνωσε. Ὁ Σάρκο ἤθελε νὰ τὸ βάλῃ εἰς τὸ γυμνὸ του κορμί, ἀλλὰ ὁ γέρος τοῦ εἶπε :

— Στάσου. Ἄρχισε νὰ τρέχῃς γιὰ νὰ ζεσταθῇ τὸ αἷμά σου. Τρέχα γύρω στὴ φωτιά. Αἴντε!

Εἰς τὴν ἀρχὴν ὁ Σάρκο δὲν ἐνόησε. Ὑστερα, ἔξαφνα, ἐπὶ-δυσσε ἀπὸ τὴν θέσιν του, καὶ γυμνός, ἤρχισε ἓνα χορὸν ἀγρίου. Ἐπετοῦσε ἐπάνω ἀπὸ τὴν φωτιά σὰν σφαῖρα, ἐστρηφογύριζεν εἰς τὴν θέσιν του, ἐκτυποῦσε τὸ ἔδαφος μὲ τὰ πόδια του, ἐφώναζε μὲ ὄλην του τὴν δύναμιν, καὶ ἐκινούσε τοὺς βραχίονάς του. Ἦτο ἓνα θέαμα, νὰ πεθαίνῃ κανεὶς εἰς τὰ γέλοια. Δύο ἐκ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων ἐκυλίοντο κατὰ γῆς, ξεκαρδισμένοι, ἐνῶ ὁ γέρος ἀλαθῆς καὶ σοβαρός, ἐπροσπαθοῦσε νὰ χτυπᾷ τὰ χέρια ρυθμικὰ διὰ νὰ συνοδεύῃ τὸν χορὸν τοῦ Σάρκο, ἀλλὰ δὲν ἐπετύγγανε· παρρηκολούθει προσεκτικὰ, ἐταλάντευε τὴν κεφαλὴν, ἐκινούσε τοὺς μύστακός του, καὶ ἐφώναζε μὲ βαθεῖαν φωνήν.

— Χαῖ-χά! Αἴντε γειά σου! χαῖ, χά! χόπ! χόπ!

Φωτιζόμενος ἀπὸ τὴν φωτιά, ὁ Σάρκο συνεστρέφετο ὡσὰν φεῖδι, ἐλάμβανε τὰς πλεόν περιέργους στάσεις, ἐπιδουσε μὲ τὸ ἓνα πόδι, ἐκτυποῦσε τὴν γῆν γρήγορα, καὶ τὸ λάμπον σῶμά του ἐσκεπάζετο ἀπὸ μεγάλας σταγόνας ἰδρωτός. Ἡ φωτιά ἔκαμνε τὰς σταγόνας αὐτὰς νὰ ὁμοιάζον μὲ αἷμα.

Τώρα, οἱ τρεῖς ἄνθρωποι ἐκτυποῦσαν τὰ χέρια ἐν ρυθμῷ, ἐνῶ ἐγὼ τρέμων ἀπὸ τὸ ψῦχος, ἐσυλλογιζόμουν, ὅτι τὸ ἐπεισοδιὸν μας θὰ εὐχαριστοῦσε ἓνα θαυμαστὴν τοῦ Κοῦπερ ἢ τοῦ Ἰουλίου Βέρν· εἶχαμεν ναυάγιον, φιλοξένους ἰθαγενεῖς καὶ χοροὺς ἀγρίων γύρω ἀπὸ τὴν φωτιά... Συλλογιζόμενος αὐτά, ἐρωτοῦσα τὸν ἑαυτὸν μου μὲ ἀνησυχίαν τί εἶδους θὰ ἦτο τὸ σημεῖον τὸ πλεόν ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπεισοδίου μας, ὁπλ. τὸ τέλος.

Ὁ Σάρκο ἐκάθητο ἤδη κατὰ γῆς, τυλιγμένος εἰς τὸ ἐπανωφόρι του, καὶ τρώγων μὲ παρετήρει μὲ τὰ μαῦρά του μάτια, ὅπου ἔλαμπε κάτι τι, τὸ ὁποῖον μὲ ἐστενοχώρει ὑπερβολικὰ. Τὰ φορέματά του ἐστέγνωσαν, κρεμασμένα εἰς ραβδιά, στερεωμένα εἰς τὸ ἔδαφος γύρω εἰς τὴν φωτιά. Μοῦ ἔδωσαν ἐπίσης ψωμί καὶ λαρδί παστό.

Ὁ Μιχάλης ἐπανῆλθε καὶ ἐκάθισε ἐν σιωπῇ πλησίον τοῦ γέροντος.

— Ἐ! λοιπόν; ἠρώτησεν ὁ γέρον.

— Εἶνε ἀπὸ κεῖ μιὰ βάρκα, ἀπῆντησε λακωνικὰ ὁ Μιχάλης.

— Δὲν ἔχει φόβο νὰ τὴν τραβήξουν τὰ νερά;

— Ὅχι.

Ὅλοι ἐσιώπησαν καὶ ἤρχισαν πάλιν νὰ μὲ παρατηροῦν.

— Ἐ! λοιπόν, ἠρώτησεν ὁ Μιχάλης χωρὶς ν' ἀπευθυνθῇ εἰς κανένα ἰδιαιτέρως. νὰ τοὺς πᾶμε ἔς τὸν ἀστυνόμο, ἢ καλλιτέρα κατ' εὐθείαν ἔς τοὺς τελωνοφύλακες; «Νὰ τὸ τέλος!» ἐσκέφθην. Κανεὶς δὲν ἀπῆντησεν εἰς τὸν Μιχάλην. Ὁ Σάρκο ἔτρωγε καὶ ἐσιωποῦσε.

— Μπορούσαμε νὰ τοὺς πᾶμε ἔς τὸν ἀστυνόμο... ἢ καὶ ἔς τοὺς τελωνοφύλακες. Καὶ τὸ ἓνα καὶ τ'ἄλλο καλὸ, εἶπε ὕστερ' ἀπ' ὀλίγην σιωπὴν ὁ γέρον.

— Ἄν ἐκλεψαν κανένα πράγμα τῆς κυβερνήσεως, πρέπει νὰ τιμωρηθοῦν...

— Στάσου, παλποῦ... ἤρχισα ἐγώ. Ἀλλὰ δὲν μοῦ ἔδωσε καμμίαν προσοχὴν.

— Δὲν πρέπει νὰ κλέβῃ κανεὶς! Ναί... καὶ ἂν δὲν τοὺς τιμωρήσουν, θὰ κάνουν ἀκόμη χειρότερα.

Ὁ γέρον ὠμίλει μὲ μίαν ἐξερεθίζουσαν ἀδιαφορίαν καὶ ὅταν ἐτελείωσε, οἱ σύντροφοί του ἐκίνησαν τὴν κεφαλὴν σιωπῆλοι.

— Νά! Ἐκλεψες καὶ πρέπει νὰ τιμωρηθῆς τώρα, γιατί πιάστηκες. Μιχάλη! Αὐτὸ τὸ πράγμα, ἢ βάρκα, εἶν' ἐκεῖ;

— Ναὶ λοιπόν, ἐκεῖ εἶνε.

— Ἄ, καλὰ... δὲν θὰ τὴν τραβήξῃ τὸ νερό;

— Ὅχι. δὲν θὰ τὴν τραβήξῃ.

— Ἐ, καλὰ, ἄς μένῃ. Αὔριο οἱ βαρκάρηδες θὰ πᾶνε ἔς τὸ Κέρτς καὶ θὰ πάρουν τὴ βάρκα· γιατί νὰ μὴν πάρουν μιὰ βάρκα ἀδειανή; Αἶ; Καλὸ αὐτό. Καὶ τώρα, ἐσεῖς κουρελιασμένες, νά! ... Δὲν φοβόσαστε, καὶ οἱ δύο; Ὅχι; Ἀκόμη μισὸ βέρστι καὶ εἰσθε μέσ' τὴ θάλασσα. Τί θὰ κάνατε ἐκεῖ στ' ἀνοιχτά; Πῆτε μου... Θὰ ἐφουντάρατε σὰ μολύβια... ναί! θὰ ἐπνιγόσαστε καὶ πάει δουλειά του!

Ὁ γέρον ἐσιώπησε καὶ ἤρχισε νὰ μὲ παρατηρῇ μ' ἓνα εἰρωνικὸ χαμόγελο.

— Γιατί σωπαίνεις, κατεργάρη; μ' ἐρώτησε.

Ἐπέφερα ἀρκετὰ ἀπὸ τὰς παρεκβάσεις του, ὥστε χωρὶς νὰ ἐννοῶ, ἐνόμιζα, ὅτι εἰρωνεύετο εἰς βᾶρος μας.

— Σ' ἀκούω. ἀπῆντησα μ' ἓνα τόνον ἀρκετὰ ὠργισμένο.

— Καὶ ἔπειτα; ἐρώτησεν ὁ γέρον.

— Τίποτα.

— Γιατί μὲ περιφρονεῖς; Καλὸ πράγμα εἶνε νὰ περιφρονῆς τοὺς γεροντοτέρους ἀπὸ σένα;

Ἐσιώπησα, ἐννοῶν, ὅτι πραγματικῶς αὐτὸ δὲν ἦτον καλὸ.

— Θέλεις ἀκόμη νὰ φᾶς; ἐξηκολούθησε.

— Ὅχι.

— Τότε μὴν τρῶς! Ἀφοῦ δὲν θέλεις νὰ φᾶς. Καὶ γιὰ τὸ δρόμο θὰ πάρῃς ψωμί;

Ἄνετρίχιασα ἀπὸ χαρὰ, χωρὶς ὄμως ν' ἀποδείξω τίποτε.

— Για τὸ δρόμο, θὰ πάρω... ἀπίντησα ἡσύχως.

— Αἶ, αἶ!... Δόστε τους ψωμὶ γιὰ τὸ δρόμο καὶ λαρδί...
Κι' ἔχομε ἀκόμη τίποτ' ἄλλο;... Τότε δόστε τους κι' ἀπ' αὐτό.

— Θὰ φύγουν; ἠρώτησεν ὁ Μιχάλης.

Οἱ ἄλλοι δύο ἐσήκωσαν τὰ μάτια πρὸς τὸν γέροντα.

— Καὶ τί θέλετε νὰν τοὺς κάνωμε;

— Μά, θέλομε νὰν τοὺς πᾶμε 'στὸν ἀστυνόμο, ἢ 'εἰς τοὺς τε-
λωνοφύλακες! εἶπε μὲ ἀπογοήτευσιν ὁ Μιχάλης.

Ὁ Σάρκο ἐκινήθη κοντὰ 'στὴ φωτιά καὶ ἐβγάλε τὸ κεφάλι
κάτω ἀπὸ τὸ ἐπανωφόρι του, μὲ ὕφος περιέργου. Ἦτον ἡσυχός.

— Καὶ τί θὰ κάνουν 'εἰς τοῦ ἀστυνόμου; Δὲν ἔχουν καμμιὰ
δουλειά. Ἀργότερα, θὰ πᾶνε μόνοι τους, ἂν θέλουν.

— Καὶ τί θὰ κάνωμε μὲ τὴ βάρκα; ἠρώτησεν ὠργισμένος
ὁ Μιχάλης.

— Τὴ βάρκα; ἐπανελάβεν ὁ γέρον. Ἔ! καλὰ, τί, ἡ βάρκα;
Εἶν' ἐκεῖ;

— Ναί... ἀπίντησεν ὁ Μιχάλης.

— Ἔ! καλὰ, ἄς μένη. Καί, τὸ πρῶτ', ὁ Ἰβάσκο, θὰ τὴν
ξαναπᾶν 'εἰς τὸ λιμάνι ἀπὸ 'κεῖ θὰ τὴν πάρουν καὶ θὰ τὴν πᾶνε
'εἰς τὸ Κέρτς. Δὲν ἔχομε τίποτ' ἄλλο νὰ κάμωμε μὲ τὴ βάρκα.

Παρετήρουν προσεκτικὰ τὸν γέροντα· δὲν εἰμποροῦσα νὰ
διακρίνω καμμιαν κίνησιν εἰς τὸ φλεγματικὸ πρόσωπό του,
τὸ ἡλιοκαμένο καὶ στεγνὸ ἀπὸ τὸν ἄνεμο, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐ-
χοροπηδοῦσαν αἱ σκιαὶ τῆς φωτιᾶς.

— Νὰ μὴν ἔχομε τίποτα ἱστορίες! ἐπέμεινεν ὁ Μιχάλης.

— Δὲν θάχομε τίποτα, φτάνει νὰ μὴ δώσης πολὺ ἐλευ-
θερία 'εἰς τὴ γλώσσά σου. Καὶ ἂν τοὺς πᾶμε 'εἰς τὸν ἀστυνόμο
θάχομε φασαρίες καὶ ἐμεῖς κι' αὐτοί. Ἐμεῖς ἔχομε τῆς δικῆς
μας δουλειᾶς, αὐτοί, δὲν ἔχουν παρὰ νὰ φύγουν. Αἶ! ἔχετε
νὰ πᾶτε ἀκόμη μακρὰ πολὺ; ἐρώτησεν ὁ γέρον, ἂν καὶ τοῦ
εἶχα εἰπῆ, ποῦ θὰ ἐπηγαίναμε.

— Στὴν Τυφλίδα.

— Εἶνε μακρὰ. Βλέπεις; καὶ ὁ ἀστυνόμος θὰ τοὺς ἔκανε
νὰ χάσουν τὸν καιρὸ τους. Τότε, πότε θὰ ἔφταναν; Καλλίτερα
νὰ τραβήξουν τὸ δρόμο τους. Δὲν εἶν' ἔτσι;

— Ἔ, καλὰ, ἄς πᾶνε, εἶπαν οἱ σύντροφοι τοῦ γέροντος,
ὅταν, ἀφοῦ ἐτελείωσε τὸν ἀργὸ λόγον του, σουφρώνων τὰ χεῖ-
λη, τοὺς παρετήρησεν ὅλους ἐρωτηματικά. Ἔστρηφογύριζε μὲ
τὰ δάκτυλά του τὰ ξεθωριασμένα γένεια του.

— Ἄϊντε, παιδιὰ, φύγετε καὶ ὁ Θεὸς βοηθὸς σας!

(Συνέχεια)

Μετάφρ. Α. Ι. Κ.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ο ΧΟΡΟΣ ΤΩΝ ΠΕΝΘΙΜΩΝ

Λίγο σὲ λίγο τρέμω μὴ τὰ πράγματα
Ἔτσι δὲ θᾶνε ἀγνὰ καὶ λευκοφόρα,
Μὲ πέπλους τυλιγμέν' ἀναριαπλούμιστους
Κι' ἀγαπητὰ ὅλα γύρω σὰν καὶ τώρα.

Λίγο σὲ λίγο οἱ πέπλοι των οἱ ὀλόλευκοι
Νὰ φθείρωντ' ἀρχινοῦν, νὰ κιτρινιάζουν
Σὰν ἄνθη στὸ Βορριᾶ... σὰν μάγουλα
Ἀρρώστου, ἀργά, κρυφὰ νὰ μαραγκιάζουν.

Τὰ ἴδια μας τὰ χέρια ποῦ τὰ ἐστόλισαν
Μὲ τῆς Ἀγάπης τὰ καλὰ στολίδια,
Σκιαζομαί μὴν τοῖς κλέψουν τὴν ἀσπράδα τους,
Κακότυχη! τὰ χέρια μας τὰ ἴδια,

Τὰ χέρια μας! Βαμμένα μου φαντάζουνε
Γιὰ τότε — ὦ ἐμεῖς! — φρικτὰ, καταραμένα,
Σὰν μακελάρη χέρια, χέρια ἐνοῦ φονιά,
Σὰν χέρια νεκροθάφτη κολασμένα.

Τὴν βέβηλην ὀρμὴν των ἀνεμπόδιστην
Ἀφίνομε κι' οἱ δύο — διπλὸς καῦμός μας —
Νὰ φθείρουν, ν' ἀσκημίζουνε τὰ πράγματα
Π' ἀθῶα ποθοπεροῦν τῶρ' ἀπ' ὀμπρὸς μας.

Τὰ πράγματα ποῦ ἡ Μοῖρα μας τὰ ἐμοίρωσε
Τῆς πρώτης μας χαρᾶς κρινένια νᾶνε,

Μὲ πέπλους συλφικούς καὶ νεραϊδόπλεχτους
Στὴ ζήση μας γλυκά ν' ἀσπροβολᾶνε.

Τὰ χέρια μας τὰ τρυφερά κι' ὀλεῦμορφα
Τοὺς λευκοὺς πέπλους σκίζουν τῶν πραγμάτων,
Δρεπάνια κοφτερά κι' αἱματοστάλαχτα
Χαρόντων, Θεριστάδων καὶ Θανάτων.

Λίγο σὲ λίγο τρέμω μὴ τὰ πράγματα
Σὰν σκέλεθρα προβάλουνε καὶ στήσουν
Ὅλεθριον χορὸν κάποια μεσάνυχτα
Κι' εὐθύς γοργά, βουβά στὸ χάος κυλήσουν.

Ἰούλιος 1904.

Σ. Σκίπης.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΟΣ

I

Πάνω στοῦ Μάν τις μερσινιές στοῦ Ἀπρίλην τὰ χορτάρια
Θέλω νὰ πίνω κεῖ γυρτός κι' ὁ Ἔρωτας κοντά μου
Μὲ φουρεσιά ὄλη ἀστραψιά ριγμένη ἀπὸ τὸν ὄμο του
Νὰ μὲ κερνᾷ τὸ θεῖο κρασί, νὰ μοῦ σκορπᾷ τὸ μέθυ.
Γιατί, σὰν ρόδα τ' ἀμαξιοῦ τρέχ' ἡ ζῶν τ' ἀνθρώπου
Καὶ χούφτα χούμας εἴμαστε καὶ κόκκαλα λυμένα.
Τί τὸ λοιπὸν τις εὐωδιές σκορπίζουμε στὶς πέτρες;

Στὴ μάταια γῆς τὰ μάταια;

Ἐγὼ καλλιᾶχω ὥσπου θὰ ζῶ μὲ ρόδα νὰ μὲ στέφης.
Σκόρπα μου μῦρα, φέρνε μου τὴν ἀγαπητικιά μοι!
Ἄμεριμνος κι' ἀφρόντιστος ἐδῶ θέλω νὰ ζήσω.
Πρίν, ὦ Ἐρωτά μου, μὲ νεκροὺς ταχιά πάω καὶ χορέψω.

II

Τὸ γέρο τὸν καλὸ ἀγαπῶ,
Τὸ χορευτὴ ἀγαπῶ τὸ νιό.
Γέρος σὰν σέρνει τὸ χορὸ
Γέροντας μοιάζει στὰ μαλλιά.
Ὅμως στὸ νοῦ καὶ στὴν καρδιά
Σὰ νέος παλνκαρίζει.

Μετάφρ. **Σ. Σκίπης**

G. D'ANNUNZIO

ΑΝΑΜΝΗΣΙ

Στὴ γῆ τὸ βλέμμα ἐκράταε καρφωμένο
καὶ στὴν ἀπέραντη σιωπῇ φαινότου
ἢ καθεμιὰ στιγμῇ χάος ἀνοιγμένο.

Πόση εὐτυχιά γιὰ μᾶς, ἂν τὰ θλιμμένα
χείλη ἀπ' αἰθνίδιο χτύπημα σωπαίνουν!
... Ἄργὰ τὰ μάτια ἀσήκωσε σ' ἐμένα.

Ἄκόμη βλέπω τ' ἀχνισμένα χεῖλη.
Τὰ πρῶτα της τὰ λόγια ἀνάρῃ ἀρθρώνει
καὶ πέφτουνε σὰ στάλες αἶμα χάμου
ἀπὸ πληγὴ ποῦ ἀρχίζει νὰ ματώνῃ.

Μετάφρ. **Κώστας Καιροφύλα**

Η ΜΗΤΡΙΑ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

(Συνέχεια από την σελ. 180).

ΠΡΑΞΙΣ Β΄.

ΣΚΗΝΗ Ι.

Ραμέλ, Μαργαρίτα, είτα Φελίξ.

(Ἡ αὐτὴ διασκευὴ τῆς σκηνῆς).

(Ὁ Ραμέλ εἶνε ἀπερροφημένος ὑπὸ τῶν σκέψεών του καὶ βυθισμένος εἰς τὸ ἀνάκλιτρον, οὕτως ὥστε νὰ μὴ φαίνεται ἐκ πρώτης ὄψεως. Ἡ Μαργαρίτα κομίζει κηροπήγια καὶ παιγνιοχαρτα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦ διαλείμματος ἐπῆλθε νύξ).

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Τέσσερσις τζόγοι εἶνε ἀρκετοὶ καὶ ἂν ἀκόμη ἔλθῃ ὁ παπᾶς, ὁ δῆμαρχος καὶ ὁ πάρεδρος. (Ὁ Φελίξ εἰσέρχεται καὶ ἀνάπτει τὰ κηρία). Θὰ ἐστοιχημάτιζα, ὅτι ἡ φτωχή μου ἡ Παυλίνα δὲν θὰ παντρευτῆ οὔτε αὐτὴ τῆ φορᾶ. Ἀγαπημένο παιδί! ἂν ἡ μακαρίτισσα ἡ μητέρα της ἔβλεπε, ὅτι δὲν εἶνε ἐδῶ ἡ βασίλισσα τοῦ σπιτιοῦ, θὰ ἔκλαιγε μέσ' στὸν τάφο της. Ἐγὼ, ἂν μένω, μένω γιὰ νὰ τὴν παρηγορῶ καὶ νὰ τὴν ὑπηρετῶ.

ΦΕΛΙΞ. (Ἰδίᾳ) Τί μουρμουρίζει ἡ γρηᾷ; (Μεγαλοφώνως). Μὲ ποῖόν τάχεις. Μαργαρίτα; στοιχηματίζω, ὅτι μὲ τὴν κυρία.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Ὅχι μὲ τὸν κύριον.

ΦΕΛΙΞ. Μὲ τὸ στρατηγὸ μου; Κάνε τὴ δουλειά σου κι' αὐτὸς εἶνε ἕνας ἅγιος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Ἐνας ἅγιος ἀπὸ πέτρα, γιὰτὶ εἶνε τυφλός.

ΦΕΛΙΞ. Καλλίτερα νὰ πῆς τυφλωμένος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Ἄ! καλὰ τὸ νῦρσις σύ.

ΦΕΛΙΞ. Ὁ στρατηγὸς μοναχὰ ἕνα ἐλάττωμα ἔχει... εἶνε ζηλιάρης.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Καὶ ὀξύθυμος.

ΦΕΛΙΞ. Καὶ ὀξύθυμος· τὸ ἴδιο κάνει. Ἄμα τοῦ μπῆ καμμιὰ ἰδέα, ἀνάβει. Αὐτὸ τὸν ἔκαμε νὰ σκοτώσῃ δύο ἀνθρώπους, ἔτσι, μὲ μιὰ χτυπιὰ... Ἄ! μὰ νὰ σοῦ πῶ! ἕνα τέτοιον ἀνθρώπον μὲ τέτοια φυσικά, πρέπει... πῶς νὰ πῶ... νὰ τὸν πνίγη κανεὶς 'ς τὰ χάρδια... καὶ ἡ κυρία τὸν πνίγει. .. δὲν εἶνε ἄλλο

καλλίτερο ἀπ' αὐτὸ. Μ' αὐτοὺς λοιπὸν τοὺς τρόπους της, τοῦβαλε ὅπως 'ς τάλογα, ποὺ φοβοῦνται τὴ σκιά τους, δύο πετσιὰ πλάϊ στὰ μάτια· δὲν μπορεῖ λοιπὸν νὰ δῆ, οὔτε δεξιά, οὔτε ἀριστερὰ καὶ τοῦ λέει: «Φίλε μου, κύταζε μπροστά σου». Νά!

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Ἄ, σκέπτεσαι, ὅπως κι' ἐγὼ, ὅτι μιὰ γυναῖκα τριάντα δύο χρονῶ, δὲν μπορεῖ ν' ἀγαπᾷ ἕναν ἄντρα ἑβδομῆντα, παρὰ μὲ μιὰ ἰδέα. Ἐχει κάποιον σχέδιο.

ΡΑΜΕΛ. (Ἰδίᾳ) ὦ! οἱ ὑπηρεταὶ! κατάσκοποι τοὺς ὁποίους πληρώνουν.

ΦΕΛΙΞ. Τὸ σχέδιο; αὐτὴ δὲν βγαίνει ἀπὸ 'δῶ, οὔτε βλέπει κανένα.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Αὐτὴ θέλει νὰ βγάξῃ ἀπὸ τὴ μυῖγα ξύγκι! Μοῦ πῆρε τὰ κλειδιά, ἐμένα ποῦ εἶχα ὅλη τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς μακαρίτισσας τῆς κυρίας· καὶ ξέρεις γιὰτὶ;

ΦΕΛΙΞ. Διάολε! κάνει τὴ σακκοῦλά της.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Ναι! δώδεκα χρόνια τώρα μὲ τὰ εἰσοδήματα τῆς μικρῆς κυρίας καὶ τὰ κέρδη τῆς φάμπρικας. Νά, γιὰτὶ ἀργοπορεῖ, ὅσο μπορεῖ, τὴν ἀποκατάστασι τοῦ ἀγαπημένου μου παιδιοῦ, γιὰτὶ, ἅμα τὴν παντρέψῃ, πρέπει νὰ δώσῃ τὴν περιουσία.

ΦΕΛΙΞ. Ἐτσι εἶνε ὁ νόμος.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Ἐγὼ, θὰ τῆς τὰ συγχωροῦσα ὅλα, ἂν ἔκανε τὴ μικρὴ μας εὐτυχισμένη. Πόσες φορὲς τὴν ἔπιασα νὰ κλαίῃ τὴ φτωχή μου τὴν Παυλίνα! τὴ ρώτησα τί ἔχει: «Τίποτα, μοῦ λέει, καλὴ μου Μαργαρίτα, τίποτα!» (Ὁ Φελίξ ἐξέρχεται) Γιὰ νὰ δοῦμε τὰ διώρθωσα ὅλα;... Ναὶ... νά, τὸ τραπέζι τοῦ παιχνιοῦ... τὰ κηρία, τὰ χαρτιά... ἄ! ὁ καναπές (βλέπει τὸν Ραμέλ). Παναγία μου! ἕνας ξένος!

ΡΑΜΕΛ. Μὴ τρομάξῃς, Μαργαρίτα.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. Ὁ κύριος τᾶκουσε ὅλα;

ΡΑΜΕΛ. Ἐσο ἡσυχος· εἶμαι μυστικὸς ἐξ ἐπαγγέλματος, εἶμαι ὁ εἰσαγγελεύς.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ. ὦ!

ΣΚΗΝΗ ΙΙ.

Οἱ αὐτοί. Παυλίνα, Γκοντάρ, Βερνόν, Ναπολέον, Φερδινάνδος, ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία δὲ Γκρανδάν.

(Ἡ Γερτρούδη ὀρμᾶ καὶ ἀποσπᾶ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς Μαργαρίτας τὸ προσκεφάλαιον).

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ. Μαργαρίτα, γνωρίζεις πολὺ καλὰ, ὅτι δυσχεστοῦμαι ὅταν δὲν μ' ἀφίνουν νὰ κάμω, ὅ,τι ἀποβλέπει τὸν κύριον. Ἄλλως τε μόνον ἐγὼ ξεύρω νὰ τοῦ τακτοποιῶ καλὰ τὰ μαξιλάρια του. (Ἡ Μαργαρίτα ἐξέρχεται μορφάζουσα).

ΓΚΟΝΤΑΡ. Μπᾶ! μπᾶ! ὁ κύριος εἰσαγγελεύς!

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. Ὁ εἰσαγγελεύς εἰς τὸ σπίτι μου!

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ. (Ἰδία) Αὐτός!

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. (Τῷ Ραμέλ) Κύριε, ποῖος λόγος;...

ΡΑΜΕΛ. Παρεκάλεσα τὸν φίλον μου... τὸν κύριον Φερδινάνδον Μαρ... (Ὁ Φερδινάνδος κάμνει μίαν χειρονομίαν· ἡ Γερτρούδη καὶ ἡ Παυλίνα ἀφίνουσι νὰ ταῖς διαφύγη κίνημά τι).

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ. (Ἰδία) Εἶνε ὁ φίλος του Εὐγένιος Ραμέλ.

ΡΑΜΕΛ. (Ἐξακολουθῶν). Φερδινάνδον Σαρνύ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶπον νὰ ἀποκρύψῃ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεώς μου, διὰ νὰ σᾶς ἀφίση νὰ γευματίσετε ἡσύχως.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Ὁ Φερδινάνδος εἶνε φίλος σας;

ΡΑΜΕΛ. Παιδικὸς μου φίλος, καὶ συννητήθημεν εἰς τὴν δενδροστοιχίαν σας. Ὅταν ἐπαναβλέπῃ τις τὸν φίλον του μετὰ ἔνδεκα ἔτη, ἔχει τόσα νὰ εἶπῃ, ὥστε ἐγὼ ὑπῆρξα ἢ ἀφορμὴ τῆς ἀργοπορίας του.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. Ἀλλά, κύριε, εἰς τὶ ὀφείλω τὴν ἐδῶ παρουσίαν σας;

ΡΑΜΕΛ. Εἰς τὸν Ἰωάννην Νικῶ, τὸν ἐπιλεγόμενον Σιαμπῶ, τὸν ἀρχιεπιστάτην σας, κατηγορούμενον ἐπὶ ἐγκλήματι.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. Ἀλλά, κύριε, ὁ φίλος μου, ὁ ἰατρὸς Βερνόν, διέγνωσεν, ὅτι ἡ σύζυγος τοῦ Σιαμπῶ ἀπέθανε φυσικὸν θάνατον.

ΒΕΡΝΟΝ. Ναί, ναί, ἐκ χολέρας, κύριε εἰσαγγελεύ.

ΡΑΜΕΛ. Ἡ δικαιοσύνη, κύριε, δὲν πείθεται παρὰ εἰς τὴν πραγματογνωμοσύνην της καὶ εἰς τὰς ἀποδείξεις της.... Δὲν ἐπράξατε καλῶς προβάντες εἰς ἐξέτασιν πρὸ ἡμῶν.

ΦΕΛΙΞ. (Εἰσερχόμενος). Κυρία, νὰ σερβίρω τὸν καφέ;

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ. Περίμενε. (Ὁ Φέλιξ ἐξέρχεται. — Ἰδία) Πῶς ἄλλαξε! ... Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἰσαγγελεύς;... ἔγινε ἀγνώριστος.... Μὲ παγώνει!

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. Ἀλλά, κύριε, πῶς τὸ ὑποτιθέμενον ἐγκλημα τοῦ Σιαμπῶ, ἐνὸς γηραιῦ στρατιώτου, περὶ τοῦ ὁποίου θὰ ἠγγυώμην, δύναται νὰ σᾶς ὀδηγήσῃ ἐδῶ;

ΡΑΜΕΛ. Ὅταν θὰ ἔλθῃ ὁ ἀνακριτής, θὰ τὸ μάθετε.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. Λάβετε τὸν κόπον νὰ καθίσετε.

ΦΕΡΔΙΝΑΝΔΟΣ. (Τῷ Ραμέλ δεικνύων τὴν Παυλίαν) Νά την!

ΡΑΜΕΛ. Μπορεῖ κανεὶς νὰ σκοτωθῇ γιὰ μιὰ τόσον θελκτικὴ κόρη.

ΓΕΡΤΡΟΥΔΗ. (Τῷ Ραμέλ). Δὲν γνωρίζομεθα; Δὲν μὲ εἶδατε ποτέ; Λάβετε οἶκτον δι' ἐμέ, δι' ἐκεῖνον!

ΡΑΜΕΛ. Βασισθῆτε ἐπ' ἐμοῦ.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. (Ὅστις εἶδε τὸν Ραμέλ καὶ τὴν Γερτρούδην συνομιλοῦντας) Ἡ γυναῖκά μου εἶνε χρήσιμος εἰς αὐτὴν τὴν ἀνάκρισιν;

ΡΑΜΕΛ. Βεβαίως, στρατηγέ. Καὶ ἤλθα ἐγὼ ὁ ἴδιος, διὰ νὰ μὴ εἰδοποιηθῇ ἡ κυρία, περὶ τοῦ τί θὰ τὴν ἐρωτήσωμεν.

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ Ἡ γυανικά μου ἀνακατωμένη εἰς αὐτά;... Ἀπατάσθε!

ΒΕΡΝΟΝ Ἡσύχασε, φίλε μου.

ΦΕΛΙΞ. (Ἀναγγέλλων) Ὁ κύριος ἀνακριτής!

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ. Ἄς εἰσέλθῃ.

(Ἀκολουθεῖ)

Μετάφρ. Λίμ.

ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΤΟΥ HOFFMANN

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΑΝΤΩΝΙΑΣ

(Συνέχεια)

— Ἄ! μῦπε, τί μοναδικὸς ἄνθρωπος! φκιάνει βιολιὰ μὲ τὴν ἴδιαν εὐκολία ποῦ συντάσσει καὶ ἀναφορές! Μόλις τελειώσῃ κανένα τὸ δοκιμάζει μιὰ δυὸ ὥρες, μὲ κείνη τὴ γλυκειὰ του ἐχτέλεσι· στερνὰ τὸ κρεμᾶ στὸν τοῖχο πλάι μὲ τᾶλλα καὶ δὲν τὸ ξαναγγιάζει. Ἄν καμμιά φορὰ πτύχει βιολι! κανεὺς περιφήμου τεχνίτη, τ' ἀγοράζει, παίξει μιὰ φορὰ, ὕστερα τὸ λύνει κομμάτια-κομμάτια ποῦ ρίχνει σένα μεγάλο σεντόκι γεμάτο κιάλλας.

— Μὰ ἡ Ἀντωνία; ρώτηξα ἀνυπόμονα.

— Εἶν' ἕνα μυστήριον, μὲ κάνει ὁ καθηγητὴς σοβαρά. Ὁ σύβουλος δῶ καὶ κάμποσα χρόνια ζοῦσε σ' ἕνα παράμερο σπίτι μὲ μιὰ γρηῃν οἰκονόμο. Οἱ ἀλλόκοτοι τρόποι του κίνησαν τὴν περιέργεια τῆς γειτονιάς. Γιὰ νὰ περῶ τις ὥρες του, ἔκαμε μερικὲς γνωριμιὰς καὶ φάνηκε σὲ μερικὰ σαλῶνια. Τὸν ἀγάπησαν ὅλοι καὶ τὸν θαρροῦσαν μάλιστα ἀνυπαντρο γιὰτι ποτέ δὲν ἔκαμε λόγο γιὰ τὴν οἰκογένειά του. Σὲ λίγον καιρὸ τὸν χάνουν γιὰ πολλοὺς μῆνες. Τὴ βραδεῖά, ποῦ ξαναγύρισε, παρετήρησαν πῶς τὸ σπίτι του ἦταν καταφώτιστο· ὕστερα μιὰ μαγεμένη γυναίκα φωνὴ κυλοῦσε στίς νότες τοῦ πιάνου, ποῦ ἐκκομπανιάρει ἕνα ὀλοζώντανον βιολί. Οἱ διαβάτες σταματοῦσαν στὸ δρόμο κι' οἱ γειτόνοι στὰ παράθυρα ἀκροάζονταν τὸ τραγοῦδι ποῦ στάλαζε στίς νύχτας τὴ σιγαλιά. Τὰ μεσάνυχτα, τὸ τραγοῦδι ἔπαψε· ἡ φωνὴ τοῦ συβούλου σκληρὴ καὶ φοβερίζοντας ἀκούστηκε· μιὰ ἀλλή φωνὴ ἀντρικεῖα ὡς νὰν τούκανε παρατήρησες ἔμοιαζε κι' ἀπὸ καιρὸ σὲ

καιρὸ ἐνὸς κοριτσιοῦ τὰ παράπονα ξέκοθαν τὸ μάλωμα, ὡς ποῦ ξαφνικά μιὰ διαπεραστική φωνὴ τοῦ κοριτσιοῦ ἔδωκε τέλος. Ἐπειτα ἕνας παράξενος θέρυθος ἀκούστηκεν ἀπὸ τῆ σκάλα σὰν ἀθρώπων ποῦ σπρώχνονται. Ἐνα παλληκάρι βγήκε κλαίοντας ἀπὸ τὸ σπίτι, χούμψζε μέσα σένα ταχυδρομικὸ ἀμάξι, ποῦ λίγα βήματα παρέκει: τὴν καρτεροῦσε καὶ μετὰ μιὰ μαύρη σωπασιὰ πλάκωσε. Ὅλοι ρωτοῦσαν τὸ μυστικὸ τέτοιου δράματος. Τὴν ἄλλη μέραν ὁ Κρέσπελ δείχτηκε ἥσυχος καὶ γλυκὸς ὅπως πάντα καὶ κανεὶς δὲν ἀποκότησε νὰ τὸν ρωτήξῃ. Ἡ γρηῃ οἰκονόμος ὡστόσο δὲ μπόρεσε νὰ βασταχτῆ στὸν πειρασμὸ σιγολέγοντας σ' ὅποιον ρωτοῦσε, πῶς ὁ σύβουλος ἔφερε μαζί του μιὰ ὠμορφή κοπέλλα, ποῦ τὴν ἔλεγε Ἀντωνία· πῶς ἕνα παλληκάρι πούχανε γι' αὐτὴ τὰ συλλοικά του τοὺς ἀκολούθησε καὶ πῶς ἂν δὲ θύμωνεν ὁ Κρέσπελ δὲ θάφευγε. Ὅσο γιὰ τὲς σχέσεις τῆς Ἀντωνίας μὲ τὸ σύβουλο, ἦταν μυστικὸ ποῦ κι' ἡ γρηῃ οἰκονόμος ἀκόμα δὲ μπόρεσε νὰ ξηγήσῃ. Μονάχα, ἔλεγε, ὁ Κρέσπελ τὴν εἶχε φοδερὰ περιορισμένη, τὴν ἀκολουθοῦσε πάντα ἡ ματιὰ του καὶ δὲν τὴν ἄφινε ποτέ νὰ τραγουδήσῃ, ἔτσι γιὰ διασκέδασι, μ' ἕνα ἀκκομπανιαμέντο πιάνου. Κι' ἔτσι τῆς Ἀντωνίας τὸ τραγοῦδι, ποῦ μιὰ φορὰ καὶ μόνο ἀκούστηκε, γίνηκε τῆς γειτονιάς τὸ παραμῦθι. Κι' ἡ καλλίτερη τραγουδίστρα ἂν ἔρτη στὴ χώρα δὲ θὰ κἀνη τίποτα γιατί, λέγανε, μονάχα ἡ Ἀντωνία ξέρει νὰ τραγουδῇ.

Ἡ δῆγησι τοῦ καθηγητῆ τέτοια μούκαν' ἐντύπωσι, ποῦ κάθε νύχτα τὰ βλεπα στὸν ὕπνο μου ἔλα. Γίνηκα τρελλὰ ἐρωτημένες καὶ μαστῶρεβα μέσα μου, πῶς θὰ μπόω στοῦ Κρέσπελ τὸ σπίτι, μὲ κάθε θυσία, γιὰ νὰ ἰδῶ τὴν μυστικίαν Ἀντωνία, νὰν τῆς ἐρκιστῶ αἰώνιον ἔρωτα καὶ τὴ γλυτώσω ἀπὸ τοῦ τύραννου τὰ χέρια. Μὰ γιὰ κακὴ μου τύχη τὰ πράματα ἦσαν μόνονα τοὺς καὶ μὲ τὴ μεγαλειότερη γαλήνη· μόλις εἶχα ἀπαντήσῃ δύο τρεῖς φορές τὸ σύβουλο κολακεύοντας τὴ μανία του καὶ μιλιώντας ὄλο γιὰ βιολιά — ποῦ ὁ ἴδιος μὲ παρακάλεσε μὲ τὸν ἀπλότερον τρόπο, νὰν τοῦ κάμω τὴν ἐπίσκεψι. Ὁ Θεὸς μονάχα ξέρει τί ἐνοιῶσα τότες. Θάρρεψα νὰ μ' ἀνοίχτηκαν τὰ οὐράνια. Ὁ Κρέσπελ μὲ βρασάνισε μὲ τὰ βιολιά του, χωρὶς οὐτ' ἀπόνα νὰ μὲ γλυτώσῃ, — κι' ἦταν περσσότερα ἀπὸ τριάντα, ἂν ἀγαπάτε! Ἐν ἀπὸ ταῦτα, τὸ παλιότερο, κρέμονταν ψηλότερ' ἀπὸ τὰλλα, στολισμένο μ' ἕνα στεφάνι ἀνθινο. Ὁ Κρέσπελ μοῦπε πῶς ἦταν τ' ἀρι. στούργημα ἐνὸς τεχνίτη ἀγνωστου καὶ πῶς οἱ νότες του ἐξασκοῦσαν μιὰν ἀνίκητη μαγνητικὴ δύναμη στίς αἰσθήσεις, ἀναγκάζοντας τὸν ὕπνοδάτη νὰ φανερῶσῃ ὅτι ἔχει στὸ μυαλό του.

— Ποτές δὲν ἔλαβα τὸ θάρρος, μοῦπε, νὰ λύσω αὐτὸ τὸ βιολί, γιὰ νὰ σπουδάξω τὴν κατασκευὴ του. Μοῦ φαίνεται πῶς θὰ θανάτωνα μιὰ ζωὴ μέσα κρυμμένη. Πολὺ σπάνια τὸ παίζω καὶ μόνο γιὰ τὴν Ἀντωνιά μου, ποῦ τῆς γλυκοναουρίζει τὴν ψυχὴ.

Στὸ ὄνομα Ἀντωνία, ἀνατρίχιασα.

— Ἀγαπητέ μου κύριε σύβουλε, τοῦ κάνω μὲ τὴν περὶ χαιδευτικὴ γλυ-

κάδα στὴ φωνή, μοῦ κάνετε τὴ χάρη νὰ μοῦ παίξετε καὶ μένα τίποτα λιγάκι; Ὁ Κρέσπελ τονίζοντας κάθε συλλαβὴ καὶ μὲ τὴ μῦτη μ' ἀποκρίθηκεν εἰρωνικά:

— Ὁχι, ἀγαπητέ μου κύριε φοιτητή.

Αὐτὸς ὁ τρόπος μοῦ κακοφάνηκε μὰ δὲν πρόστεσα λέξι ἀκολουθώντας τον στὸ γραφεῖό του, γιὰ νὰ ἰδῶ ὅτι περίεργο βρίσκονταν.

Πρὶν χωριστοῦμε, ἔβγαλε καὶ μοῦδωσεν ἀπὸ τὴν τσέπη του ἕνα χαρτί διπλωμένο λέγοντας σοβαρότατα:

— Παλληκάρι μου, σ' ἀρέσ' ἡ καλλιτεχνία. Δέξου τὸ λοιπὸν αὐτὸ ἐδῶ σὰ μιὰ πολύτιμη θύμηση.

Καὶ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἀπόκριση μ' ἔσπρωξ' ἐλαφρὰ κατὰ τὴν πόρτα, ποῦ μούκλεισε κατὰμουτρα. Ξεδιπλώνοντας τὸ χαρτί εἶδα γραμμένο ἕνα κομμάτι κούιντας μακρὸ κάπου ὄχτῳ δάχτυλα, μὲ τὴν ἐπιγραφή: «ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴν κούιντα, ποῦ ὁ θεῖος βιολινίστας Στάμιτς ἔφτασε, στὸ τελευταῖό του κονσέρτο.»

Μόλο ποῦ μῶδειξε τὴν πόρτα μὲ κάπως περίεργον τρόπον ὁ σύβουλος, δὲ μπόρεσα ὡστόσο νὰ κρατηθῶ στὸν πόθο τοῦ νὰ ξαναπάω σπίτι του. Καὶ δὲν ἔχασα, γιατί στὴν δευτέρῃ μου ἐπίσκεψι εἶδα τὴν Ἀντωνία κοντὰ του, ποῦ ταχτοποιοῦσε μὲ προσοχὴ τὰ κομμάτια ἐνὸς βιολιοῦ ποῦ ἔλυνε ὁ Κρέσπελ. Ἦταν ἕνα κατάχλωμο κορίτσι, ποῦ κι' ἕνα φύσημα ἐλαφρὸ θὰ κοκκίνιζε καὶ ποῦ ξαναποχτοῦσε κατόπι μιὰν ἀλαβάστρινη λευκότη καὶ δροσεράδα. Τάχασα βλέποντας τὸν Κρέσπελ περιποιοητικὸ κι' ἀνοίχτοκαρδο κεινὴ τὴ μέρα, πρῶμα ποῦ δὲν τέριαζε καθόλου μὲ τὴν τυραννικὴ ζήλεια, ποῦ ὁ καθηγητῆς μ' ἀνάφερε. Κουβέντιαξα μάλιστα λεύτερα μπροστά του μὲ τὴν Ἀντωνία, χωρὶς νὰ παρατηρήσω καμμιά δυσάρεσκεια. Οἱ ἐπίσκεψές μου ξακολούθησαν μὲ καλοδέχονταν καὶ μιὰ σχέση μάλιστα ἀνοίχτοκαρδῆ μᾶς ἔνωσε, ποῦ δὲν ἔμαθε ποτὲ ἡ κακογλωσσία τοῦ κόσμου. Τοῦ Κρέσπελ τ' ἀλλόκοτα μὲ εὐχαριστοῦσαν μολογῶ ὡστόσο πῶς ὁ μαγνήτης, ποῦ μὲ τραβοῦσε ἦταν ἡ Ἀντωνία, ποῦ μώκανε ὑποφερτὰ ἀκόμα καὶ τὰ νεῦρα τοῦ Κρέσπελ. Κάθε φορὰ ποῦ ἄνοιγα κουβέντα γιὰ μουσικὴ, ἀγρίεβε σὰ γάτος ποῦ πειράζουσι καὶ, θέλοντας καὶ μὴ, ἔπρεπε νὰ συμφωνῶ μ' αὐτὸν καὶ νὰ φεύγω κάνοντας τὸν κουφὸ μάλιστα.

Μιὰ βραδυὰ τὸν βρῆκα στίς ὄρεξές του. Εἶχε λύσει ἕνα βιολί τῆς Κρεμώνας, κι' ἀνακάλυψ' ἕνα σπουδαῖο γιὰ τὴν τέχνη μυστικὸ. Πέτυχα τὸ λοιπὸν αὐτὴ τὴ φορὰ, ξεθαρρέβοντας μὲ τὴ εὐχαρίστησί του, νὰν τὸν κάμω καὶ μιλήσῃ γιὰ μουσικὴ. Κατακρίναμε τὴν ἀναίδεια μύριων βιρτονόζων ποῦ ὁ κόσμος θάμαζεν. Ὁ Κρέσπελ γελοῦσε μὲ τίς ἀποκρίσεις ποῦ τοῦδινα. Ἡ Ἀντωνία στήλων' ἀπάνω μου τὰ μεγάλα τῆς μάτια.

— Εἶμαι βέβαιος, τῆς εἶπα, πῶς ἐσεῖς γιὰ τὸ τραγοῦδι καὶ τ' ἀκκομπανιαμέντο δὲν ἀκλουθατε διόλου τὸ παράδειγμα αὐτῶν, ποῦ δὲ βρίσκουν καμμιά δυσκολία; Τὰ χλωμά της μάγουλα γλυκορόδισαν ἀνάλαφρα καί,

σὰ μιὰ ἠλεκτρικὴ δύναμη νὰ τὴν πέρασε, χούμηξε στὸ πιάνο... ἀνοίγει τὰ χεῖλη... καὶ θὰ τραγουδοῦσε... ὅταν ὁ Κρέσπελ, τραβῶντάς της ξοπίσω, μοῦ λέει μὲ τρομερὴ φωνὴ σπρώχνοντάς με ἀπ' τοὺς ὤμους :

— Μικρέ ! μικρέ ! μικρέ !

Ἐπειτα, ξαναποχτῶντας τοὺς προηγουμένους τοῦ τρόπου.

— Κύριε φοιτητῆ, εἶμαι πολὺ εὐγενικὸς γιὰ νὰ σᾶς στέλω στοῦ διαδίου τὰ γερμεντακίσματα. Εἶν' ὅμως τόσο ἀργὰ καὶ τέτοιο σκοτάδι, ποῦ μπορεῖτε νὰ βγάλετε τὸ λαιμό σας, χωρὶς νὰ λάβω τὸν κόπο καὶ σᾶς πιτάξω ἀπὸ τὴ σιάλα. Κάνετε μου τὸ λοιπὸν τὴ χάρη νὰ γυρίσετε στὸ σπίτι σας. Μὴν κρατήσετε κακὸ θυμητικὸ γιὰ ἕνα καλιὸ φίλο, ἀν... καταλαβαίνετε;... ἂν τύχη καὶ δὲν τὸν ξαναβρῆτε σπῆτε του.

Καὶ τέτοια λέγοντας μ' ἀγκάλιασε ὅπως καὶ τὴν πρώτη φορά, ξεβγάζοντάς με ὡς τὴν πόρτα, χωρὶς νὰ μπόρῃ νὰ ρίξω στὴν Ἀντωνία μιὰ θλιβερὴ στερνὴ ματιά. Ὁ καθηγητὴς Μ... δὲν ἔλειψε νὰ μὲ περιγεῖλῃ καὶ νὰ μοῦ ξαναλέη, πῶς σβύστηκα πειὰ ἀπ' τοῦ σκευόλου τὸ κατὰστιχο. Ἐφυγα ἀπὸ τὸ Χ... μὲ τὴν καρδιὰ ραγισμένη. Σιγά-σιγά ὅμως ὁ πόνος ὁ ξαφνικὸς λιγότερος ὄντας μακριὰ καὶ μὴ βλέποντας. Τῆς Ἀντωνίας ἡ ἀναθυρία, τοῦ τραγουδιοῦ της τοῦ οὐράνιου ἢ θύμηση τοῦ ν' ἀκούσω δὲ μοῦ ἐπιτράπηκε, σβύστηκαν, σκεπάστηκαν ἄγνωρα μὲ τὸ σύννεφο μυστικοῦ ὕπνου στὸ βάθος τοῦ μυαλοῦ μου.

Δύο χρόνια ἀργότερα, ταξιδεύοντας στὴ μεσημέρι νῆ Γερμανία ξαναβρῆκα στὸ δρόμο μου τὸ Χ... Ὅσο προχωροῦσα μιὰ ἀγωνία μοῦ πιεξε τὸ στήθος. Ἦταν βράδυ. Τὰ καμπαναριὰ μοῦ ξαναῖχονταν πέρα στὸν ἔριζοντα χωμένον μέσα στὸ δυσμικὸ μούχρωμα. Ξαφνικὰ νοιώθοντας τὴν ἀνάγκη νὰ πάρω λίγον ἀέρα καταβίηκα ἀπὸ τ' ἀμάξι γιὰ νὰ ξακουθῆσω τὸ δρόμο μου πεζός. Λίγο-λίγο ἡ παραίτησή μου γίνετο πειὸ ἀλλόκοτη. Θάρρεψα ν' ἀκούω πέρα μακριὰ τὸ κυμάτισμα ἑνὸς γλυκοῦ νεραϊδοτραγουδοῦ, ὅστερα ξεχώρισα φωνὲς πούψελναν :

— Τί ναι καὶ πέρα, τί καὶ πέρα :

Κράζω τόσο ξαγριεμένος, ποῦ ξάφνισα ἕνα διαβάτη.

— Ἐ! Δὲ βλέπετε, μοῦ π' ὁ ἄνθρωπος, ἀριστερά σας τὸ κοιμητήρι ; Κάποιον θάβουν φαίνεται !

(Ἐπεται τὸ τέλος)

Μετάφρασις Δ. Δ.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Ν. ΛΥΤΡΑΣ

Τί σημαίνει ἡ ἀπώλεια ἑνὸς καλλιτέχρου ; Ὁ Νικηφόρος Λύτρας ἀπέθανε καὶ μαζύ του συναποθνήσκει μιὰ γενεὰ ἢ ὁποῖα, ἐνῶ ἐκαρπώθη τ' ἀγαθὰ τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ ἕνα σχεδὸν αἰῶνα, ἐγκατέλειπεν εἰς τὴν τύχην κάθε εὐγενῆ ἰδέαν καὶ ἄφησε ν' ἀποθάνῃ πένης ὁ ἀμαρτωλὸς ἐκείνος γέρον ὁ ὁποῖος ἀντιπροσώπευσε τὰ ἰδανικά της. Δι' ἡμᾶς τοὺς ἐλπίζοντας ἀκόμη εἰς τὰς ἀμαρτίας ἐκείνων ἀπείρως ἀληθεύει τὸ «ἀμαρτίαι γονέων παιδεύουσι τέκνα». Οὐδεὶς ἐκ τῶν ἐπιζώντων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐδάκρυσε διὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγάλου νεκροῦ. Ὅλίγα δάκρυα ἀπὸ τὰ ὄρφανὰ παιδιὰ τοῦ τεχνίτου δὲν συνεκίνησαν οὔτε τοὺς ὀλίγους. Οἱ πολλοί, ὡ αὐτοὶ οἱ πολλοὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὴν ὀλομέλειαν τοῦ γένους, ἀδιαφοροῦν ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ ἀπώλεια τῶν ὀλίγων ἐκλεκτῶν εἶνε ἡ ἀπώλεια τῶν πολλῶν.

Ὁ Νικηφόρος Λύτρας ἀπέθανε τὴν ἐποχὴν ἀκριβῶς ποῦ ἔπρεπε νὰ εἶχε ἑκατὸν ἀκόμη ἔτη νὰ τὸν χαρίσῃ εἰς τὴν μαρτυρίαν αὐτὴν γενεάν ἢ ὁποῖα ἀπετυφλώθη τοσοῦτον, ὥστε νὰ μὴ βλέπῃ οὔτε τὴν μαρτυρομένην ζωὴν της. Ἔτσι ὁ Λύτρας ἀπέθανε. Τὸ πνεῦμα τοῦ Λύτρα δὲν ἠκολούθησε τὴν γενικὴν ἀνάστασιν τοῦ μεγάλου Ἑλληνικοῦ πνεύματος, διότι ἐνῶ εἶχε τὸ φωτεινὸν παράδειγμα καλλιτεχνῶν ὁποῖοι ὁ Σολωμὸς καὶ ὁ Κάλβος καὶ ὁ Δοξαράς, ἠκολούθησε τὴν ἀναγκαστικὴν ἐργασίαν τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἡμέρας διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ ὡς ἐνόμιζεν ἀπὸ τῆς διδασκαλικῆς τοῦ ἔδρας εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἔθνους. Ἦτο καὶ τοῦτο μιὰ πλάνη. Ὁ Νικηφόρος Λύτρας ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἔγεινε τὸ θῦμα τῆς ἰδίας του προσωπικότητος καὶ ἐγκατέλειπεν εἰς τὰς ἀδυναμίας τοῦ ἔθνους τοῦ τὴν ἀληθῶς ἔκτακτον ἰδιοφυῆτα του διὰ ν' ἀποθάνῃ πένης. Αὐτὴ ἦτο ἡ ἀμοιβή του. Ὡς διὰ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἔργου του εἰς τοὺς μεταγενεστέρους θὰ τὸ ἐξετάσωμεν εἰς καταλληλοτέραν στιγμὴν ἐκτενεστέρον καὶ θ' ἀποδείξωμεν ὅτι οἱ ὑποχωροῦντες πρὸ τῶν ἀπαιτήσεων μιᾶς γενικῆς καταπτώσεως δὲν δικαιούνται τῆς συγγνώμης τῶν ὀλίγων, ἀλλὰ καὶ ἀποθνήσκουν πένητες ἀπὸ τὴν ἐκτίμησιν τῶν πολλῶν. Ὁ Λύτρας ἦτο γέννημα τῆς Πανόρμου τῆς Τήνου τὰς σπουδὰς του τὰς ἔκαμε εἰς τὸ πρῶτον πολυτεχνεῖον τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐτελειοποιήθη εἰς τὸ Μόναχον ὑπὸ τὸν Πιλότου. Ἡ μόρφωσίς του ἦτο ἀνεπαρκὴς διὰ νὰ ὀδηγήσῃ ἀσφαλῶς ἕνα καλλιτεχνικὸν ἄλτανον εἰς τὸν δρόμον του δυστυχῶς καὶ ὁ ἴδιος ἐπιστενεῖν ὅτι «δι' ἕνα ζωγράφον δὲν χρειάζονται πολλὰ γράμματα, φθάνει νὰ μπορῇ νὰ ζωγραφίξῃ καλά». Ὁ χρόνος ὅμως, ὁ ἀμείλικτος αὐτὸς δικαστὴς τῆς ἀληθείας, μᾶς ἀπαντᾷ ὅτι «δὲν ἀρκεῖ νὰ ζωγραφίξῃ κανεὶς καλά ἀλλὰ πρέπει νὰ ξεύρῃ

καὶ τί νὰ ζωγραφίξῃ», καὶ νὰ διατί ὁ Λεονάρδος Νταβίντση εἰκόναζε ὅτι «ἐκείνοι οἱ ὅποιοι ἀφίενται εἰς τὴν σπουδὴν τῆς τέχνης χωρὶς τὴν ἐπιστήμην εἶνε σὰν ἀκάτια ριγμένα στὸ πέλαγος χωρὶς πηδάλιο». Ἡ τέχνη τοῦ Λύτρα ἐν τούτοις διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εἶνε χαρακτηριστικὴ διὰ τὸν ἀτομισμὸν τοῦ τεχνίτου μᾶλλον παρὰ διὰ τὴν καθοδήγησιν εἰς ἀσφαλὴ καὶ σταθερὰ τεχνικὰ μέσα τὰ ὅποια νὰ μποροῦν ν' ἀκολουθήσουν οἱ νεώτεροι. Ἄλλοι εἶνε οἱ δρόμοι οἱ ἀληθινοὶ τῆς τέχνης· ἐν τούτῳ ὁ Λύτρας παρ' ὅλην τὴν ἀτέλειάν του ἦτο διδάσκαλος κατ' ἀνάγκην, διότι ὁ πόθος τοῦ νὰ φανῇ χρήσιμος τουλάχιστον εἰς τὴν τέχνην τῆς πατρίδος του ἀπερρόφησε τὴν καλλιτεχνικὴν του ψυχὴν καὶ τὸν ἠνάγκασε νὰ ρυθμίσῃ μερικὸς κατὰ συνθήκην κανόνας διὰ νὰ διδάξῃ τὴν τέχνην τὴν ὁποίαν μὸς αὐτὸς ἀληθῶς ἐγνώριζε κατὰ τὴν ἐποχὴν του. Ἐκτοτε ὁ Ν. Λύτρας ἔζησε διὰ τοὺς μαθητὰς του. Ἀνήσυχος δὲ ὅπως πάντοτε διὰ τὴν τέχνην του, εἰδίκα κατὰ βούλησιν καὶ καθηλωνθήσῃ ὁ βίος του ἀνεργματίστος χωρὶς νὰ σημειώσῃ ἕνα σημαντικὸν σταθμὸν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς νέας ἑλληνικῆς τέχνης. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς ἀκολουθησάντας τὰς ἀβεβαίας συμβουλὰς του, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ σωθοῦν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν, καὶ μετὰ ἀγόνους προσπάθειας πολλῶν ἐτῶν συνετρίβησαν ἀπὸ τὴν ἀνεπάρκειαν τῶν τεχνικῶν μέσων τῆς διδασκαλίας τοῦ Λύτρα καὶ ἐξηφανίσθησαν. Νὰ διατί μετὰ τριακονταετῆ διδασκαλίαν ἢ ζωγραφικὴ τέχνη στὴν Ἑλλάδα οὔτε τὸν ἀληθινὸν δρόμον τῆς εὐρήκε οὔτε κἂν πρέπει νὰ λογαριάζεται ὅτι εἶνε κἂν εἰς τὴν παγκόσμιον καλλιτεχνικὴν κίνησιν.

Θωμᾶς Μ. Θωμόπουλος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τοῦ Βουτυρᾶ μας τὸ διήγημα ἔγιναν πάλι λίγα λαθάκια ἀπὸ ἀελεψία τοῦ διορθωτοῦ μας. Μεγάλῃ ἀτυχίᾳ μας αὐτῆ. Τὸν Παρόλῃ τὸν ἔκαναν Παραλῆ. Ὁ κ. Βουτυρᾶς καὶ οἱ ἀναγνώσταί μας θὰ μᾶς συγχωρήσουν.

— Αἱ συνομιλίαι Γκαίτε - Ἐκκερμαν κλείνουν εἰς τὸ παρὸν τεῦχος. Ἡ μετάφρασις ἐφιλοτεχνήθη ὑπὸ τῆς ποιητρίας Δδὸς Λιμυλίας Κούρτελη. Ἡ ἴδια μεταφράζει καὶ τὸν Σύντροφόν μου τοῦ Γκέρκου, καὶ τὴ Μητριὰ τοῦ Βαλζάν.

— Πολλὴ ἐπιθεώρησις ἔμεινε γιὰ τὸ ἄλλο τεῦχος ἐνεκεν ἐλλείψεως χώρου.

— Ὁ σοφὸς γερμανὸς Κρουμπάχερ μᾶς ἔστειλεν ἕνα καινούργιον βιβλιαράκι. «Διγενῆς Ἀκρίτας» λέει ἐκδεδομένον ἐπάνω σὲ καινούργιον χειρόγραφο ποῦ ἀνεκαλύφθη. Εἶνε πολυτιμώτατο καὶ σημαντικώτατο.

— Ὁ ποιητὴς Ἐρμονας ἐδημοσίευσεν στὸ Νουμᾶ καινούργια του σονέττα μὲ τὴν ἴδιαν ἀπλότητα ἐκείνη τῆ σαγηνεύτρα καὶ τὸ ξεχωριστὸ ἐκείνο κἂν ποῦ κάνουν τὸν ποιητὴ τους πανώριον.

— Μόλις κλείσθη τὸ διήγημα τοῦ Βουτυρᾶ μας «Ὁ Καμπούρης», ποῦ ἐσημείωσεν ἐποχὴ, ἄλλο πρωτότυπον μυθιστόρημα ἢ Ἀκρίτας θὰ προσφέρῃ εἰς τοὺς ἀναγνώστας του, ἐνὸς ἀφανερῶτου σχεδὸν ὡς τώρα νέου διηγηματογράφου ἀπὸ τῆ Λευκάδα, τοῦ Διονύση Δεβάρη. Τὸν κ. Δεβάρη οἱ ἀναγνώσταί μας τὸν γνωρίζουν ἀπὸ τὴ μετάφρασί του «Τοῦ Τραγοῦδοῦ τῆς Ἀντωνίας», τὸ ἔποσον κλείνει εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος.

Ὁ Συντάκτης

L'EUROPEEN

COURRIER INTERNATIONAL HEBDOMADAIRE

Politique, Droit international.

Questions sociales, Littérature, Art

COMITÉ DE DIRECTION

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSSON, J. NOVICOW
NICOLAS SALMERON, CHARLES SEIGNOBOS

ABONNEMENTS

	Un an.	Six mois	Trois mois
France	12 fr.	7 fr.	3 fr. 50
Union	15 fr.	8 fr.	4 fr. »

Η ΗΡΙΑΣ

ΤΩΝ ΛΑΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΗΣ

ΕΝ ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΩ:

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΜΕΤΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΟΥ ΗΜΙΦΥΛΛΟΥ

Ἰδρυτής-Ἀρχιδιευτὴς
ΖΑΧΑΡΙΑΣ Π. ΣΑΡΔΕΛΛΗΣ

Διευθυντής

ΑΛΚ. Ζ. ΣΑΡΔΕΛΛΗΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ

Ἐν Ρωμανίᾳ Ἔτησίᾳ	ῥο.	40
Ἐξάμηνος	»	20
Ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ	»	50

Γ. ΜΠΡΕΛΗΣ

ΟΔΟΝΤΟΙΑΤΡΟΣ ΤΗΣ Β. ΑΥΛΑΣ

Βραβευθεὶς εἰς ἀπάσας τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἐκθέσεις.

ΠΛΑΤΕΙΑ ΟΜΟΝΟΙΑΣ, ΟΔΟΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ, 2

ΠΑΝΘΕΣΣΑΛΙΚΗ

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΕΝ ΒΟΛΩ:

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:

Ἔτησίᾳ	ῥο.	15
Ἐξάμηνος	»	8

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:

Ἔτησίᾳ	ῥο.	20
Ἐξάμηνος	»	10

Ὅσοι πάσχετε ἀπὸ τὰ δόντια καὶ τὰ οὖλα, ζητήσατε τὴν θεραπείαν σας ἀπὸ τὸν ὀδοντοίατρον κ. Ἰγγλέσιν. Θὰ ἀπαλλαγῆτε ἀμέσως ἀπὸ τοὺς πόνους καὶ θὰ θεραπευθῆτε ριζικῶς. Συνιστᾶται παρὰ χιλιάδων θεραπευθέντων. Ὅδος Σταδίου 51. Ἐναντι τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.

ΑΚΡΙΤΑΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗΝ 1 ΚΑΙ 15 ΕΚΑΣΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΟΔΟΣ ΣΚΟΥΦΑ 31

Διευθυντής: Σ. ΣΚΙΠΗΣ Ἄρχισυντ.: Π. ΚΑΛΟΓΕΡΙΚΟΣ

Γραμματεὺς: Δ. ΤΖΕΡΑΧΗΣ

ΠΡΟΣΕΧΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Κ. Παλαμᾶ: Μελέτη γὰ τὸν Ἑρμῶνα. — **Π. Γιαννοπούλου:** Οἱ Νέοι. — **Αἴμ. Κούρτελι:** Ἐνα φιλόλογικὸ γράμμα. — **Ι. Γρυπᾶρη:** Αἰσχύλου «Ὁρέσσεια» μετάφρασις. — **Σ. Μεσσήρου:** Ὁ Διγενῆς τῆς Κύπρου. — **Μ. Σιγούρου:** Μία Ἀγγλὶς ποιήτρια. — **Δ. Δεβάρη:** Γιάννης Τράστας μυθιστόρημα. — **Π. Α. Π. Καλογερίκου:** Ἀπολογισμὸς θερινῶν θεάτρων. — **Hidalgo:** Παγκόσμιος ἐπιθεώρησις.

ΣΥΝΕΧΕΙΑΙ

Δ. Βουτυρᾶ: Ὁ Καμπούρης τέλος. — **Μ. Γκόρκυ:** Ὁ σύντροφός μου — **Βαλζάκ:** Ἡ Μητρού. — **Ὁφμμαν:** Τὸ τραγοῦδι τῆς Ἀντωνίας τέλος.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Ἄγγ. Σικελιανού, Ν. Χαντζάρα, Αἴμ. Κούρτελι, Γ. Μαύτα, Ρ. Φιλύρα, Μ. Σιγούρου, Μ. Αὐγέρη.